

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Adéla Nekvasilová

Nové technologie a mezinárodní právo soukromé

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 16. června 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 187 760 znaků včetně mezer.

diplomantka

V Praze dne 16. června 2021

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Petru Břízovi, LL.M., Ph.D. za poskytování podrobné zpětné vazby, za veškeré odborné i praktické rady a za velmi milý, profesionální a trpělivý přístup.

Obsah

Úvod	1
1. POJEM KYBERPROSTORU.....	4
1.1. DEFINICE KYBERPROSTORU.....	4
1.2. INTERNET A PRÁVO.....	4
2. VÝVOJ INTERNETU S OHLEDEM NA PRINCIPY TERITORIALITY A PERSONALITY.....	6
2.1. INTERNET A PRINCIP TERITORIALITY.....	6
2.2. INTERNET A PRINCIP PERSONALITY.....	9
2.3. VÝVOJ V RÁMCI JUDIKATURY.....	10
2.3.1. ROZHODNUTÍ VE VĚCI <i>DOW JONES & COMPANY INC. VS. GUTNICK</i>	10
2.3.2. ROZHODNUTÍ VE VĚCI <i>LICRA VS YAHOO!</i>	13
3. INTERNET A OCHRANA OSOBNOSTI.....	15
3.1. UNIJNÍ LEGISLATIVA A VÝCHOZÍ JUDIKATURA.....	15
3.2. ROZHODNUTÍ VE VĚCI <i>MARTINEZ A MARTINEZ VS. MGN LIMITED</i>	16
3.3. ROZHODNUTÍ VE VĚCI <i>BOLAGSUPPLYSNINGEN OÛ A INGRID ILSJAN VS. SVENSK HANDEL AB</i>	18
3.4. VZTAH MEZI NAŘÍZENÍM BRUSEL I BIS A GDPR.....	21
4. INTERNET A DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ.....	23
4.1. SMLUVNÍ ASPEKTY PRÁVA DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ V ONLINE PROSTŘEDÍ.....	23
4.2. MIMOSMLUVNÍ ASPEKTY PRÁVA DUŠEVNÍHO PROSTŘEDÍ V ONLINE SVĚTĚ.....	27
4.1.1. ROZHODNUTÍ VE VĚCI <i>WINTERSTEIGER AG VS. PRODUCTS 4U SONDERMASCHINENBAU GMBH</i>	27
4.1.2. ROZHODNUTÍ VE VĚCI <i>AMS NEVE LTD A DALŠÍ VS. HERITAGE AUDIO SL A PEDRO RODRÍGUEZ ARRIBAS</i>	29
5. DIGITALIZACE MEZINÁRODNÍHO OBCHODU.....	32
5.1. MEZINÁRODNÍ ELEKTRONICKÝ OBCHOD V EVROPSKÉ UNII.....	33
5.1.1. BROWSE-WRAP A CLICK-WRAP (CLICK-THROUGH) SMLOUVY.....	34
5.1.2. B2C VZTAHY.....	36
5.1.2.1. ROZHODNUTÍ VE VĚCI <i>PAMMER VS. REEDEREI KARL SCHLUTTER GMBH & Co. KG. A KRITÉRIUM ZAMĚŘOVÁNÍ ČINNOSTI</i>	37

5.1.2.2.	NAŘÍZENÍ EU O ZEMĚPISNÉM BLOKOVÁNÍ.....	39
5.1.3.	B2B VZTAHY.....	39
5.1.4.	KONCEPCE JEDNOTNÉHO DIGITÁLNÍHO TRHU V EVROPĚ.....	41
5.2.	MEZINÁRODNÍ ELEKTRONICKÝ OBCHOD NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI.....	42
5.2.1.	APLIKACE ÚMLUVY OSN O SMLOUVÁCH O MEZINÁRODNÍ KOUPI ZBOŽÍ NA ELEKTRONICKÝ OBCHOD	42
5.2.2.	MODELOVÝ ZÁKON UNCITRAL K ELEKTRONICKÉMU OBCHODU.....	44
5.2.3.	MODELOVÝ ZÁKON UNCITRAL K ELEKTRONICKÉMU PODPISU.....	44
5.2.4.	ÚMLUVA O UZAVÍRÁNÍ SMLUV PROSTŘEDKY ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACE.....	45
5.2.5.	MODELOVÝ ZÁKON UNCITRAL K ELEKTRONICKÝM PŘEVODITELNÝM INSTRUMENTŮM...	45
5.2.6.	SHRNUTÍ KONCEPCE UNCITRAL A DALŠÍ MEZINÁRODNÍ SMLOUVY.....	46
6.	TECHNOLOGIE DISTRIBUOVANÝCH ÚČETNÍCH KNIH A BLOCKCHAIN.....	48
6.1.	BLOCKCHAIN.....	48
6.1.1.	PRINCIP FUNGOVÁNÍ.....	49
6.1.2.	RIZIKA ZNEUŽITÍ.....	51
6.1.3.	TYPY BLOCKCHAINU.....	52
6.2.	SMART KONTRAKTY.....	54
6.2.1.	PRÁVNÍ HLEDISKO SMART KONTRAKTU.....	55
6.3.	BLOCKCHAIN A MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ.....	57
6.3.1.	DECENTRALIZOVANÉ AUTONOMNÍ ORGANIZACE.....	58
6.3.2.	BLOCKCHAIN V MEZINÁRODNÍ PŘEPRAVĚ.....	61
6.3.3.	BLOCKCHAIN V PŘESHRAŇIČNÍ SPOLUPRÁCI SOUDŮ.....	63
6.3.4.	ONLINE DISPUTE RESOLUTION & BLOCKCHAIN.....	65
	ZÁVĚR	67
	SEZNAM ZKRATEK.....	69
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ.....	70
	SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY.....	73
	SEZNAM OSTATNÍCH DOKUMENTŮ.....	75
	SEZNAM ODBORNÝCH ČLÁNKŮ.....	77
	SEZNAM OSTATNÍCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	80
	POZNÁMKA.....	85
	ABSTRAKT.....	86

KLÍČOVÁ SLOVA:	86
ABSTRACT	87
KEY WORDS:	87

Úvod

Nové technologie jsou všude kolem nás a ovlivňují náš život na každém kroku. Svět kolem nás se zrychluje a co bylo pokládáno za nové a inovativní před dvaceti lety, bereme téměř jako samozřejmost. Na opačném pólu stojí právo, které společnost více či méně svazuje svými pravidly, ale taktéž nám určitá práva dává. Právo však na změny a vývoj společnosti reaguje o poznání umírněněji. V takovém případě pak mezi rychlým vývojem technologií a nepružnou reakcí práva vznikají mezery, které vytváří mnohdy kuriózní právní situace, ale také ve svém důsledku právo vytváří „za pochodu.“

Cílem této diplomové práce je rozbor vlivu internetu na obor mezinárodního práva soukromého coby fenoménu zdánlivě stírajícího hranice mezi státy a tím i hranice svrchovanosti práva států. Dále se práce zaměřuje na analýzu současné, zejména unijní právní úpravy a zhodnocení její aplikace na určité vztahy formující se v online prostředí. Součástí analýzy je i zmapování vývoje relevantní judikatury Soudního dvora EU. Dále také rozvedu, jaké výzvy pro mezinárodní právo soukromé představuje technologie distribuovaných účetních knih a smart kontrakty.

Otázky jako určení rozhodného práva či určení sudiště sporu se staly vlivem internetu poměrně velkou výzvou pro subjekty na internetu působící a právně jednající. Internet byl totiž zpočátku vnímán jako „nezorané pole“, které skýtal na první pohled možnost, že člověk pod virtuální identitou může činit cokoliv a právně postihnout jej nebude jednoduché. To však dnes ve většině případů neplatí. Jak již bylo výše zmíněno, kromě internetu samotného se budu zabývat i fenoménem posledních let – blockchainem, resp. technologií distribuovaných účetních knih (*distributed ledger technology, DLT*), která svým charakterem překračuje hranice platné a účinné právní úpravy jednak na národní, jednak na mezinárodní úrovni. Na bázi DLT technologie však vznikly i chytré smlouvy – smart kontrakty, které mají v budoucnu potenciál zautomatizovat plnění určitých druhů závazků.

V první kapitole se budu zabývat pojmy kyberprostor a internet z obecného hlediska, jejich definicemi a vztahem mezi nimi. Také nastíním, jaké výzvy internet nastolil v daných souvislostech pro právo.

V druhé kapitole se již zaměřím na dva principy, které ovládají mezinárodní právo (soukromé). Zanalyzuji jejich střet s kyberprostorem a prvotní východiska jejich právního uchopení a názory některých zahraničních odborníků, kteří se vztahem práva a technologií

zabývají. Následně také rozeberu prvotní soudní rozhodnutí, která stála na počátku výkladu kritérií relevantních pro řešení otázek mezinárodního práva soukromého.

Ve třetí kapitole zmapuji vývoj ochrany osobnosti v právním prostředí internetu. Zanalyzuji postoj Soudního dvora EU, který se musel vypořádat s do té doby neřešenými otázkami a vysvětlím význam tzv. kritéria mozaiky a kritéria centra zájmů poškozené osoby. Také se zamyslím, zdali náleží osobnostní práva i právnickým osobám a jaký postoj k této problematice zaujali odborníci působící u Soudního dvora EU. V neposlední řadě porovnáím vztah mezi nařízením Brusel I bis a GDPR, co se týče smyslu těchto právních úprav, i rizika velkého množství soudů, které by současná aplikace těchto předpisů nabízela.

Čtvrtá kapitola bude pojednávat o tématu duševního vlastnictví ve světle internetu a jeho smluvními i mimosmluvními aspekty. Pokusím se zanalyzovat, jaké možnosti určení rozhodného práva a soudiště jsou vhodné pro licenční smlouvy, jejichž „nezařaditelnost“ pod vyjmenovaný smluvní typ situaci mírně komplikuje. Jako v předchozích kapitolách se budu zabývat rozbořem judikatury týkající se zásahů do práva vyplývajících z duševního vlastnictví, zejména práva ochranných známek.

V páté kapitole se již budu zabývat mezinárodním obchodem, tedy jeho digitalizací (elektronizací) a vývojem. Elektronické obchodování nejdříve vymezím na unijní úrovni a představím dvě základní dělení podle účastníků smluvního vztahu, tedy *business to business* a *business to consumer* transakce. Popíšu uzavírání smluv čistě na internetu, jakými jsou *click-wrap* a *browse-wrap* smlouvy; také vyložím jedno z nejznámějších rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci *Pammer* a představení klíčového kritéria zaměřování činnosti, které zásadně ovlivnilo vztahy mezi obchodníky a spotřebiteli v rámci online obchodování. Součástí kapitoly budou také moje úvahy nad regulací poskytování digitálního zboží, které svým charakterem přenáší plnění závazku plně do online prostředí. Také však zanalyzuji právní úpravu mezinárodního obchodu ve vztahu k internetu optikou UNCITRAL a OSN a představím diskuzi o tom, zdali stávající právní předpisy a *model laws* mohou být aplikovány nejen na internet, ale také na blockchain či DLT technologie obecně.

V šesté a zároveň poslední kapitole budu plynule navazovat na kapitolu pět tématem DLT technologie a blockchainem. Pokusím se co nejlépe vysvětlit fungování blockchainu a jeho využití jak v obecné praxi, také rizika zneužití této technologie. Také představím základní znaky smart kontraktů a nahlížení na jeho právní podstatu. V neposlední řadě zanalyzuji, jaké využití skýtá blockchain z hlediska zefektivnění právních mechanismů v určitých oblastech, jako je mezinárodní přeprava či řešení sporů.

Práce se v uvedených tématech bude zabývat zejména právem a judikaturou Evropské unie, konkrétně zejména nařízeními Řím I, Řím II a Brusel I bis, které jsou klíčovými předpisy pro určování rozhodného práva a sudiště a dalších otázek, které spadají do oboru mezinárodního práva soukromého. V části týkající se mezinárodního obchodu však práce hranice Evropské unie přesáhne, což vyplývá z celosvětového významu online obchodu a jeho klíčovými aktéry, což v důsledku vede ke snaze o unifikaci jednotného právního rámce, kterým se budu zabývat.

Významným zdrojem pro tuto práci jsou kromě právních předpisů odborné články právních praktiků i teoretiků zabývajících se IT právem a také relevantní česká a zahraniční literatura. V kapitole o blockchainu a smart kontraktech se však pravděpodobně uchýlím k převaze internetových zdrojů, jejichž obsah je z faktického hlediska asi nejaktuálnějším nosičem informací.

1. Pojem kyberprostoru

1.1. Definice kyberprostoru

Pod pojmem kyberprostor si dnes každý člověk, kterým s ním měl co do činění, představí něco jiného. Pro někoho je synonymem internetu, pro dalšího virtuální realitou, jiný si vybaví složitě propletenou počítačovou síť. Všechny tři osoby by více či méně měly pravdu. Jednoznačně definovat kyberprostor není jednoduché, standardní objektivní definice totiž v podstatě neexistuje.¹ Termín kyberprostor byl vytvořen spisovatelem Williamem Gibsonem v jeho sci-fi románu *Neuromancer* v roce 1984.² Hlavní postava románu spolupracuje se sítí vzájemně propojených počítačů a proniká do uměle vytvořeného světa.³ Ačkoliv se vnímání kyberprostoru stále dynamicky mění a nadále rozvíjí, i po letech lze konstatovat, že Gibson měl vzhledem ke svojí futuristické zápletce díla poměrně inovativní myšlenky.

Jedna z nejširších definic nicméně pojímá kyberprostor jako „*globální a vyvíjející se doménu charakterizovanou užíváním elektrických sítí a elektromagnetického spektra, jejímž smyslem je vytvářet, uchovávat, upravovat, vyměňovat, sdílet, vybírat, používat či vymazávat informace.*“⁴ Do kyberprostoru lze tedy zahrnout i fyzická a telekomunikační zařízení, počítačové systémy a software, které zaručují spojení a funkčnost systému, či spojení počítačových sítí, tedy internet.⁵ V současné době se pojmy internet a kyberprostor v široké veřejnosti často zaměňují,⁶ já jej nicméně vnímám jako podmnožinu kyberprostoru. Oba pojmy nicméně představují virtuální prostředí, a proto budu tyto termíny používat *promiscue*.

1.2. Internet a právo

Internet je světový systém počítačových sítí,⁷ který ve své funkční podobě funguje několik desetiletí. Hovořit o něm jako o nové technologii se tak v roce 2021 zdá téměř úsměvné. Internet je nezbytnou platformou potřebnou k fungování mnoha inovativních projektů

1 Cyber Space: Meaning, Regulation and Scope Read more at Legal Bites © Reserved In: *legalbites.in* [online]. 18. 3. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z <https://www.legalbites.in/cyber-space-meaning-regulation-scope/>.

2 BUSSELL, Jennifer. "Cyberspace". Encyclopædia Britannica, In: *britannica.com* [online]. 12. 3. 2013 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z <https://www.britannica.com/topic/cyberspace>.

3 Takto lze dnes vnímat virtuální realitu.

4 MAYER, Marco, Luigi MARTINO, Pablo MAZURIER a Gergana TZVETKOVA. How would you define Cyberspace? Akademia.edu. In: *academia.edu* [online]. 19. 5. 2014 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/7096442/How_would_you_define_Cyberspace.

5 Ibid.

6 The Difference Between Cyberspace & The Internet. In: *cybersecurityintelligence.com* [online]. 22. 5. 2017 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z <https://www.cybersecurityintelligence.com/blog/the-difference-between-cyberspace-and-the-internet-2412.html>.

7 SHULER, Ros. How Does the Internet Work? Web – Standford University. In: *web.stanford.edu* [online]. 2002 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z <http://web.stanford.edu/class/msande91si/www-spr04/readings/week1/InternetWhitepaper.html>.

posledních let, jimiž se budu v práci zabývat. Jsou jimi například technologie distribuovaných záznamů, na jejíž bázi pracuje blockchain a tzv. smart kontrakty, tedy chytré smlouvy. Internet umožnil nebývalý rozvoj přeshraničního obchodu,⁸ představil světu možnost online obchodování či usnadnil propojení subjektů nacházejících se na opačném konci světa a zejména umožnil uživatelům vytvoření svého virtuálního alter ega.⁹ Na internetu dochází každý den k přenosu nepřehledného toku dat a subjekty v něm či na něm jednají za různými účely a vstupují do vztahu s jinými subjekty. Vzhledem k tomu, že dnes lze na internetu zcela přirozeně uzavírat například kupní smlouvy, je tak zřejmé, že zde dochází k právnímu jednání s právními účinky.¹⁰ Internet ve velké míře změnil společnost, a tudíž i právo se mu muselo přirozeně přizpůsobit, aby bylo jednání v kyberprostoru regulováno. Každý subjekt zde však na první pohled vystupuje anonymně a pohybuje se v síti téměř bez mantinelů.¹¹ *Kyselovská* výstižně konstatuje, že „*díky elektronizaci a internetu byl vytvořen nehmotný a neuchopitelný kybernetický prostor, který nezná omezení*“¹² a podotýká, že dnes svět vnímáme jako velké globální hřiště.¹³ *Pauknerová* tvrdí, že dnes ani tak nerozhodujeme, zdali do virtuálního světa vstoupíme, ale už tam jsme.¹⁴ Pro obor mezinárodního práva soukromého tak vznikla poměrně velká výzva, jak se vyrovnat s jeho obecnými principy ve střetu s internetem.

8 SVANTESSON, Dan Jerker B. The Choice of Courts Convention: How Will It Work in Relation to the Internet and E-commerce?. *Journal of Private International Law*. 2009, Vol. 5, No. 3, s. 517–535. ISSN 1744-1048. [online] [cit. 2021-03-02]. Dostupné z

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17536235.2009.11424369?needAccess=true>, str. 519.

9 Také lze uvádět tzv. online alter ego, tedy situace, kdy si člověk v kyberprostoru vytvoří zcela „novou“ osobu, pod jejímž jménem, pohlavím, atd. vystupuje. Může se ta díť v situacích takřka neškodných, jako vytvoření charakteru ve videohře, ale také toho mohou využívat např. sexuální predátoři na sociálních sítích.

10 KOŠČÍK, Michal. Pojem a obsah právních úkonů na internetu. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2011, č. 4, s. 30-77, [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4089>, str. 37.

11 Výjimkou jsou samozřejmě např. webové stránky, které mohou být zablokovány pro uživatele z cizí země.

12 KYSELOVSKÁ, Tereza. *Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní (se zaměřením na princip teritoriality a pravidla pro založení mezinárodní příslušnosti soudu ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů)*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 228 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 487. ISBN 978-80-210-7424-8. [online]. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/library/catalog/book/576>, str. 13.

13 Ibid.

14 ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-016-5, str. 413.

2. Vývoj internetu s ohledem na principy teritoriality a personality

Mezi principy, které ovládají nejen mezinárodní právo, se řadí princip teritoriality a personality.¹⁵ Princip personality je zásada, podle níž právo a v širším smyslu uplatnění státní moci vůbec není spjato se státním územím, nýbrž s jednotlivými osobami. Subjekt si tedy „s sebou“ nese své vlastní právo. Princip personality ovládal mezinárodní právo zhruba do 17. století, kdy jej začal postupně nahrazovat princip teritoriality.¹⁶

Princip teritoriality je projevem suverenity státu, který jeho prostřednictvím uplatňuje svoji moc a zavazuje občany zdržující se na jeho území, aby daný právní řád respektovali.¹⁷ Vydání rozsudku je projev státní moci, který ve svém základu nemůže vyvolávat účinky na území jiného státu. Bez aktu státu, v němž má být rozhodnutí vydáno či vykonáno, nemůže cizí rozhodnutí být účinné na tomto území. Je to právě princip teritoriality, přenesený v suverenitu státu, který rozhodne o uznání a výkonu cizího soudního rozhodnutí na svém území.¹⁸

2.1. Internet a princip teritoriality

Princip teritoriality hraje velmi významnou roli i při určování rozhodného práva zejména ve vztazích týkajících se věcných práv či obecně práv smluvních i mimosmluvních závazků. Dle § 87 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jako „ZMPS“) se například smluvní závazky v případě absence určení rozhodného práva řídí právem státu, s nímž nejúžeji souvisí. Jenže jak určit pravidlo nejužšího spojení ve zdánlivě hranicemi neomezeného internetu? Mohou státy regulovat jednání na internetu podle svého práva?

V polovině devadesátých let minulého století byli představitelé kyber-libertariánského právně-filozofického směru toho názoru, že internet vytváří nový prostor, který se vyznačuje nezávislostí na státním právu a nespadá do pravomoci žádného státu.¹⁹ Internet, potažmo kyberprostor, je místo neomezené státními hranicemi a je nutné si uvědomit, že internet jako

15 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 96.

16 MILLS, Alex. The Private History of International Law [online]. International and Comparative Law Quarterly. 2006, Vol. 55, No. 1, s. 1 – 49, In: *cambridge.org* [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/>, str. 13.

17 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 45.

18 KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Brno: Doplněk, 2015. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7239-321-3., str. 376.

19 JOHNSON, David R. a David G. POST, 'Law and Borders: The Rise of Law in Cyberspace' In: *jstor.org* [online]. (1996) 48(5) Stanford Law Review, [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/1229390?seq=5#metadata_info_tab_contents, str. 1367.

entita nepodléhá žádné centrální autoritě.²⁰ Není žádného státu, který by si internet „přivlastnil“ a stanovil pro něj jednotná pravidla dle svého právního řádu.²¹ Neexistuje ani žádný mezinárodně uznávaný kodex internetu, který by byl univerzální právní úpravou, o níž by bylo možné se opřít. Někteří odborníci připodobňují právní neuchopitelnost internetu k režimu volného moře či kosmického prostoru.²² Kyberprostor a vesmír spojuje jejich mezinárodní suverénní povaha, která jim dává privilegium nebýt podřízen výlučné moci kteréhokoliv státu.²³ Článek 11 vyhlášky č. 40/1968 Sb. ministra zahraničních věcí o Smlouvě o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles (dále jako „Kosmická smlouva“) stanoví, že „*Kosmický prostor včetně Měsíce a jiných nebeských těles si jednotlivé státy nemohou přivlastnit prohlášením suverenity, užíváním, okupací nebo jakýmkoli jiným způsobem.*“ Analogicky by se tedy i internet dal uchopit jako „volný prostor“, do něhož žádná instituce či orgán vrchnostensky nezasahuje.²⁴

V dnešní elektronizované společnosti nelze podle mého názoru považovat internet za místo, kde by bylo „vše dovoleno“ a panovala v něm entropie a anarchie. Tak tomu možná bylo na počátku internetu,²⁵ právo však reaguje pružně na potřeby společnosti a kyberprostor je dnes regulován na národní,²⁶ unijní²⁷ i mezinárodní úrovni.²⁸ Mým cílem není nicméně polemizovat o právní regulaci internetu obecně, ale optikou mezinárodního práva soukromého, které řeší otázky určení rozhodného práva (hmotněprávní aspekt) či určení soudiště, příp. uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí (procesněprávní aspekt). Pomocí kolizních norem a hraničních určovatелů umožňuje v konkrétních situacích výběr dotčeného právního řádu.²⁹ A totožně, normy mezinárodního práva soukromého procesního odpovídají například na otázku, jestli řízení, která nejsou čistě vnitrostátního charakteru, ale obsahují

20 V této souvislosti je často zmiňována nezisková organizace ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers), která spravuje doménová jména a IP adresy, nejedná se však o regulující autoritu v pravém slova smyslu.

21 ZANOBBETTI, Alessandra. *Smluvní právo v mezinárodním elektronickém obchodu*. Evropské a mezinárodní právo. 7 – 8/2000. ISSN 1210-3977, str. 3.

22 MENTHE, Darrel. Jurisdiction in Cyberspace: A Theory of International Spaces [online]. Michigan Telecommunications and Technology Law Review. 1998, Vol. 4., No. 69, In: *law.umich.edu* [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1163&context=mttlr>, str. 91.

23 MENTHE, op. cit. č. 22, str. 92.

24 Ibid.

25 BARLOW, John Perry, ‘A Declaration of the Independence of Cyberspace’ (Electronic Frontier Foundation, 8.2.1996), [online] In: *eff.org* [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.eff.org/cyberspace-independence>.

26 V České republice je to např. zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a další dílejší ustanovení týkající se kyberprostoru v jednotlivých zákonech.

27 Např. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/881 ze dne 17. dubna 2019 o agentuře ENISA („Agentuře Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost“), o certifikaci kybernetické bezpečnosti informačních a komunikačních technologií a o zrušení nařízení (EU) č. 526/2013 („akt o kybernetické bezpečnosti“).

28 Např. legislativní aktivity UNCITRAL.

29 KUČERA, op. cit. č. 18, str. 99.

mezinárodní prvek, spadají do pravomoci českých soudů nebo je jejich pravomoc naopak vyloučena.³⁰ Kritérium teritoriální, jehož konečné určení v kyberprostoru mnohdy činí nemalé problémy, může být například bydliště osoby, místo plnění smlouvy či poloha věci.³¹

Takový prvek však není tak snadné rozlišit na internetu vzhledem k tomu, že internet je odpoutaný od své geografické polohy.³² Zveřejní-li internetový bulvární deník, jehož webová stránka je dostupná ve více než třiceti zemích světa, pomluvu, v jakém státě bude poškozený schopen podat úspěšně žalobu k soudu? Uzavře-li kupní smlouvu na digitální produkt se zahraničním subjektem,³³ jakým právem se kupní smlouva řídí, není-li rozhodné právo zvoleno stranami a musím-li určit právo země, s níž má právní vztah nejuzší spojení? Takovým otázkám v rámci mezinárodního práva soukromého bylo nutné přijít na kloub. V rámci deliktů odpovědnosti na internetu také není na první pohled zcela jednoduché rozlišit, v jakém státě k rozhodnému jednání došlo a také v jakém státě ono jednání vyvolalo účinky.³⁴ Státy zpravidla nemají faktickou moc vynucovat dodržování svého právního řádu v celkové aktivitě určitého subjektu v kyberprostoru.³⁵

Mohou tak však činit na svém území, přičemž tento názor zastával již Jack L. Goldsmith, který oponoval kyber-libertariánům a který tvrdil, že „z hlediska jurisdikce a volby práva není územní regulace internetu o nic méně proveditelná a o nic méně legitimní než územní regulace jiných než internetových transakcí.“³⁶ Ačkoliv internet je ve své podstatě globálním prostředím, jednání v něm uskutečněná, vyvolávající účinky na územích určitých států, mohou být těmito státy regulována. Regulací je také např. přístup států, které z nějakého veřejnoprávního důvodu blokují svým občanům přístup k vymezené webové stránce nebo samotnému internetu.³⁷

Lokalizovat území, v němž došlo například k neoprávněnému stažení dat, lze tak, že nalezneme fyzický server, z něhož byla data stažena.³⁸ Odhaduje se, že dnes existuje na 75

30 KUČERA, op. cit. č. 18, str. 351.

31 KUČERA, op. cit. č. 18, str. 118.

32 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 18.

33 Nehmotné zboží, např. počítačová hra.

34 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 66.

35 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 67.

36 GOLDSMITH, Jack L., The Internet and the Abiding Significance of Territorial Sovereignty [online] (1998)

5(2) Indiana Journal of Global Legal Studies, In: *law.indiana.edu* [cit. 2020-12-17]. Dostupné z:

<https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1130&context=ijgls>, str. 475.

37 LIAN, Bin and Hong LU. Internet Development, Censorship, and Cyber Crimes in China, Journal of

Contemporary Criminal Justice 26(1) 103–120, [online] [cit. 2020-12-17]. Dostupné z: [https://intel-writers.com/wp-content/uploads/2020/02/Internet-Development-Censorship-and-Cyber-Crimes-in-China-Material-Paper-](https://intel-writers.com/wp-content/uploads/2020/02/Internet-Development-Censorship-and-Cyber-Crimes-in-China-Material-Paper-Page.pdf)

[Page.pdf](https://intel-writers.com/wp-content/uploads/2020/02/Internet-Development-Censorship-and-Cyber-Crimes-in-China-Material-Paper-Page.pdf), str. 106.

38 BONNER, Brendan. How to Find The Location Of Your Servers with Traceroute and WHOIS. [online] 16.

10. 2015 In: *atlantic.net*. [cit. 2020-12-17]. Dostupné z: <https://www.atlantic.net/vps-hosting/how-to-find-location-servers-traceroute-whois/>.

milionů serverů, na něž je napojeno přes pět miliard různých počítačů či smartphonů.³⁹ Přenos dat však probíhá mezi nimi takřka bez omezení. Posílá-li se určitá informace ze států X do státu Y, může se dostat během přenosu na servery státu Z, v němž je takový akt nelegální a rázem může být teoreticky klasifikován jako porušení práva státu Z, který si posléze může nárokovat jurisdikci.⁴⁰ Navíc mohou i dnes existovat problémy s lokalizací určitého serveru, jelikož pomocí tzv. VPN (*virtual private network*) či proxy serveru mohou navodit dojem, že jednají v jiném státě, než je server umístěn. Ani lokalizace fyzického serveru tedy není stoprocentním řešením, která by vedlo k určení jurisdikce či rozhodného práva.

2.2. Internet a princip personality

Americký právník Darrel Menthe se při připodobňování internetu coby zvláštního území zamýšlel nad uplatnění principu personality a snažil se naleznout paralelu mezi internetem a vesmírem na základě Kosmické smlouvy. Je-li v ní stanovena (deliktní) odpovědnost států za národní činnosti v kosmickém prostoru,⁴¹ znamená to tedy, že veškeré tam konané aktivity jsou kontrolovány a povolovány státem? Článek 8 upřesňuje, že „*smluvní stát, v jehož rejstříku je objekt vypuštěný do kosmického prostoru zapsán, si zachovává jurisdikci a kontrolu nad tímto objektem a nad jeho celou posádkou po dobu, kdy se nachází v kosmickém prostoru nebo na nebeském tělese.*“ Podle Mentheho lze tedy nalézt vodítka ke státu i v nekonečných vodách volného prostoru, a to určit jurisdikci na základě tzv. právu vlajky, právu registrace.⁴² I na volném moři právo vlajky umožňuje plavidlům, které chtějí plout pod státní vlajkou, zapsat plavidlo do námořního rejstříku.⁴³ Loď tak registrací získá státní příslušnost. Podobně je to tedy i s kosmickými loděmi, které vysílají jednotlivé státy podílející se na objevování vesmíru. Jurisdikce je určena na základě národního principu, ačkoliv aktivita, která by byla případně předmětem sporu, se konala ve volném a neohrazeném vesmíru.

Podle Mentheho tedy do kyberprostoru vstupuje státní příslušnost prostřednictvím subjektů v něm jednajících.⁴⁴ Nelze-li určit server, který umožňuje zobrazit webovou stránku, je však možné nalézt subjekt, který je za její provoz zodpovědný.⁴⁵ Státní příslušnost předmětné části kyberprostoru by se tak mohla odvíjet od státní příslušnosti osoby či entity,

³⁹ Where in the World Does the Internet Live? [online] 28. 9. 2020 In: *whoishostingthis.com* [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://www.whoishostingthis.com/blog/2013/12/06/internet-infographic/>.

⁴⁰ SVANTESSON, Dan Jerker B. *Solving the Internet Jurisdiction Puzzle*. Velká Británie: Oxford University Press, 2017, ISBN 978-0-19-879567-4, str. 13-14.

⁴¹ Články VI a VII Kosmické smlouvy.

⁴² MENTHE, op. cit. č. 22., str. 93.

⁴³ § 4 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

⁴⁴ MENTHE, op. cit. č. 22., str. 93.

⁴⁵ Ibid.

kteřá tam obsah vkládá nebo kteřá jej kontroluje či ovládá.⁴⁶ Určit státní příslušnost v internetovém „vakuu“ je snadné a namísto nepřeborného množství států by se konflikt řešil maximálně mezi dvěma státy, avšak komplikace nastávají ve chvíli, kdy je subjektů operujících v kyberprostoru mnoho a jejich vzájemné interakce se prolínají. Soudy si tedy musí vytvořit vlastní úsudky o úrovni spojení mezi jednáním v kyberprostoru a subjektem, a tato úroveň je oprávněna z důvodu státní příslušnosti subjektu určit jurisdikci.⁴⁷ Teorie mezinárodních prostorů tak ve výsledku proměňuje kyberprostor z místa nekonečně konkurenčních jurisdikcí na místo, kde může pokračovat klasická analýza jurisdikce.⁴⁸ Dochází tak vytvoření tzv. kyberjurisdikce (*cyber jurisdiction*), tedy hledání určovatele, který determinuje příslušnost soudu.

2.3. Vývoj v rámci judikatury

Vzhledem k tomu, že zpočátku byla otázka regulace jednání na internetu *terra nullius*, státy hledaly cestu, k zaujetí určitého postupu. Dokud však nedošlo k posuzování případů u soudu, veškeré úvahy, které jsem výše nastínila, mohly být pouze hypotetické. Jedním z nejznámějších případů extenzivního výkladu pravidel pro určení pravomoci pro řešení sporů z online jednání byl rozsudek ve věci *Dow Jones & Company Inc. vs. Gutnick*⁴⁹ na přelomu tisíciletí. Ve své době šlo o jeden z prvních případů pomluvy na internetu, který soudy řešily. Dalším neméně zajímavým případem je pak *LICRA vs. Yahoo!*⁵⁰

2.3.1. Rozhodnutí ve věci *Dow Jones & Company Inc. vs. Gutnick*

V daném případě šlo o spor o ochranu osobnosti, který se rozhořel mezi australským podnikatelem Josephem Gutnickem, který žaloval americké vydavatelství Dow Jones & Company Inc. před australskými soudy. Vydavatelství mělo publikací v online časopisu *Barron's Online* poškodit Gutnickovou pověst. Cílovou skupinou tohoto online časopisu byli primárně američtí občané, ale část předplatitelů pocházela i z Austrálie. Vydavatelství (žalovaný subjekt) nepopíralo, že byl delikt spáchán, avšak argumentovalo, že byl spáchán v americkém New Jersey, což bylo místo, kde byl umístěn server webové stránky, na níž byl

46 Ibid.

47 MENTHE, op. cit. č. 22., str. 94.

48 Ibid.

49 Rozhodnutí Nejvyššího soudu Austrálie ze dne 10. 12. 2002. *Dow Jones & Company Inc vs. Joseph Gutnick. Věc: M3/2002*. In: AustLII [online] In: *hcourt.gov.au* [cit. 2021-02-02] Dostupné z: <http://eresources.hcourt.gov.au/downloadPdf/2002/HCA/56>.

50 Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Paříži ze dne 20. 11. 2000. *Ligue contre la racisme et l'antisémitisme – LICRA a The Association Union des Etudiants Juifs de France (UEJF) vs. YAHOO! Inc. Société Yahoo France*, [online] In: *juriscom.net* [cit. 2021-02-02] Dostupné z: <http://juriscom.net/wp-content/documents/tgiparis20001120.pdf>.

článek publikován. Podle jeho názoru v případě materiálu umístěného na internetu by mělo být považováno za jediné místo publikace takové místo, kam vydavatel nahrál materiál; tedy na svůj webový server, ledaže by takové místo bylo vybráno pouze účelově. Pokud by tento názor nebyl přijat, tvrdil žalovaný, že internetový vydavatel by pak mohl potenciálně čelit žalobám v každé zemi, kde byl její obsah přístupný. Připustil sice, že v případě médií, jakými jsou noviny a televize, je místem protiprávního jednání pomluvy místo „publikace“, tedy na území, kde byl materiál přijat, nebo srozuměn třetí stranou. Žalovaný však tvrdil, že v konceptu internetu by termín „publikace“ z hlediska místa zasloužil nového a zřetelného výkladu. Ještě doplním poslední zajímavý argument žalovaného, tedy, že již v minulosti bylo pro určení jurisdikce soudu při řešení některých podobných nedbalostních deliktů (*torts* dle angloamerického práva) podstatné místo, kde se „jednání objevilo“, nikoliv místo, kde došlo k účinkům či následkům.⁵¹

Soud se však s tímto názorem neztotožnil. Podle něj by se při určování jurisdikce nemělo ohlížet na chování žalovaného, tedy vydavatelství, ale spíše na újmu způsobenou žalobci, tedy panu Gutnickovi. Stanovil tedy, že to, co platí o *tort of negligence*,⁵² neplatí stejně o *tort of defamation*,⁵³ a že podstata žaloby a celého sporu je v podstatě poškození pověsti žalobce. Pojem „zveřejnění“ v pomluvě tedy nemůže spočívat pouze v tom, že žalovaný v daném okamžiku zpřístupní materiál nebo přednese komentář, ale sdělí tento materiál čtenáři nebo posluchači a v důsledku toho způsobí újmu na dobré pověsti někoho jiného.⁵⁴ V bodě 39 rozhodnutí také přímo stojí, že „*jakkoli široký dosah jakéhokoli konkrétního komunikačního prostředku může být, ti, kteří zpřístupňují informace konkrétním způsobem, vědí o dosahu, který mohou jejich informace mít. Zejména ti, kdo zveřejňují informace na World Wide Web, tak vědí, že informace, které zpřístupňují, jsou dostupné všem a různě bez jakéhokoli geografického omezení.*“⁵⁶

51 Originální znění: „*The appellant sought to support its argument by op. cit. reference to a series of cases involving the place of the tort in negligence. In those decisions it was stated that the substance of the action arose in the place where the appellant's conduct occurred, rather than the location of its effects or consequences.*“

GARNETT, Richard. Case Notes Dow Jones & Company Inc v Gutnick, Melbourne Law School - University of Melbourne. [online] In: *unimelb.edu.au* [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0007/1680343/Garnett.pdf, str. 3-4.

52 Občanskoprávní delikt dle angloamerického práva - nedbalostní jednání, které způsobí škodu.

53 Občanskoprávní delikt dle angloamerického práva – pomluva, urážka na cti.

54 *Dow Jones & Company Inc. vs. Gutnick*, op. cit. č. 49, bod 44.

55 World Wide Web je označení pro přístup informací skrz hypertextový odkaz. Informace jsou zobrazovány díky internetovému prohlížeči, standardní formou odkazu začínajícím na www.

56 *Dow Jones & Company Inc. vs. Gutnick*, op. cit. č. 49, bod 39, originální znění: „*However broad may be the reach of any particular means of communication, those who make information accessible by a particular method do so knowing of the reach that their information may have. In particular, those who post information on the World Wide Web do so knowing that the information they make available is available to all and sundry without any geographic restriction.*“

Vydavatelství mělo dle soudu předpokládat, že informace se mohou rozšířit i „za hranice“ USA, tedy že jejich dosah bude širší než jen americké čtenářstvo, přičemž v Austrálii došlo k poškození pověsti v největší míře, protože to bylo místo, kde pan Gutnick bydlel, podnikal a dopady poškození jeho pověsti v Austrálii by mohly být pravděpodobně nejzávažnější. Zemí nejužšího spojení byla tedy bezpochyby Austrálie. Podle mého názoru je dalším faktorem, na který by se nemělo zapomínat, i jazyk sdělení, protože v obou státech se na drobné odchylky a odlišný akcent hovoří anglicky. Ačkoliv si myslím, že se dnes jazyk v online sféře nepovažuje za neprostupnou bariéru přenosu informací, zvláště když existuje mnoho inteligentních programů, které usnadňují překlad souvislého textu, tak již samotný fakt, že jde o web psaný v cizím jazyce může čtenáře odradit od čtení – tedy potenciálně zamezit alespoň zčásti dalšímu rozšíření škodlivého účinku.⁵⁷ Daný případ sice nakonec skončil mimosoudním vyrovnáním, ale soudy se začaly poprvé zabírat novodobým hraničním určovatelem, tedy tzv. principem zaměřování činnosti, který se nadále rozvinul později zejména při určování jurisdikce ve spotřebitelských sporech. Tento hraniční určovatel funguje tak, že „*subjekt úmyslně směřuje svou činnost na území určitého státu a je si vědom následků tohoto zaměřování.*“⁵⁸ V rozhodnutí se hovořilo o tom, že vydavatel nepublikuje obsah na internetu proto, aby dosáhl malé čtenosti („*small target*“), ale naopak aby zaujal co nejvíce čtenářů. Právě z tzv. *ubiquity* internetu těží většina jeho uživatelů. A kdokoli, kdo získá přístup k internetu, tak učiní iniciativou, aby k ní získal přístup analogickým způsobem, jako je nákup nebo jiné pořízení novin za účelem přečtení.⁵⁹ Vydavatele navíc nikdo nenutil, aby články publikoval online, je to jeho vlastní vůle pravděpodobně uskutečněná za účelem dosažení velkého čísla čtenosti. Nicméně pokud je potenciální obsah nekontrolovatelný, tím dle soudu vzrůstá potřeba více přemýšlet nad tím, co se na internetu publikuje.⁶⁰

K jednání došlo v jednom státě, v USA, web by dostupný jak v USA, tak v Austrálii, k největšímu škodlivému účinku došlo v Austrálii, tudíž otázka jurisdikce byla vyřešena. Pro účely procesního práva tak nový hraniční určovatel přispěl k naplnění principu předvídatelnosti a právní jistoty, protože se eliminuje možnost konfliktu pravomocí. Zároveň se dá lépe předejít tzv. *forum shoppingu*, kdy si účastníci sporu podají žalobu k soudu v zemi, který by mohl vynést nejpříznivější rozsudek.⁶¹

57 Kritériem jazyka se mj. zabývali soudci v rozhodnutí ve věci *Pammer v Alpenhof*, které bude rozebráno v podkapitole 5.1.2.1.

58 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 78.

59 *Dow Jones & Company Inc. vs. Gutnick*, op. cit. č. 49, bod 181.

60 *Dow Jones & Company Inc. vs. Gutnick*, op. cit. č. 49, bod 182.

61 KUČERA, op. cit. č. 18, str. 73.

2.3.2. Rozhodnutí ve věci *LICRA vs Yahoo!*

Dalším zajímavým a hojně diskutovaným případem bylo rozhodování ve věci *LICRA*⁶² vs. *Yahoo!*. Americká společnost Yahoo! na svém celosvětově známém aukčním portálu nabízela předměty symbolizující nacistickou ideologii, nabízeným zbožím tak byly například říšské helmy či hákové kříže. *LICRA* je označení pro francouzskou organizaci, která bojuje proti popírání holokaustu. Francouzské trestní právo nicméně považovalo prodávání věcí takového charakteru za nezákonné. Společnost zboží nabízela na jedné z nejznámějších domén .com, doméně vlastněné americkou společností, což podpořilo později argument žalované, že prodej zboží byl cílen zejména na občany USA.

Francie považovala nicméně nabízení kontroverzního typu zboží v rozporu jednak se svými ústavními, jednak s trestními zákony. *LICRA* tedy americkou společnost zažalovala u pařížského soudu. Na základě faktu, že portál byl přístupný francouzským uživatelům a také toho, že Yahoo! o tom věděla, soud vyložil, že k určení jurisdikce existuje dostatečné spojení s Francií, a vydal rozsudek, že dané jednání naplňuje znaky civilního deliktu a nařídil Yahoo!, aby znemožnila nákup zboží francouzským občanům.^{63 64}

Zajímavé v tomto případě bylo, že Yahoo! se ani nepokusila proti danému rozhodnutí odvolat, namísto toho se obrátila na americký soud a žádala, aby francouzské rozhodnutí nebylo uznáno v USA. Podle Yahoo! příkaz zasahoval do práv společnosti založené podle práva USA, a že tyto webové stránky byly hostovány na serverech, které se také nacházely na území USA.

Soud v USA uznal mezinárodní pravomoc Francie vydávat právní předpisy upravující jednání na území Francie. Zároveň však dodal, že s ohledem na První dodatek Ústavy USA, který mimo jiné zaručuje svobodu tisku a slova, není možné, aby na území USA bylo uznáno francouzské rozhodnutí regulující obsah projevu na internetu.⁶⁵ *LICRA* se proti rozsudku přirozeně odvolala, odvolací soud nicméně rozhodl, že personální jurisdikci lze zde uvažovat jen v případě, zaměřuje-li podnikatel svou činnost na území jiného státu.⁶⁶ Kdyby tedy Yahoo! prokazatelně směřovala svůj byznys s nacistickými předměty do Francie, pravomoc

62 Z francouzského originálu: *Ligue contre le racisme et l'antisémitisme*.

63 Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Paříži ze dne 22. května 2000 - UEJF et Licra c/ Yahoo! Inc. et Yahoo France. [online] In: *juriscom.net* [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <http://juriscom.net/tgi-paris-op.cit.č.ere-22-mai-2000-uejf-et-licra-c-yahoo-inc-et-yahoo-france/>.

64 Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Paříži ze dne 20. 11. 2000, op. cit. č. 50, str. 20-21.

65 OKONIEWSKI, Elissa A. "Yahoo!, Inc. v. LICRA: The French Challenge to Free Expression on the Internet." *American University International Law Review* 18, no. 1 (2002): 295-339., [online] In: *sherloc.unodc.org* [cit. 2021-02-15]. Dostupné z:

https://sherloc.unodc.org/cld/case-law-doc/cybercrimecrimetype/fra/2000/uejf_and_licra_v_yahoo_inc_and_yahoo_france.html.

66 Odvolací soud USA - United States Court of Appeals, Ninth Circuit. - 433 F.3d 1199, Yahoo! Inc. v. LICRA and UEJF, January 12, [online] In: *law.justia.com* 2006, [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/433/1199/546158/>.

řešit spor by měly francouzské soudy. Nakonec případ rovněž skončil mimosoudním vyrovnáním.

Výklad francouzských soudů se ve zmíněném případě řídil místem účinků jednání, což považuji za poměrně extenzivní výklad. Francie si totiž nepřímo “přivlastnila“ univerzální právo rozhodovat o určování jurisdikce na internetu. Účinky takového jednání se nemusely projevit jen ve Francii, ale kdekoliv na světě a v takovém případě by došlo ke konfliktu pravomocí a posléze jevu *forum shopping*.⁶⁷ Bylo by ale podle mého názoru možné uvažovat nad použitím tzv. mozaikové úpravy, jejíž princip vysvětlím ve své práci níže. Jeho podstatou v tomto případě by bylo žalování škody v každé zemi v rozsahu, v jakém byla v takto každé zemi způsobena.

Ačkoliv z morálního hlediska nepovažuji prodej zboží s nacistickými symboly za šťastný podnikatelský krok, stále tato činnost spadá pod svobodu slova a tisku zaručenou dle amerického ústavního práva; Yahoo! je společností založenou dle amerického práva nabízející zboží celému světu. Navíc, přizpůsobovat obsah webové stránky s doménou *.com* tak, aby byl v mezích práva s každou zemí na světě, je prakticky neproveditelné a v kontrastu se principy otevřenosti a dostupnosti internetu. Odlišná by tedy podle mého názoru byla situace, kdy by Yahoo! cílila přímo na francouzské zákazníky, tj. například by prodávala zboží prostřednictvím francouzské domény. Tam by šlo přímo o již výše zmiňovaný princip zaměřování činnosti. Záměrné cílení prodeje zboží v zemi, která označuje takové jednání za trestné by *per se* nebylo v souladu se právem. Francie by však zase mohla tomuto riziku možná zamezit tím, že by daný web znepřístupnila.

67 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 77.

3. Internet a ochrana osobnosti

Také ochrana osobnosti zaznamenala s příchodem elektronizace určité změny. Život a důstojnost člověka, jeho zdraví, jméno, vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy, či jakékoliv údaje spojené s uvedenými aspekty, jsou chráněny právem. Okamžitá dostupnost informací prostřednictvím internetu dokáže napáchat velké škody a problematika ochrany těchto práv v online prostředí je v rámci mezinárodního práva soukromého poměrně palčivá.

3.1. Unijní legislativa a výchozí judikatura

Právo na ochranu osobnosti spadá do kategorie mimosmluvních závazkových vztahů, které jsou upraveny nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (dále jako „nařízení Řím II“). Nařízení však článkem 4 vylučuje ze svého věcného rozsahu porušení vyplývající z narušení soukromí a osobnostních práv včetně pomluvy. Ačkoliv dle původního konceptu byla kolizní úprava práva na ochranu osobnosti v nařízení obsažena,⁶⁸ co se nyní týče rozhodného práva, státům tak nezbyvá nic jiného než kolizní problematiku hledat ve svých národních rádech. ZMPS upravuje právo na ochranu osobnosti v § 101.

Unijní legislativa však nabízí poměrně zajímavou interpretaci v podobě judikatury v oblasti procesního práva. Pro určení soudní pravomoci ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti je dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jako „nařízení Brusel I bis“) rozhodné místo škodné události, které bylo vyloženo v případě *Bier*,⁶⁹ kdy se jedná o místo, kde vznikla škoda a jednak místo události, která škodu zapříčinila. Rozhodnutím ve věci *Shevill vs. Presse Alliance SA*⁷⁰ soud určil, že v případě škodlivé události urážky na cti novinovým článkem distribuovaným v několika smluvních státech může poškozený podat žalobu na náhradu škody proti vydavateli buď u soudu smluvního státu v místě, kde je vydavatel hanlivé publikace usazen, které mají pravomoc přiznat náhradu škody za veškerou újmu způsobenou pomluvou, nebo u soudů každého smluvního státu, ve kterém byla publikace distribuována (a kde oběť tvrdí, že utrpěla újmu na své dobré pověsti), které mají pravomoc rozhodovat pouze o škodě

68 Legislativní observatoř Evropského parlamentu. [online] 22. 7. 2003 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?id=23514>.

69 Rozhodnutí SD EU ze dne 30. listopadu 1976 ve věci C-21/76 *Handelskwekerij Bier v. Mines de Potasse d'Alsace*, ECLI:EU:C:1976:166.

70 Rozhodnutí SD EU ze dne 7. března 1995 ve věci C-68/93 *Shevill v Presse Alliance SA*, ECLI:EU:C:1995:61. Jednalo se o případ, kdy prostřednictvím tištěných médií byla zveřejněna informace poškozující pověst poškozeného a distribuce byla provedena do několika členských států EU.

způsobené ve státě soudu, u něhož bylo řízení zahájeno.⁷¹ Tím tedy byla vytvořena již výše zmíněná tzv. zásada mozaiky.

I dnes tedy dle pravidla obecné příslušnosti obsaženého v čl. 4 nařízení Brusel I bis poškozený může žalovat poškození svých osobnostních práv a žádat náhradu veškeré způsobené újmy u soudu sídlícího v členském státě, v němž má žalovaný bydliště či sídlo podnikatelské činnosti. Avšak co se týče zvláštní příslušnosti, poškozený dle čl. 7 odst. 2 může žalovat i v členských státech, kde je znám a záleží mu tam na jeho pověsti; může tak činit jen „mozaikovitě“, v tedy v rozsahu způsobené újmy. Toto pravidlo se dá nepochybně považovat za spravedlivé, ale podle mého názoru je také velmi komplikované a nákladné, zvláště v případě, byla-li újma způsobena ve více než třech členských státech. Ve zmíněném případě *Shevill* bylo nicméně velmi jednoduché vymezit rozsah újmy, protože se jednalo o tištěná média, takže existovala data o distribuci a počtu výtisků, které se dostaly do jednotlivých zemí. Od devadesátých let minulého století se však šíření informací posunulo značně dopředu. Informace a zprávy v online prostředí jsou dostupné okamžitě komukoliv, kdekoliv a relativně i trvale, přičemž jsou nezávislé na úmyslu místa zveřejnění vydavatele.⁷²

3.2. Rozhodnutí ve věci *Martinez a Martinez vs. MGN Limited*

Kromě zachovaného kritéria škodné události Soudní dvůr Evropské unie (dále jako „Soudní dvůr“ nebo „Soudní dvůr EU“ nebo „SD EU“) vytvořil další, a to sice tzv. centrum zájmů poškozené osoby, konkrétně ve spojené věci *eDate v X* a věci *Martinez a Martinez v MGN Limited*.⁷³ V obou případech šlo o delikt pomluvy, zaměřím se však na druhý zmíněný. Francouzský herec Olivier Martinez se spolu se svým otcem stal terčem bulvárních novinářů anglického portálu *Sunday Mirror*, který na svých internetových stránkách zveřejnil text a fotografie mužů škodící jejich pověsti. Provozovatelem stránek byla společnost MGN založená dle anglického práva, kterou poškození zažalovali u francouzského soudu. Žalovaná však v řízení namítla nedostatek mezinárodní příslušnosti, protože nespatovala dostatečnou souvislost mezi zveřejněním na webových stránkách a újmou způsobenou na francouzském území. Soudní dvůr potvrdil existenci kritéria „mozaiky“ pro určení soudní příslušnosti,⁷⁴ nicméně přiznal, že je nutné rozlišovat mezi územně omezeným šířením tiskovin a informacemi šířitelnými na internetu, jejichž cílem zveřejnění je „všudypřítomnost obsahu uvedených

71 *Shevill v Presse Alliance SA*, op. cit. č. 70, výrok rozhodnutí.

72 POLČÁK, Radim. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-045-8., str. 49.

73 Rozhodnutí SD EU ze dne 25. října 2011 ve spojené věci *eDate Advertising GmbH v X (C-509/09)* a *Olivier Martinez a Robert Martinez v MGN Limited (C-161/10)*. ECLI:EU:C:2011:685.

74 *Ibid.*, bod 42.

informací.“⁷⁵ Soudní dvůr přiznal, že se s nimi může okamžitě seznámit neomezený počet uživatelů internetu kdekoli na světě nezávisle na tom, zda má jeho vydavatel v úmyslu, aby tento obsah byl přístupný mimo členský stát jeho usazení a mimo jeho kontrolu. Navíc na rozdíl od údaje o vytištěných a distribuovaných tiskovinách do konkrétních států nelze rozsah šíření na internetu s určitostí a spolehlivostí kvantifikovat ve vztahu ke konkrétnímu členskému státu, a proto nelze ani vyčíslit újmu způsobenou výlučně v konkrétním členském státě.⁷⁶

Soudní dvůr tedy přistoupil k novému kritérium a sice „středisko (centrum) zájmů“, jehož podstatou je najít takové místo, „ve kterém soud může za co nejlepších podmínek projednat střet mezi svobodou přijímat a rozšiřovat informace a právem na ochranu projevu osobní povahy. K tomu dochází v tom členském státě, v němž se „zviditelní“ či projeví nejintenzivněji síla zásahu do práva na dobrou pověst nebo na soukromý život a dosah zveřejnění konkrétní informace nebo případného názoru. V tomto členském státě bude držiteli osobnostního práva způsobena škoda největšího rozsahu a intenzity.“⁷⁷ Na rozdíl od zásady mozaiky vyložené ve věci *Shevill* lze dle bodu 48 rozhodnutí v místě centra zájmů žalovat celou újmu, která v tomto místě vznikla. Soudní dvůr dále uvedl, že centrum zájmů se bude obvykle nacházet na místě obvyklého bydliště, ale může být situováno i v jiném státě, například tam, kde dochází k výkonu pracovní činnosti; musí splňovat úzkou vazbu.⁷⁸ Takové místo však nelze s ohledem na možnou variabilitu určit dopředu (nemusí se tedy nutně jednat o stát, v němž sídlí vydavatel) a bude nadále posuzováno *ad hoc*.

Pan Martinez se dá jakožto herec nepochybně považovat za známou osobnost, které může špatná pověst poškodit kariéru. Vytvořením tohoto kritéria tak byl schopen žalovat ve své rodné zemi, s níž má nejužší spojení a vyhnul se fragmentaci žalob za aplikace zásady mozaiky. Myslím si tedy, že dané kritérium vytváří spravedlivější rovnováhu mezi poškozeným a škůdcem. Soudní dvůr ve vztahu k zveřejňování citlivých informací navíc poznamenal, že „osoby, jejichž osobnostní práva by mohla být porušena uveřejněním poškozující informace, jsou zvláště zranitelné v případě, kdy je nosičem informací internet. Univerzální dosah informace přispívá k tomu, že poškození může být „jízlivější“ než u informace zveřejněné například prostřednictvím tradičního nosiče informací,“⁷⁹ čímž zdůraznil, že dopad informací zveřejněných v online prostředí je v tomto případě skutečně ožehavý a je nutné osobnostní práva chránit.

75 Ibid., bod 45.

76 Ibid., bod 46.

77 Ibid., bod 58.

78 Ibid., bod 49.

79 Ibid., bod 48.

Přijetí kritéria „centrum zájmu“ se však ne vždy setkala s vřelým přijetím.⁸⁰ Například právník Ioannis Revolidis konstatoval, že vytvoření nového kritéria dává zcela bezprecedentní výhodu žalobci, což jde proti smyslu pravidel k určení soudní příslušnosti dle čl. 7 nařízení Brusel I bis, která mají být vykládána spíše restriktivně, aby nepřekračovala svůj skutečný rozsah působnosti.⁸¹ Jak je zřejmé např. z bodů odůvodnění přijetí nařízení Brusel I bis, není důvodem pro přijetí čl. 7 obecně a určení pravidel pro soudní příslušnost dle čl. 7 odst. 2 ochrana poškozených. Článek 7 má zastávat neutrální pozici, pokud jde o ochranu individuálních zájmů stran. Skutečným důvodem pro přijetí čl. 7 byla podle *Revolidise* spíše snaha o účinnou administraci spravedlnosti založenou na blízkosti základů určování soudní příslušnosti uvedených v tomto čl. k procesním prvkům určitého případu. Vložení neexistujícího prvku ochrany žalobce do čl. 7 ve věcech *eDate* a *Martinez* šel podle *Revolidise* Soudní dvůr mnohem dále, než je rozsah tohoto čl., aniž by k tomu uvedl přesvědčivé důvody.⁸²

3.3. Rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan vs. Svensk Handel AB*

Zatímco ve výše uvedených spojených věcech se Soudní dvůr zabýval právem na ochranu osobnosti fyzických osob, v roce 2017 se před soud dostal spor mezi dvěma právníckými osobami. V této souvislosti také vznikaly úvahy o tom, zdali analogicky i právnícká osoba může disponovat osobnostními právy a zdali se má v kontextu nařízení Brusel I bis s právníckými osobami zacházet odlišně. Upřednostnit zvláštní pravidlo určení příslušnosti před obecným je totiž dle bodu 18 nařízení Brusel I bis vhodné zejména ve vztahu ke „slabším“ stranám, jakými jsou pracovník či například spotřebitel, tedy k fyzickým osobám. Dá se však v případě škody na pověsti považovat poškozená právnícká osoba za slabší stranu a mělo by toto označení vliv na pravidlo určování soudní příslušnosti?

Podle generálního advokáta Michala Bobka je možné, aby právnícké osoby měly osobnostní práva a byla jim poskytována ochrana.⁸³ *Bobek* se také zamýšlel nad rozložením sil ve sporu a poukázal na to, že ačkoliv jsou dvě proti sobě stojící právnícké osoby vnímány často rovnocenně, ne vždy tomu tak reálně musí být. Jako příklad uváděl jednočlenné společnosti či osoby samostatně výdělečně činné.⁸⁴ A konečně, také vyložil, že i přesto, že by

80 REVOLIDIS, Ioannis. (2017). Judicial Jurisdiction over Internet Privacy Violations and the GDPR: a Case of "Privacy Tourism"?. Masaryk University Journal of Law and Technology. 11. 7. 10.5817/MUJLT2017-1-2., [online] [cit. 2020-12-09] Dostupné z: <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/6671/6395>, str. 19.

81 Ibid.

82 Ibid., str. 20.

83 Stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 13. července 2017, ve věci C-194/16, *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan v. Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:554, bod 40.

84 Ibid., bod 65 stanoviska.

k rozlišení právního postavení na slabší a silnější stranu došlo, nemá tento faktor vliv na použití zvláštního pravidla k určení soudní příslušnosti, který vychází z „úzkého vztahu mezi žalobou a příslušným soudem, který má o ní rozhodnout.“⁸⁵

S *Bobkem* souhlasím, zejména v tom ohledu, že dle jeho slov internet „demokratizoval publikaci.“⁸⁶ Je pravdou, že v době mnoha sociálních sítí či blogů se zrychlilo rozšiřování informací o subjektech a nezáleží na tom, jestli se jedná o fyzické či právnické osoby. I v případě hanlivých a pomlouvačných zpráv, které ač mohou být později smazány či odstraněny, ať už z iniciativy toho, jenž je publikoval či ze strany samotné sociální sítě, může šíření těchto informací, byť jen malou chvíli, způsobit na pověsti nemalou škodu.

Soudní dvůr tedy interpretoval kritérium „místo škodné události“ v případě týkající se právnické osoby s ohledem na charakter místa podnikatelské činnosti. Ve sporu ve věci *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan vs. Svensk Handel AB*⁸⁷ švédská společnost zařadila estonskou společnost Bolagsupplysningen na blacklist⁸⁸ a zveřejnila informace o tom, že se tato společnost dopouští podvodného jednání. Na daném webu se následně objevilo mnoho komentářů odsuzujících praktiky estonské společnosti, a protože švédská společnost je odmítla stáhnout, zisk společnosti Bolagsupplysningen klesal každým dnem. U estonských soudů se domáhala odstranění informací a náhrady vzniklé škody. Zde nastává rozdílná situace oproti věci týkající se otce a syna Martinezových, protože tam poškození žalovali jen náhradu vzniklé škody. Estonské soudy nicméně rozhodly, že žaloba je nepřípustná. Podle nich nedošlo k újmě nikoli v Estonsku, nýbrž ve Švédsku. Nenávistné komentáře byly navíc vyjádřeny ve švédštině a výše obratu byla uvedena ve švédských korunách. Kromě místa založení společnosti by jediným (a poměrně chabým) spojením k Estonsku mohlo být jen dostupnost webové stránky. Bolagsupplysningen byla sice společností založenou dle estonského práva; hlavní podnikatelskou činnost však vyvíjela ve Švédsku a informace uvedené na webu švédské společnosti byly určeny zejména osobám usazeným ve Švédsku. Centrem zájmu zde tedy bylo Švédsko. Soudní dvůr tedy skutečně potvrdil aplikaci čl. 7 odst. 2 nařízení Brusel I bis ohledně alternativní příslušnosti soudu s tím, že právnická osoba může žalovat, i když by jí byla způsobena újma nemajetková.⁸⁹ Zajímavé je, že generální advokát *Bobek* nepovažoval možnost aplikace mozaikového přístupu za vhodnou a konstatoval, že

85 Ibid., bod 64 stanoviska.

86 Ibid., bod 67 stanoviska.

87 Rozhodnutí SD EU ze dne 17. října 2017 ve věci C-194/16 *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan v. Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:766

88 Blacklist neboli černá listina je seznam, který obsahuje něco zakázaného.

89 *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan v. Svensk Handel AB*, op. cit. č. 87, body 62 a 69.

Soud vyložil, že v případě sporu mezi fyzickou a právnickou osobou, je na fyzickou osobu pohlíženo jako na stranu „slabší“, což je však nesprávné a právnická osoba si zaslouží stejnou ochranu.

„rozšíření „mozaikovitého“ přístupu ve věci *Shevill* na údajná pomlouvačná prohlášení zveřejněná na internetu s sebou nese mnohočetnost příslušných soudů, která neslouží legitimnímu zájmu žádného z účastníků řízení a je v rozporu s cíli předvídatelnosti a řádného výkonu spravedlnosti.“⁹⁰

Bobek se ve svém stanovisku k danému případu vyjádřil i k otázce jazyka, nad kterou jsem přemýšlela již u případu ve věci *Gutnick*. V tomto se s *Bobkem* názorově rozcházím, neboť *Bobek* sice přiznává, že díky absenci zeměpisných hranic může šíření informací „bránit“ (nebo ztížit porozumění) přístup či jazyk informací, nicméně s ohledem na vývoj strojových překladů už tato otázka není tak významná jako dříve.⁹¹ Jak jsem již zmínila výše, osobně pokládám otázku textu v cizím jazyce, který čtenář neovládá, za sice jen částečnou, ale stále účinnou překážku příjmu informací. V každém případě lze shrnout, že předpokládám-li, že účelem unifikace pravidel mezinárodního práva soukromého je zejména zjednodušení domáhat se svých práv, byla by možnost uplatňovat své právo v 27 jurisdikcích velmi nepředvídatelným, neefektivním a zbytečně komplikovaným procesem, který může vyústit v nalomení principu právní jistoty rozhodování na základě unijní legislativy.

Bylo by však možné zachovat zásadu mozaiky i ve vztahu k požadovanému nápravnému opatření, a to sice odstranit z webu pomlouvačný obsah? Soudní dvůr se sice odklonil od použití mozaikového přístupu ve věci samé, pokud by tak ale neučinil, musel by se s tímto požadavkem v praxi vypořádat. *Bobek* však situaci, kdy by šlo po žalovaném rozumně požadovat, aby opravil poměrnou část údajně škodlivých informací a komentářů, pokládal za „spíše absurdní“ a také Soudní dvůr posléze vyložil, že by to nebylo možné uskutečnit. Webová stránka je jen „jedna“, tudíž tento požadavek nelze fragmentovat a žádat v několika státech odstranění obsahu po částech.⁹² Tudíž lze takový požadavek uplatňovat pouze v jednom státě, spolu se požadavkem náhrady újmy.

Ačkoliv se zabývám zejména unijní problematikou, doplním, že na mezinárodní úrovni žádná unifikace práv na ochranu osobnosti neexistuje. Nenajdeme tak ani kolizní, ani hmotněprávní či procesněprávní úpravu, která by sjednotila pravidla mezinárodního práva soukromého v této oblasti. Kromě unijní legislativy je regionálně upravena v Meziamerické úmluvě o osobnosti a způsobilosti právnických osob v mezinárodním právu soukromém.⁹³

90 BOBEK op. cit. č. 83, bod 90 stanoviska.

91 Ibid., bod 76 stanoviska.

92 *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan v. Svensk Handel AB*, op. cit. č. 82, bod 128.

93 Inter-American Convention on Personality and Capacity of Juridical Persons in Private International Law ze dne 24. května 1984.

3.4. Vztah mezi nařízením Brusel I bis a GDPR

Neméně zajímavé je určování soudní příslušnosti u sporů týkajících se ochrany osobních údajů. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) neboli General Data Protection (dále jen „GDPR“) vstoupilo v účinnost dne 25. května 2018 a bylo přijato za cílem zvýšit ochranu osobních údajů občanů Evropské unie a vymezit povinnosti společností a různých institucí tato data chránit. Osobním údajem se podle GDPR rozumí „jakékoli informace o identifikovaném nebo identifikovatelném subjektu údajů. Identifikovatelnou fyzickou osobou je fyzická osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména odkazem na určitý identifikátor (jméno, číslo, síťový identifikátor) nebo na jeden či více zvláštních prvků fyzické, fyziologické, genetické, psychické, ekonomické, kulturní nebo společenské identity této fyzické osoby.“⁹⁴ Mezi osobní údaje se řadí např. jméno, věk, pohlaví, datum narození, ale také emailová adresa či IP adresa.⁹⁵ Nařízení mj. reaguje na potřebu ochrany dat před zneužitím v návaznosti na stále postupující a rozvíjející se digitalizaci ve všech sférách života.

Pro mezinárodní právo soukromé se nicméně stal relevantním článek 79 odst. 2 GDPR, jehož podstatou je určení soudní příslušnosti. V poměru k nařízením Brusel I bis by se na první pohled mohla uplatňovat zásada *lex specialis derogat lege generali*, bod 147 důvodové zprávy však upřesňuje, že jsou-li v GDPR „obsažena zvláštní pravidla o soudní příslušnosti, (...), nemělo by uplatnění těchto zvláštních pravidel být dotčeno obecnými pravidly o soudní příslušnosti, jako jsou například pravidla stanovená v nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012.“ Otázkou je, jestli vůbec takové ustanovení bylo třeba, vzhledem k četnosti způsobů, jimiž lze určit soudní příslušnost pro spory. Problematikou možné kolize GDPR s nařízením Brusel I bis při určování soudní příslušnosti se příliš mnoho odborníků nezabývá, *Revolidis* se ale zamýšlí a usuzuje, že tyto dva předpisy sice existují vedle sebe, ale ne na stejné úrovni.⁹⁶ Toto „spolužití“ však podle něj může působit problémy ve chvíli, kdy se pokusíme paralelně aplikovat ustanovení o soudní příslušnosti. V takovém scénáři by totiž subjekt údajů mohl žalovat v celém rozsahu způsobené škody podle svého uvážení na jednom z následujících míst: před soudy členského státu v němž má bydliště správce nebo zpracovatel (podle čl. 4 nařízení Brusel I bis), před

94 Osobní údaje – definice. In. *gdpr.cz* [online] [cit. 2021-03-15]. Dostupné zde:

<https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/osobni-udaje/>.

95 Ohledně IP adres SD EU rozhodl dne 19. října 2016 ve věci C-582/14 *Patrick Breyer v Bundesrepublik Deutschland*. ECLI:EU:C:2016:779.

Podle tohoto rozsudku bylo určeno, že dynamická IP adresa je považována za osobní údaj.

96 *REVOLIDIS*, op. cit. č. 80, str. 22.

soudy členského státu, v němž je provozovatel nebo zpracovatel usazen (podle čl. 79 odst. 2 GDPR), nebo konečně před soudy členského státu, v němž má subjekt údajů obvyklé bydliště (podle čl. 79 odst. 2) GDPR).⁹⁷ Jako další možnost uvádí *Revalidis* možnost žaloby před soudem členského státu, který je centrem zájmů. Podle něj je pravděpodobně možné toto kritérium použít nejen ve vztahu k deliktu pomluvy, ale i ochraně osobních údajů.

Jako poslední možnost určení jurisdikce uvádí, že - ačkoliv byl tento postup vzhledem k výše popsanému překonán - subjekt údajů bude navíc nadále schopen žalovat dle mozaikové zásady v každém jednotlivém členském státě, ale pouze v rozsahu škody utrpěné v každém státě.⁹⁸ To poskytuje subjektu široké možnosti žalovat téměř ve všech členských státech, což je však nákladné a napomáhá libovůli subjektu si vybírat sudiště ve formě *forum shoppingu*. Příklad rozhodnutí, v němž by se soud přímo zabýval střetem těchto dvou právních předpisů jsem však nenalezla, nemohu tedy s jistotou tvrdit, jak by mohly být *Revalidisovy* úvahy převedeny do praxe. Sám nicméně uvádí, že klíčem k vyloučení aplikace jednoho či druhého nařízení by mohlo být sledování smyslu ustanovení – a to je v případě Bruselu I bis a jeho čl. 7 neutralita, která podporuje spravedlnost, zatímco v případě čl. 79 odst.2 GDPR si klade za cíl posílit postavení subjektu údajů z hlediska soudní příslušnosti.⁹⁹

97 Ibid., str. 22-23.

98 REVOLIDIS, op. cit. č. 80, str. 23.

99 Ibid.

4. Internet a duševní vlastnictví

Vývoj internetu zásadně ovlivnil i ochranu práv duševního vlastnictví, a to jak právo autorské, tak právo průmyslového vlastnictví. Duševní vlastnictví se dá charakterizovat jako soubor nehmotných statků,¹⁰⁰ takže již ze své podstaty sdílí povahu se stejně „nehmotným“ internetem.

Nezbytnou součástí práv k nehmotným statkům je pojem potenciální ubiquita, tedy „schopnost být vnímán a používán nezávisle na hmotném substrátu, jehož prostřednictvím bylo dílo původně vyjádřeno. Bez závislosti na čase a místě se tak totéž dílo může souběžně vyskytovat a být užíváno po celém světě.“¹⁰¹ Podstatou práva duševního vlastnictví je jeho absolutní charakter, tedy skutečnost, že působí proti všem a každý se musí zdržet zásahu do výkonu tohoto práva. Regulace práva duševního vlastnictví nicméně probíhá zejména na vnitrostátní úrovni, protože vychází z práva, kterým se řídí udělení či registrace určitého práva veřejnou institucí, jakou je například Úřad průmyslového vlastnictví ČR. Toto pravidlo se v teorii nazývá *lex loci protectionis*.¹⁰² Prvek teritoriality tedy hraje v právu duševního vlastnictví nemalou roli. Právě toto územní omezení práv duševního vlastnictví znamená, že kolizní úprava u těchto práv jako takových nevzniká. Panuje, však názor, že kolizní normy je třeba hledat u smluvních a mimosmluvních závazků, které s těmito právy souvisí.¹⁰³

4.1. Smluvní aspekty práva duševního vlastnictví v online prostředí

Smluvní aspekty práva duševního vlastnictví lze rozebrat u licenčních smluv uzavíraných online. Kolizní problematika licenčních smluv není v současné době upravena žádnou mezinárodní smlouvou. Na evropské úrovni kolizní problematiku licenčních smluv upravuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (dále jako „nařízení Řím I“) v člancích 3 a 4, nejedná se tedy o speciální úpravu, protože licenční smlouva je považována za obecný závazkový vztah, na rozdíl od přístupu například českého občanského zákoníku.¹⁰⁴ V české právní úpravě je smlouva upravena jako zvláštní smluvní typ.¹⁰⁵ Prvotním hraničním určovatelem rozhodného práva dle čl. 3 je tedy volba práva. Nedojde-li k volbě práva,

100 KUČERA, op. cit. č. 18, str. 271.

101 Jak se liší autorské právo od vlastnického práva? In: *ooas.cz* [online] [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <http://www.ooas.cz/pro-autory/autorske-pravo/a2987.html>.

102 KUČERA, op. cit. č. 18, str. 273.

103 POLČÁK, op. cit. č. 72, str. 53.

104 Licenční smlouva je upravena v § 2358 a násl. zák. č. 89/2012., Sb., občanského zákoníku.

105 PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a Jan BRODEC. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Edice monografie. ISBN 978-80-7380-764-1, str. 214.

nastupují hraniční určovatelé uvedení v čl. 4. Licenční smlouva jako taková je nicméně obtížně zařaditelný smluvní typ. Dříve panovala nejistota, jestli by licenční smlouvu nebylo možné podřadit pod smlouvu o poskytování služeb, dle rozsudku ve věci *Falco*¹⁰⁶ se smlouvu o poskytování služeb nejedná.¹⁰⁷ Majitel práva duševního vlastnictví neposkytuje prostřednictvím poskytnutí práva užívání žádné plnění a zavazuje se pouze přenechat svému smluvnímu partnerovi uvedené právo k volnému užívání.¹⁰⁸ Licenční smlouva se tedy alternativně může řídit právem země, v níž má strana, která je povinna poskytnout plnění charakteristické pro smlouvu, své obvyklé bydliště,¹⁰⁹ případně se smlouva řídí právem země, s níž je nejúžeji spojena,¹¹⁰ resp. v tomto případě pravděpodobně v právu země, kde bude licence využívána.

U jednoduchých licenčních smluv lze charakteristické plnění určit poměrně jednoduše, je jím ve většině případů samotné poskytnutí licence za peněžitá protiplnění. Abych se neodkláněla od tématu kyberprostoru, může být takovou licencí například licence k užití softwaru. Často se tyto smlouvy uzavírají jako *click-wrap* či *browse-wrap* smlouvy, přičemž těmito typy smluv se budu zabývat později v další kapitole této práce. U složitějších licenčních smluv, které se vyznačují více závazky, než jsou pouze poskytnutí licence a peněžitá protiplnění, je situace komplikovanější. Určit rozhodné právo pro komplexní licenční smlouvy může být o trochu složitější a je vhodné předejít komplikacím a právo si zvolit.¹¹¹ Již v rozhodnutí ve věci *Besix* totiž Soudní dvůr vyložil, že pokud se strany smluvně dohodly na negativní povinnosti,¹¹² aplikovatelné bez jakéhokoli zeměpisného omezení, tento přístup se nevyhne jurisdikci mnoha soudů, protože vede k výsledku, že místa plnění dotyčného závazku existují ve všech smluvních státech, přičemž zahrnuje také riziko, že si návrhovač bude moci vybrat místo plnění, které považuje za nejvýhodnější pro jeho zájmy.¹¹³

Podle závěrů vyvozených v případě *Falco* je jurisdikčním určovatelem místo charakteristického plnění.¹¹⁴ Protože konkrétně licenční smlouva není blíže určeným smluvním typem, kolizní pravidlo pro určení rozhodného práva stanoví, že je jím právní řád

106 Rozhodnutí SD EU ze dne 23. 4. 2009 ve věci C-533/07, *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v Gisela Weller-Lindhorst*, ECLI:EU:C:2009:257.

107 Ibid.

108 Stanovisko generální advokátky V. Trstenjak ze dne 27. ledna 2009, ve věci C-533/07, *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v Gisela Weller-Lindhorst*, ECLI:EU:C:2009:34, bod 58.

109 Nařízení Řím I, čl. 4, odst. 4.

110 Nařízení Řím I, čl. 4 odst. 2.

111 PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 215.

112 Tedy něco nekonat.

113 Rozhodnutí SD EU ze dne 19. 2. 2002 ve věci C-256/00 *Besix SA v Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) a Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog)*, ECLI:EU:C:2002:99, bod 34.

114 *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch v Gisela Weller-Lindhorst*, op. cit. č. 106, bod 54.

země, v níž má strana poskytující charakteristické plnění¹¹⁵ bydliště.¹¹⁶ U jednoduchých licenčních smluv se dá vyvodit, že poskytuje-li poskytovatel licenci nabyvateli do užívání za úplatu, charakteristické plnění je na straně poskytovatele,¹¹⁷ znamená to tedy, že rozhodné právo bude určeno dle jeho bydliště či usazení poskytovatele. Nebylo-li by možné z nějakého důvodu určit charakteristické plnění, což hrozí zejména u smluv složitějších, je nutné přistoupit k hraničnímu určovateli uvedenému v odstavci 4 nařízení Řím I, tedy nejužšímu spojení, které může být podle mého názoru silně problematické např. v případě volně šiřitelných počítačových programů. V případě, že se místo nejužšího spojení provádě s bydlištěm poskytovatele, nastane stejná situace jako u výše popsaného charakteristického plnění, problém tedy nehrozí. Nicméně, místo nejužšího spojení může být určeno jako místo bydliště nabyvatele.¹¹⁸ Taková situace může nastat u licencí, u nichž má nabyvatel povinnost je využít nebo u složitějších licenčních smluv, kde povinnosti nabyvatele přesahují povinnosti poskytovatele. Někteří odborníci, se shodují, že v tomto případě je stojí charakteristické plnění na nabyvateli licence.¹¹⁹ V situaci, kdyby software byl uveden do oběhu německým poskytovatelem a byl by dostupný pro celý svět, by pak rozhodným právem mohlo být právo jakékoliv země, v níž má daný uživatel, tj. nabyvatel licence bydliště.

Ani volba práva dnes však nezaručuje stoprocentní určitost. V případě smluv uzavíraných se spotřebitelem je situace opět komplikovanější. Dle rozsudku ve věci *Amazon* platí, že nebude-li spotřebitel náležitě informován o předem formulovaném ustanovení – které může být například součástí všeobecných obchodních podmínek - které určuje, že rozhodné je právo členského státu, v němž má sídlo obchodník, jedná se o zneužívající klauzuli.¹²⁰ Slabší pozice spotřebitele je pak chráněna pomocí čl. 6 odst. 1 nařízení Řím I, jenž stanoví, že důsledkem volby rozhodného práva nemůže být zbavení spotřebitele ochrany, kterou mu zaručují ustanovení právního řádu, od kterých se nelze podle práva, které by bylo rozhodné v případě neexistence volby práva, smluvně odchýlit. Rozhodnutí ve věci *Amazon* se také zabývalo ustanovením čl. 3 odst. 1 Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách ohledně smluvního ujednání

115 Za charakteristické plnění je považováno takové plnění, které vzhledem ke smlouvě specifické a odlišuje ji od ostatních smluvních typů.

116 PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 215.

117 de MIGUEL ASENSIO, Pedro A. The law governing international intellectual property licensing agreements (a conflict of laws analysis) [2013] ELECD 185; in de Werra, Jacques (ed), "Research Handbook on Intellectual Property Licensing" (Edward Elgar Publishing, 2013) 312, In: *ucm.es* [online] [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: https://eprints.ucm.es/id/eprint/18063/1/pdemiguelasensio-IP_Licensing_2013.pdf, str. 18.

118 FAWCETT, James J.; TORREMANS, Paul. Intellectual Property and Private International Law. Oxford: Oxford University Press, 2011, ISBN 0-19-826214-0, s. 767.

119 de MIGUEL ASENSIO, op. cit. č. 117, str. 18.

120 Rozhodnutí SD EU ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-191/15, *Verein für Konsumenteninformation v. Amazon EU Sàrl.*, ECLI:EU:C:2016:612, body 67 – 68.

způsobujícího nerovnováhu mezi smluvními stranami, které podle Soudního dvora musí být vykládáno v tom smyslu, že ujednání obsažené ve všeobecných smluvních podmínkách obchodníka, které nebylo sjednáno individuálně, a podle kterého se právem členského státu sídla tohoto obchodníka řídí smlouva uzavřená formou elektronického obchodu se spotřebitelem, je zneužívající klauzulí.¹²¹ Rozsah tohoto zneužití spočívá v uvedení spotřebitele v omyl tím, že u něj vyvolává dojem, že se na smlouvu použije pouze právo tohoto členského státu, aniž by byl spotřebitel informován, že se na něj na základě čl. 6 odst. 2 nařízení Řím I vztahuje ochrana, kterou mu zajišťují imperativní ustanovení práva, které by bylo rozhodné v případě neexistence tohoto ujednání. V případě sporu má pak vnitrostátní soud povinnost tuto skutečnost ověřit.¹²²

Ani procesněprávní úprava není zcela jednoznačná. Dle čl. 4 nařízení Brusel I bis sice mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu; alternativní hraniční určovatel je uveden v čl. 7. Dle rozhodnutí *Falco* nelze smlouvu, kterou majitel práva duševního vlastnictví za úplaty poskytne svému smluvnímu partnerovi oprávnění k výkonu tohoto práva, podřadit pod smlouvu o poskytování služeb dle ustanovení čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení Brusel I bis. Vzhledem k nezařaditelnosti licenčních smluv se sudiště určí dle čl. 7 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis. Soudní dvůr vysvětlil, že z přípravných prací na citovaném nařízení i ze struktury jeho čl. 7 plyne, že pouze v případě smluv o prodeji zboží a poskytování služeb chtěl zákonodárce Evropské unie vycházet ze závazku charakteristického pro tyto smlouvy a definoval místo plnění jako hraničního určovatele pro příslušný soud. Pro všechny jiné smlouvy včetně licenční platí v souladu s formulací čl. 7 odst. 1 písm. a) citovaného nařízení, že pro určení příslušnosti je rozhodující sporný závazek, který je předmětem soudního řízení mezi jeho účastníky. V dané věci je třeba posuzovat příslušnost soudu nikoliv podle místa dodání, ale podle toho, kde sporný závazek, který vymezil žalobce ve svém žalobním návrhu, měl být plněn. Dojde-li například k porušení práva duševního vlastnictví neoprávněným rozšířením softwaru, který byl licenční smlouvou uživateli poskytnut, půjde nejspíše o místo, kde k rozšíření dojde (tedy nerespektování zákazu rozšiřování), což je bydliště uživatele.

Dojde-li tedy k uzavření smlouvy mezi poskytovatelem licence ze státu A a uživatelem ze státu B, spor by bylo možné žalovat u soudu v zemi B a v každé další zemi každého dalšího uživatele, tudíž vzniká nepřehledné množství sudišť. V současné době jsem však nebyla schopna najít judikaturu k licenčním smlouvám uzavíraným online, která by problematiku alespoň trochu osvětlila.

121 Ibid., bod 71.

122 Ibid.

Je tedy zřejmé, že licenční smlouvy jsou poměrně zajímavým smluvním typem, který zejména kvůli své nezařaditelnosti může v praxi způsobit jak při určování rozhodného práva, tak při určování soudní příslušnosti, vrásky nejednomu soudci. Možná, že mé úvahy byly výše místy vedeny až do extrémních hypotetických rovin, ale v kontextu duševního vlastnictví mi připadalo vhodné se na nimi zamyslet.

4.2. Mimosmluvní aspekty práva duševního prostředí v online světě

Zahraněními prvky v rámci duševního vlastnictví mohou samozřejmě být kromě sídla stran sporu právo registrované ochranné známky, činnost porušující duševní vlastnictví; nebo účinek nebo škoda způsobená činností porušující autorská práva.¹²³ Rozhodným právem pro existenci, platnost a ochranu práv duševního vlastnictví registrovaných je s ohledem na stěžejní prvek teritoriality právo každé země, pro kterou je ochrana požadována, tedy *lex loci protectionis*. Tímto principem se řídí i § 80 ZMPS, jenž stanoví, že „*práva duševního vlastnictví se řídí právním řádem státu, který tato práva přiznává a poskytuje jim ochranu.*“ V unijních předpisech článek 8 nařízení Řím II stanoví kritérium *lex loci protectionis* jako povinné s ohledem na porušování práv duševního vlastnictví. Široké přijetí *lex loci protectionis* souvisí zejména s povahou práv průmyslového vlastnictví, která ponechává státům malý prostor při vytváření pravidel volby práva, která splňují důsledky teritoriality a zásady národního zacházení¹²⁴ obsažených v mezinárodních smlouvách, jako je Pařížská úmluva¹²⁵ a Dohoda TRIPS.¹²⁶ Kritérium *lex loci protectionis* tedy určuje rozhodné právo ve věcech týkajících se práv duševního vlastnictví jako takových.

4.1.1. Rozhodnutí ve věci *Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*

Mezinárodní příslušnost pro spory vyplývající z práv duševního vlastnictví se řídí článkem 4 nařízení Brusel I bis. Alternativní příslušnost je určena článkem 7 odstavec 2, podle něhož může být spor žalován podle místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události. V rámci porušení práva duševního vlastnictví na internetu bylo dané kritérium popsáno v rozhodnutí *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*.¹²⁷ Obě

123 Jak vyplývá z judikatury SD EU níže.

124 KUČERA, op. cit. č. 18, str. 272.

125 Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 90/1962 Sb., o Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883, revidované v Bruselu dne 14. prosince 1900, ve Washingtonu dne 2. června 1911, v Haagu dne 6. listopadu 1925, v Londýně dne 2. června 1934 a v Lisabonu dne 31. října 1958.

126 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví ze dne 15. dubna 1994.

127 Rozhodnutí SD EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci C-523/10, *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*, ECLI:EU:C:2012:220.

společnosti podnikaly v oblasti zimního sportovního náčiní, resp. servisních strojů pro lyže a snowboardy. Německá společnost Products 4U navíc prodávala součástky k strojům rakouské společnosti Wintersteiger. Proto si zaregistrovala slovo Wintersteiger jako klíčové slovo na doméně google.de. Uživatel, který zadal do vyhledávacího políčka dané slovo, se tedy sice nejdřív objevil odkaz na webové stránky společnosti Wintersteiger, ale zároveň i banner na společnost Products4U. Vzhledem k tomu, že rakouská společnost byla majitelkou rakouské ochranné známky Wintersteiger, považovala jednání německé společnosti za zásah do práv vyplývajících jí z ochranné známky. Svě tvrzení podložila argumenty, že služba je poskytována v německém jazyce a že stránka google.de je dostupná i v Rakousku. Společnost Products4U se nicméně bránila, že daná reklama sloužila pouze pro německé klienty a popřela mezinárodní příslušnost rakouských soudů.

Výklad Soudního dvora v této věci ještě více upevnil význam teritoriality v ochraně práv duševního vlastnictví. Pokud jde o místo vzniku škody, „*místo se bude vždy a v každém případě nacházet ve státě, v němž je ochranná známka zapsaná, neboť škoda může vzniknout jen tam, kde existuje i právní ochrana.*“¹²⁸ Ve státě, v němž není ochranná známka zapsaná, se tedy majitel ochranné známky nemůže ochrany dovolávat. Soud dále uvedl, že „*při určování místa vzniku škodné události, jakož i místa vzniku škody je třeba zohlednit celou řadu kritérií, umožňujících určit přesné místo obou událostí.*“¹²⁹ Takovými kritérii podle něj mohou být například doména či jazyk, v němž je informace vyjádřena.¹³⁰ Soudní dvůr daným rozsudkem založil soudní příslušnost jednak pro soudy členského státu, ve kterém je zapsána ochranná známka, a jednak pro soudy členského státu inzerenta.¹³¹ V neposlední řadě je nutno zmínit, že tyto soudy jsou oprávněny rozhodovat o náhradě celé újmy údajně způsobené držiteli chráněného práva z důvodu jeho porušení, jakož i o žalobě na zdržení se jakéhokoli zásahu do uvedeného práva.¹³²

Nicméně, ochrana autorských práv majetkových neregistrovaných je podle mého názoru relativní. V zemích, kde je takové právo chráněno, se jeho porušením budou zabývat. Pokud je ale ve státě A určitá aktivita vnímána jako porušení práv duševního vlastnictví a ve státě B nikoliv, nelze v takovém státě na porušení autorského práva žalovat, ačkoliv „duševně“ byla porucha způsobena. V rozsudku ve věci *Pez Hejduk* totiž Soudní dvůr vyložil, že „*pokud jde o tvrzené porušení majetkového autorského práva, je pro rozhodnutí o žalobě ve věcech deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti příslušný soud, k němuž byla podána*

128 Stanovisko generálního advokáta P. C. Villalóna ze dne 16. února 2012, ve věci C-523/10, *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*, ECLI:EU:C:2012:90, bod 25.

129 Ibid., bod 27 stanoviska.

130 Ibid., body 28-29 stanoviska.

131 *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*, op. cit. č. 127, bod 40.

132 Ibid., bod 54.

žaloba, pokud členský stát, na jehož území se tento soud nachází, poskytuje ochranu majetkovým právům, jichž se žalobce dovolává, a pokud ke tvrzené škodné události může dojít v obvodu soudu, k němuž byla podána žaloba.¹³³ Problematické však je, že o škodě se ale bude nadále rozhodovat fragmentárním způsobem, protože soud bude příslušný k rozhodnutí jen o takové škodě, ke které došlo na území členského státu, v němž má soud sídlo. Nároky a výše náhrady budou tedy posuzovány dle dopadů, které mělo jednotlivé porušení práv duševního vlastnictví v jednotlivých státech. V daném sporu se žalobce nedomáhal aktu zdržení zásahů do práva; konkrétně šlo o stažení fotek z webových stránek. Pokud by tak však chtěl učinit, u jakého soud by se tohoto opatření domáhal? V tomto pozoruji paralelu s případem *Bolagsupplysningen*, v němž Soudní dvůr vylíčil, že fragmentárně nelze takové opatření požadovat.

4.1.2. Rozhodnutí ve věci *AMS Neve Ltd a další vs. Heritage Audio SL a Pedro Rodríguez Arribas*

Za zajímavý považuji též přístup Soudního dvora k určení mezinárodní příslušnosti soudů v případě porušování ochranné známky online. Dle nařízení o ochranné známce společenství,¹³⁴ lze rušitele žalovat před soudy členského státu, na jehož území k porušení došlo nebo hrozí dojít.

V dané věci šlo o spor mezi společností AMS Neve Ltd založené dle práva Spojeného království, jež vyrábí a uvádí na trh audiofonická zařízení a španělskou společností Heritage, která měla na trhu obchodovat s obdobným zbožím. Společnost AMS Neve totiž byla majitelem unijní ochranné známky, jakož i dalších dvou národních ochranných známek zapsaných ve Spojeném království. Žalovaná strana spotřebitelům ve Spojeném království měla nabízet prostřednictvím internetu k prodeji napodobeniny výrobků společnosti AMS Neve s označeními, která jsou stejná jako ochranná známka EU a dotčené národní ochranné známky nebo jsou jim podobná. AMS Neve tedy podala k anglickému soudu žalobu pro porušení práv z národních i unijní ochranné známky. AMS tvrdila, že společnost Heritage se zaměřovala na britskou veřejnost, protože její webové stránky a účty sociálních sítí byly dostupné ve Velké Británii a produkty byly k dispozici ke koupi britským spotřebitelům. Společnost Heritage nepopřela, že spotřebitelé ve Velké Británii si mohou produkty zakoupit, ale odmítla, že by ve Velké Británii došlo k jakémukoli marketingu nebo prodeji a zpochybnila anglickou jurisdikci. Dále tvrdila, že veškeré marketingové a prodejní činnosti

133 Rozhodnutí SD EU ze dne 22. ledna 2015 ve věci C-441/13, *Pez Hejduk v. EnergieAgentur.NRW GmbH*, ECLI:EU:C:2015:28, bod 38.

134 Nynější článek 125 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2424, kterým se mění nařízení o ochranné známce Společenství.

pocházely ze Španělska, a pokud by mohlo dojít k protiprávnímu jednání, měl jurisdikci pouze španělský soud.

Anglický soud uznal svou pravomoc rozhodovat o žalobách na porušení ochranných známek Spojeného království, ale nikoli o žalobě na porušení ochranné známky EU. Podstatou předběžné otázky položené Soudnímu dvoru tedy bylo zdali majitel ochranné známky EU (zde v pozici poškozeného tím, že španělská společnost užila bez jeho souhlasu označení totožné s touto ochrannou známkou v reklamách a nabídkách k prodeji na internetu) může podat žalobu pro porušení práv z duševního vlastnictví u soudu pro ochranné známky EU členského státu, na jehož území se nacházejí spotřebitelé a podnikatelé, na něž je tato reklama cílena, a to i přesto, že španělská společnost provozovala tento online marketing v jiném členském státě.¹³⁵

Soudní dvůr rozhodl, že majitelé ochranných známek EU mohou podniknout právní kroky v kterémkoli členském státě EU, kde se nacházejí cíloví spotřebitelé. Soudní dvůr také vyložil, že je irelevantní, kde má žalovaný sídlo, kde jsou umístěny počítačové servery či kde jsou umístěny produkty porušující práva.¹³⁶ Také generální advokát Maciej Szpunar uvedl, že „doslovný výklad čl. 97 odst. 5 nařízení č. 207/2009¹³⁷ neumožňuje odpovědět na otázku, kde se nachází místo, kde došlo k porušení práv, pokud byl tento čin spáchán prostřednictvím internetové stránky.“¹³⁸ Szpunar připomněl, že internet je ze své podstaty globální a všudypřítomný.¹³⁹ Společnost AMS Neve správně podnikla právní kroky před soudy ve Spojeném království, a to navzdory tomu, že společnost Heritage prováděla prodejní i marketingové aktivity mimo Spojené království. Společnost Heritage cílila svoji činnost na britské zákazníky, a proto Soudní dvůr rozhodl, že k určení porušení ochranné známky EU ve Spojeném království jsou příslušné soudy Spojeného království.

Uvedl taktéž, že nelze mít za to, že přístupnost internetových stránek na území členského státu je dostačující pro svěřeni příslušnosti soudům tohoto členského státu, protože by to vedlo k obrovskému nárůstu počtu soudů příslušných ve věcech porušení práv z ochranných známek Evropské unie.¹⁴⁰ Připomněl také mimo jiné, že jedním z cílů nařízení č. 207/2009 je bojovat proti *forum shoppingu*. Žalobce musí být schopen předem určit soudy,

135 Rozhodnutí SD EU ze dne 5. září 2019 ve věci C-172/18 *AMS Neve Ltd a další v. Heritage Audio SL a Pedro Rodríguez Arribas*, ECLI:EU:C:2019:674, bod 47.

136 Ibid.

137 Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství, nahrazeno Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1001 ze dne 14. června 2017 o ochranné známce Evropské unie.

138 Stanovisko generálního advokáta M. Szpunara ze dne 28. března 2019, ve věci C-172/18, *AMS Neve Ltd a další v. Heritage Audio SL a Pedro Rodríguez Arribas*, ECLI:EU:C:2019:276, bod 35.

139 Ibid., bod 70.

140 Ibid.

u nichž může uplatnit svá hmotná práva. Na základě obsahu internetových stránek může majitel ochranné známky zjistit, na jakou část veřejnosti tyto stránky cílí. A stejně tak potenciální žalovaný musí být schopen předvídat, před kterými soudy může být případně žalován z toho důvodu, že vykonává kontrolu nad svým marketingem a prodejem uskutečněným prostřednictvím internetových stránek, ačkoliv tak činí ve svém státě původu.

5. Digitalizace mezinárodního obchodu

V současné době probíhá většina obchodních transakcí elektronickou formou. Často slýcháme, že mezinárodní obchod prochází digitální transformací, podle mého názoru však jeho transformace již dávno proběhla a v posledních letech se jen lidé pomocí různých technologií snaží jeho průběh co nejvíce zrychlit a zefektivnit. Zatímco před čtvrtstoletím operovala online čtyři procenta tehdejší světové populace, od té doby se toto množství desetkrát až znásobilo,¹⁴¹ což se projevuje i v počtu uskutečněných elektronických transakcí.

Elektronický obchod se dá chápat ve dvou rovinách.¹⁴² V rámci užšího pojetí je charakteristické zaměření se pouze na využití elektronického prostředku při uzavření obchodní transakce. Může se tak dít dnes již obvyklým způsobem, jakým je využívání elektronické pošty, vyplněním formuláře na internetu, v posledních letech však nabírají na významu smlouvy uzavřené na bázi DLT technologie, jakými jsou smart kontrakty. V širším pojetí lze pod pojem elektronického obchodu zahrnout i veškerou prezentaci zboží podnikatele, tedy marketing, reklamu (například za využití sociálních sítí typu Facebook či Instagram, které v posledních letech nebývale napomáhají úspěšné propagaci zboží), online služby spojené s uzavřením smlouvy.¹⁴³ Největším zjednodušením, které však dnes veřejnost vnímá jako samozřejmost je prostá možnost nabízet své zboží prostřednictvím internetu všem zemím světa, aniž by byl obchodník nucen opustit hranice a zakládat zahraniční pobočky svého podniku.

Přeshraničním prvkem v mezinárodním elektronickém obchodě může být například odlišná státní příslušnost stran kontraktu či smlouva uzavřená mezi subjekty totožné státní příslušnosti, ale jejím předmětem je například nemovitost umístěná v cizině. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jako „OECD“) elektronický obchod definuje jako *„všechny formy transakcí souvisejících s obchodními činnostmi, prováděny společnostmi i jednotlivci, které jsou založeny na zpracování a přenosu digitalizovaných dat, včetně textových, zvukových a vizuálních záznamů.“* Zároveň doplňuje, že se jedná o *„prodej nebo nákup zboží nebo služeb prováděný prostřednictvím počítačových sítí metodami konkrétně určenými k přijímání nebo zadávání objednávek. Zboží nebo služby se objednávají těmito způsoby, ale platba a konečné dodání zboží nebo služeb nemusí probíhat online.“*¹⁴⁴ Zajímavé

141 Elektronický obchod ve WTO, In: *mpo.cz* [online] 29. 4. 2019 [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/svetova-obchodni-organizace/negociace/elektronicky-obchod-ve-wto--245757/>.

142 Definice podle OECD. In: *oecd.org* [online] [cit. 2020-12-13]. Dostupné zde: <https://www.oecd.org/digital/ieconomy/1893506.pdf>.

143 ROZEHNALOVÁ, op. cit 14, str. 424.

je i to, že do elektronického obchodu nezahrnuje kontrakty uzavírané po telefonu, faxu či „ručně psaného emailu“ (*manually typed emails*).¹⁴⁵

5.1. Mezinárodní elektronický obchod v Evropské unii

Na evropské úrovni je elektronický obchod upraven směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (dále jako „směrnice o elektronickém obchodu“). Ta samotný pojem dále nevymezuje, ale dle textu za e-obchod považuje tzv. služby informační společnosti. Takovou službou je dle směrnice o elektronickém obchodu „každá služba poskytovaná zpravidla za úplatu, na dálku, elektronicky a na individuální žádost příjemce služeb.“¹⁴⁶ Směrnice o elektronickém obchodu se v bodě 19 své preambule také vyjadřuje k interpretaci místa usazení podnikatele, který poskytuje služby prostřednictvím internetových stránek na internetu. Podle téhož bodu směrnice takovým není místo, kde se nachází technické zařízení, jehož prostřednictvím společnost provozuje internetové stránky, ani místo, kde jsou internetové stránky přístupné, ale místo, kde společnost vykonává svou hospodářskou činnost. V situaci, kdy má podnikatel více míst usazení, je pak důležité určit, z kterého místa usazení je daná služba poskytována. V případech, kdy je obtížné určit z několika míst usazení místo, ze kterého je daná služba poskytována, je místem usazení místo, kde má poskytovatel pro danou službu středisko činnosti.¹⁴⁷ K mezinárodnímu právu soukromému se však směrnice dále nevyjadřuje, naopak přímo v čl. 4 vymezuje, že nevytváří dodatečná pravidla mezinárodního práva soukromého ani neupravuje pravomoc soudů.

Z pohledu účastníků transakce se dá mezinárodní obchod v rozlišit na několik kategorií. Pokud jde o smlouvy uzavírané mezi podnikateli, označujeme je jako B2B transakce (*business to business*), pokud jde o transakce mezi podnikatelem a spotřebitelem, pak se jedná o B2C (*business to consumer*).¹⁴⁸ Pak ještě existují transakce mezi spotřebiteli, či mezi podnikateli a administrativou/vládou. Já se však v této práci v rámci unijní úpravy budu věnovat jen prvním dvěma zmiňovaným.

144 Prezentace OECD. In: *unctad.org* [online] [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: https://unctad.org/system/files/non-official_document/dtl_eWeek2017p29_VincenzoSpiezia_en.pdf.

145 Ibid.

146 Pojem je vykládán ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 98/34/ES ve znění směrnice 98/48/ES.

147 Bod 19 preambule směrnice o elektronickém obchodě.

148 KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 17.

5.1.1. Browse-wrap a click-wrap (click-through) smlouvy

Často uzavíranými smlouvami v digitálním prostředí jsou bezpochyby tzv. *browse-wrap* či *click-wrap* smlouvy, které jsem zmiňovala již v podkapitole 4.1. Oba termíny pocházejí z typu *shrink-wrap* smlouvy, kdy zákazníci standardně našli smlouvu přibalenou spolu se zbožím, které jim bylo doručeno. *Shrink-wrap* smlouva uváděla, že otevřením balíčku kupující souhlasí se obchodními podmínkami.¹⁴⁹

Browse-wrap smlouva se charakterizuje zejména tím, že se nachází na odkazu na jiném místě webové stránky, například se jedná o podmínky zveřejňování obsahu nebo obchodní podmínky, přičemž uživatel *nemusí* obchodní podmínky přečíst dříve než pokračuje v transakci.¹⁵⁰ Myslím, že v praxi se s tímto typem smlouvy setkal skoro každý uživatel internetu. V souvislosti s těmito smlouvami může vyvstat riziko, zdali se však daný jedinec skutečně s podmínkami procházení webu seznámil.

Click-wrap smlouva oproti tomu brání kupujícímu v nákupu, dokud podmínky neodsouhlasí. Nejednou se člověk setkal s tím, že chtěl objednat zboží po internetu, přičemž zapomněl zaškrtnout políčko „Souhlasím s podmínkami“. Prodejce tímto upozorněním v podstatě nabádá kupující, aby si obchodní podmínky přečetli. Troufám si však tvrdit, že většina kupujících políčko následně odškrtně, aniž by si text podmínek reálně přečetli. Ovšem součástí těchto smluv může být i prorogační doložka či doložka o volbě práva.

Otázkou, zdali může být prorogační doložka dle čl. 25 nařízení Brusel I bis uzavřena ve formě *click-wrap* smlouvy, se zabýval Soudní dvůr ve věci *Majdoub*. Prodejce automobilů zakoupil od žalovaného automobil na elektronický pohon. Žalobce i žalovaný byli usazeni v Německu. Prodej byl posléze zrušen ze strany prodávajícího kvůli údajnému poškození vozidla, jež bylo zjištěno při přípravě na jeho přepravu za účelem dodání kupujícímu. Žalobce toto jednání označil za pouhou záminku a domáhal se převodu vlastnictví u německých soudů.

Žalovaný však uplatnil námitku nepřislušnosti, protože mateřská společnost žalovaného sídlila v Belgii. Článek 7 všeobecných obchodních podmínek internetového prodeje žalovaného, které jsou k dispozici na jejím webu, obsahuje dohodu o příslušnosti soudu v belgické Lovani. Žalovaná také tvrdila, že nemá postavení smluvní strany žalobce v původním řízení, neboť tou je její mateřská společnost. A upozornila také, že žalobce v původním řízení o tom musel vědět, mj. proto, že kupní cenu zboží uhradil na účet vedený v Belgii.

¹⁴⁹ Browsewrap vs. Clickwrap. In: *termsfeed.com* [online] 18. 12. 2020 [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://www.termsfeed.com/blog/browsewrap-clickwrap/>.
¹⁵⁰ PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 14.

Žalobce v původním řízení tvrdil, že se prorogační dohoda stanovená v tomto čl. 7 nestala platnou součástí kupní smlouvy, jelikož nemá písemnou formu. Písemná forma je vyžadována podle čl. 23 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I.¹⁵¹ Také namítal, že se internetová stránka s všeobecnými obchodními podmínkami v jednotlivých krocích nákupu nikde neotevře automaticky. Automatické otevírání totiž vyhovuje čl. 23 odst. 2 nařízení Brusel I, který stanoví, že písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody, což podle žalobce nebyl tento příklad. Naopak pro seznámení se a přijetí podmínek je nutné zvolit políčko s odkazem na ně, tedy ve formě *click-wrappingu*.

Soudní dvůr připomněl, že účelem čl. 23 odst. 2 je postavit některé formy sdělení elektronickými prostředky naroveň písemné formě a zjednodušit uzavírání smluv elektronickou cestou, přičemž stejnou záruku poskytne elektronický přenos tím, že zajistí, aby bylo „možno“ informace uložit a vytisknout před uzavřením smlouvy.¹⁵² Soudní dvůr vyložil, že technika vyjádření souhlasu „kliknutím“ umožňuje tisk a uložení textu dotčených všeobecných podmínek před uzavřením smlouvy a vyhovuje tedy čl. 23 odst. 2.¹⁵³ „*Technika vyjádření souhlasu „kliknutím“ se všeobecnými podmínkami takové kupní smlouvy, o jakou se jedná v původním řízení a jež byla uzavřena elektronickou cestou, přičemž tyto podmínky obsahují dohodu o příslušnosti, je sdělením elektronickými prostředky, které umožňuje trvalý záznam dohody ve smyslu tohoto ustanovení, jestliže tato technika umožňuje tisk a uložení textu zmíněných podmínek před uzavřením smlouvy.*“¹⁵⁴

Soudní dvůr upozornil, že je navíc zde odlišná pozice než ve vztahu ke spotřebitelům. Dle směrnice o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku totiž musí spotřebitel obdržet informace „*dosažitelným a přístupným stálým komunikačním prostředkem*“. Soudní dvůr také řešil, zdali je možné, aby byly tyto informace přístupné na internetových stránkách podnikatele prostřednictvím hypertextového odkazu, který spotřebitel musí zaškrtnout, aby mohl pokračovat v nákupu. Zejména stálost komunikačního prostředku ležela Soudnímu dvoru na srdci. „*Pokud komunikační prostředek umožňuje spotřebiteli uložit si uvedené informace určené jemu osobně, zaručuje, že nedojde ke změně jejich obsahu, jakož i jejich přístupnost po přiměřenou dobu a umožňuje spotřebitelům jejich reprodukci v nezměněném stavu, pak musí být tento komunikační prostředek považován za „stálý“ ve*

151 Nařízení Brusel I bylo později nahrazeno nařízením Brusel I bis.

152Rozhodnutí SD EU ze dne 21. května 2015 ve věci C-322/14 *Jaouad El Majdoub v. CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH.*, ECLI:EU:C:2015:334, bod 36.

153 Ibid., bod 39.

154 Ibid., bod 40.

*smyslu výše uvedeného ustanovení.*¹⁵⁵ Vyvodil však, že internetové stránky prodávajícího, na které odkazuje hypertextový odkaz, který je spotřebiteli zaslán, neumožňovaly spotřebiteli uložit informace určené jemu osobně, ani mít přístup po přiměřenou dobu. Soudní dvůr v tomto případě tedy rozhodl, že hypertextový odkaz nesplňuje funkci stálého komunikačního prostředku.¹⁵⁶

5.1.2. B2C vztahy

Při online nakupování již není žádnou výjimkou, že si spotřebitelé kupují zboží dřív, než jsou o jeho kvalitách přesvědčeni na vlastní oči. Ačkoliv nakupování v kamenných prodejnách prozatím nevyumizelo, stále více zákazníků nakupuje z prostřednictvím internetu, což bylo za uplynulý rok významně posíleno díky celosvětové koronavirové pandemii. Díky portálům jako ebay.com či amazon.com a mnohým dalším je možné si objednat zboží v podstatě z jakékoliv země, která je zapojena do sítě internetového obchodování.

Zajímavé je, že běžný spotřebitel si mnohdy neuvědomuje, že pouhým kliknutím myši uzavírá kupní smlouvu. Je-li prodávajícím obchodník ze zahraničí, uzavírají mezi sebou svazek, který je relevantní pro mezinárodní právo soukromé. V posledních letech se však digitální nestává pouze forma uzavírání smluv, ale samotná podstata zboží. Typickým příkladem digitálního zboží či služby je například předplatné streamovací služby Netflix nebo předplatné poslouchání hudby a podcastů skrz aplikaci Spotify. Dalším příkladem může být také nákup elektronické knihy do své čtečky.

Vztah mezi spotřebitelem a obchodníkem konkrétně upravuje článek 6 nařízení Řím I. V čl. 6 nařízení Řím I byl pojem osoby, která uzavírá smlouvy se spotřebitelem, optimalizován na základě judikatury Soudního dvora. Nyní je označována jako „*osoba jednající při výkonu své profesionální nebo podnikatelské činnosti*.“ Pojem spotřebitel byl v čl. 5 Římské úmluvy, která předcházela nařízení Řím I, definován jen jako „určitá osoba“, aniž by upřesnil, zda se bude jednat o fyzickou nebo právnickou osobu. S přijetím nařízení Řím I článek 6 odst. 1 totožného ustanovení tuto otázku určuje tak, že spotřebitelem je fyzická osoba.

Pro ochranu tohoto vztahu je samozřejmě vyžadováno, aby účel smlouvy nebyl určen pro obchodní nebo pro profesionální činnost spotřebitele. Podle Soudního dvora by měl být pojem spotřebitel vykládán striktně a to, co ve smlouvě identifikuje spotřebitele, není

155 Rozhodnutí SD EU ze dne 5. července 2012 ve věci C-49/11 *Content Services Ltd v Bundesarbeitskammer*, ECLI:EU:C:2012:419, bod 43.

156 *Ibid.*, bod 50.

subjektivní situace osoby, ale povaha a cíl smlouvy.¹⁵⁷ Proto „*pouze smlouvy uzavřené pro účel uspokojení vlastních potřeb jednotlivce, pokud jde o soukromou spotřebu, spadají pod ustanovení, která mají chránit spotřebitele jako stranu považovanou za ekonomicky slabší stranu.*“¹⁵⁸ Je-li účelem smlouvy obchodní nebo profesionální činnost dané osoby, i když se jedná o činnost posléze budoucí, ochranné ustanovení se nepoužije.

5.1.2.1. Rozhodnutí ve věci *Pammer vs. Reederei Karl Schlutter GmbH & Co. KG.* a kritérium zaměřování činnosti

Stěžejní kritérium pro určování rozhodného práva a míst sudiště ve poměru mezi obchodníkem a spotřebitelem je kritérium zaměření činnosti, jež jsem již několikrát zmiňovala ve své práci. Toto kritérium je vyjádřené v čl. 6 odst. 1 písm. b) nařízení Řím I a čl. 17 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I bis. Aplikací tohoto čl. na online prostředí se poprvé zabýval Soudní dvůr v rozhodnutí ve věci *Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlutter GmbH & Co. KG.* Rakouský občan pan Pammer si zarezervoval plavbu lodí z Terstu na Dálný Východ u společnosti sídlící v Německu. Pobyt si zamluvil prostřednictvím zprostředkovatelské společnosti sídlící v Německu, která službu nabízela na internetu na rakouském trhu. Služba však ve výsledku nevypadala tak, jak si pan Pammer představoval a posléze odmítl na lodi cestovat. Společnost mu však vrátila jen část částky zaplacené cesty, kterou pan Pammer ve zbytku žaloval u rakouského soudu. Žalovaná stran však během řízení podala námitku mezinárodní a místní nepřislušnosti soudu, u něhož byla žaloba podána, s tím, že neprovozuje podnikatelskou činnost na rakouském trhu. Řízení se dostalo až k dovolání a rakouský soud položil předběžnou otázku k SD EU, v níž se mj. tázal, zdali je skutečnost, že internetovou stránku zprostředkovatele lze vyhledat na internetu dostatečným důvodem pro tvrzení, že činnosti jsou „směřovány“ (do členského státu bydliště spotřebitele) ve smyslu čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I.¹⁵⁹

Soudní dvůr v bodě 69 rozsudku dovodil, že „*nelze vykládat slova „činnost zaměřená na“ tak, že se týkají pouhé dostupnosti internetové stránky v jiných členských státech, než je členský stát, ve kterém má dotyčný podnikatel sídlo.*“ Podle něj je třeba zkoumat, jestli před uzavřením smlouvy existovaly „*indicie*“, které by prokázaly, že podnikatel reálně uvažoval o obchodování se spotřebitelem, který má bydliště v jiném členském státě a byl připraven s takovým spotřebitelem uzavřít smlouvu. Podle něj k takovým indiciím nepatří například

157 Rozhodnutí SD EU ze dne 3. července 1997 ve věci C-269/95 *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl.*, ECLI:EU:C:1997:337, bod 6.

158 *Ibid.*, bod 17

159 Případ je z roku 2008, kdy ještě byl v účinnosti nařízení Brusel I, který byl později nahrazen nařízením Brusel bis I.

uvedení elektronické nebo zeměpisné adresy podnikatele ani uvedení telefonického spojení bez mezinárodní předvolby na internetové stránce.¹⁶⁰ „Uvedení takových informací totiž nenasvědčuje tomu, že podnikatel zaměřuje svou činnost na jeden nebo více jiných členských států, jelikož tento druh informací je v každém případě nezbytný k tomu, aby spotřebitel s bydlištěm na území členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, bylo umožněno navázání kontaktu s podnikatelem.“¹⁶¹ SD EU ale zanechal státům vodítko a uvedl demonstrativní výčet kritérií, která by měla být vnitrostátním soudem posuzována. Takovými kritérii tak mohou být v souhrnu například mezinárodní povaha činnosti podnikatele, popis cesty do sídla podnikatele s počátkem v jiných členských státech či použití jiného jazyka či měny.¹⁶²

Toto rozhodnutí dalo vnitrostátním soudům jakýsi návod pro řešení online spotřebitelských smluv. Myslím si však, že indicie představené soudem se musí u jednotlivých případů nacházet současně, jedna k určení, že jde o zaměrování činnosti, nestačí. Samotná indicie měny podle mého názoru není rozhodující, protože mnoho e-shopů nabízí zboží ve světových měnách. Doména .com také nutně neznamená, že podnikatel svoji hospodářskou činnost zaměřuje na celý svět, stejně tak si jakožto česká občanka mohu objednat zboží například z italské domény a nebude to vypovídat o tom, že by italský podnikatel směřoval svoji činnost do ČR. Podle mého názoru je opět zajímavá otázka jazyku. Soudní dvůr se přiklání spíše k tomu, že jazyk odlišný od jazyka země, z níž pochází podnikatel, je klíčovou indicií k určení zaměření činnosti. I v relativně nedávném rozsudku ve věci C-482/18 *Google Ireland Limited vs. Nemzeti Adó-és Vámhivatal Kiemelt Adó-és Vámigazgatósága* vyložil, „že použití jiného jazyka, než je jazyk obvykle používaný v členském státu provozovny obchodníka umožňuje konstatovat, že činnost tohoto obchodníka je zaměřena na členský stát bydliště spotřebitele.“¹⁶³ Určení jazyka jako teritoriální vazby nicméně není jednoznačné. Pokud společnost se sídlem v tuzemsku bude nabízet zboží na svém webu, vyjádřeném ve italském jazyce, dá se předpokládat, že český podnikatel skutečně zaměřuje svoji činnost na Itálii. Naopak pokud by například německý podnikatel nabízel zboží na webu ve českém jazyce, může se jednat jednak o zaměrování do České republiky, ale s následkem do Slovenska, uvědomím-li si vysoký počet slovenských občanů objedávajících si z českých mutací stránek např. z toho důvodu, že slovenská mutace webu neexistuje.

Nad příčinnou souvislostí mezi jednáním obchodníka a chováním spotřebitele se zabýval generální advokát Pedro Cruz Villalón ve věci *Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*,

160 Rozhodnutí SD EU ze dne 7. prosince 2010 ve spojené věci *Pammer v. Karl Schlütter GmbH & Co. KG C-585/08 and Hotel Alpenhof v. Mr. Heller C-144/09*. ECLI:EU:C:2010:740, bod 77,

161 Ibid, bod 77.

162 Ibid, bod 93.

163 Ibid, bod 51.

kdy vyložil, že *příčinná souvislost má povahu kvalifikované indicie při ověřování, zda je podnikatelská činnost zaměřena na určitý členský stát*,¹⁶⁴ vyžadována však není. Nejedná se tedy o zaujetí jednotné doktríny, i nadále budou spotřebitelské spory vyžadovat analýzu tohoto kritéria ve spojení s různými okolnostmi *ad hoc*.

5.1.2.2. Nařízení EU o zeměpisném blokování

V souvislosti s kritériem zaměřování činnosti se hodí zmínit nařízení EU o zeměpisném blokování,¹⁶⁵ účinné od roku 2018. Na základě tohoto nařízení nesmí obchodníci blokovat své stránky, a tím v důsledku diskriminovat zákazníky dle místa jejich usazení, státní příslušnosti či bez souhlasu zákazníka přeměňovat na jiné webové rozhraní obchodníka. Nařízení se zabývá třemi oblastmi, a to přístupem k internetovým stránkám, přístupem ke zboží a službám a platebními transakcemi. Již na první pohled se toto téma dotýká i otázek ohledně zaměřování činnosti. Bylo však již upřesněno a vyloženo, že nařízení o zeměpisném blokování nic nemění na tom, že kritérium zaměřování činnosti bude posuzováno s ohledem na jednotlivé případy. *„Pouhé vyhovění požadavkům nařízení a tedy „pasivní prodej“ nemá být vykládán tak, že obchodník svou činnost zaměřuje na stát bydliště spotřebitele. To by mělo platit bez ohledu na počet smluv, které obchodník takto uzavře, avšak pouze do doby, než sám začne svou aktivitu „zaměřovat“ na území toho kterého jiného státu ve smyslu výše uvedeného výkladu Soudního dvora.“*¹⁶⁶ I nadále tedy obchodník musí cíleně, a zejména aktivně zaměřovat svoji činnost do určitého státu, aby toto jednání bylo považováno za hraničního určovatele.

5.1.3. B2B vztahy

Více než kdy jindy podnikatelé ke kontraktaci přistupují s myšlenkou volby práva či prorogační dohody. Vyhnou se tak komplikacím vzniklým při determinaci hraničních určovatelů. V opačném případě je však občas složité správně určit rozhodné právo i sudiště sporu, zvláště, pokud jde o obchodní transakce uzavírané online.

¹⁶⁴ Stanovisko generálního advokáta P. C. Villalóna ze dne 18. července 2013, ve věci C-218/12, *Lokman Emrek v Vlado Sabranovic*, ECLI:EU:C:2013:494, bod 40.

¹⁶⁵ Nařízení (EU) 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES (nařízení o zeměpisném blokování).

¹⁶⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Nařízení o zákazu geoblockingu v otázkách a odpovědích. In: *mpo.cz* [online] 13. 4. 2021 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitri-trh-eu/narizeni-o-zakazu-geoblockingu-v-otazkach-a-odpovedich--241412/>.

I v B2B poměrech se aplikuje nařízení Řím I, které by i v případě neexistence volby práva mělo článkem 4 určit rozhodné právo poměrně jednoduchým způsobem. Výjimkou může být článek 4 odstavec 1 písm. g) nařízení Řím I, který stanoví, že smlouva o koupi zboží v dražbě se řídí právem země, v níž se dražba koná, pokud takové místo lze určit. Určení dražeb konaných na internetu může být zjevně problematické. Předpokládám, že by se řídila právem státu, v němž sídlí provozovatel aukčního portálu. K tomuto případu jsem bohužel nenašla žádnou judikaturu, která by ověřila či vyvrátila moje závěry. Jen pro srovnání, americká dražební společnost Sotheby's výslovně určuje jako rozhodné právo státu New York,¹⁶⁷ tedy území, v němž má společnost sídlo.

Nařízení Brusel I bis upravuje alternativní pravidlo pro založení mezinárodní příslušnosti soudů v čl. 7 odst. 1. U smluv jejichž podstatou je uzavření smlouvy online, ale následné doručení zboží či poskytnutí služby fyzicky není podle mého názoru určit místo sudiště problém. Z hlediska elektronického obchodu je nutné dle *Kyselovské*¹⁶⁸ rozlišit, jestli je předmětem smlouvy hmotné či digitální zboží.

U hmotného zboží se tak dá sudiště určit dle místa dodání, kam bude fyzicky doručeno, u služby místo, kde měla či byla poskytnuta. U digitálního zboží či služby je situace mnohem komplikovanější. Při zakoupení software online nemohu určit místo dodání. Řešení této problematiky je prozatím nejasné. Soudní dvůr se ve své činnosti totiž zabývá zejména B2C poměry, také mnoho článků a analýz bylo tvořeno v souvislosti s právy spotřebitelů.

V případě uzavření smlouvy o poskytování služeb ve formě copywritingu pro e-shop, se nabízí více řešení, jak najít místo sudiště. „Místem“ poskytnutí služby je totiž v takovém případě internet. Nejdříve je třeba determinovat, kde byla podstata objednané služby realizována. V případě copywritera jde o vytvoření reklamního textu. Může tak jít o místo, kde byl text nahrán na webovou stránku či kde byl zpřístupněn. Může jím ale pravděpodobně být i místo serveru, kde byla data stažena. Situace se ještě více zkomplikuje ve chvíli, kdy poskytovatel služby pracuje jako digitální nomád, tedy v průběhu dlouhodobějšího kontraktu například bydlí ve třech různých státech za sebou. To může být ostatně problém i u určení rozhodného práva. Stejně tak v situaci doručování digitálního produktu prostřednictvím emailové schránky si lze položit otázku: Lze za místo přijetí považovat místo (server), kde se nachází příjemcův e-mailbox? Kritérium místa poskytnutí služby dnes v digitálním způsobu podnikání začíná postrádat relevanci. V takových sporných případech tedy prozatím nezbyvá,

¹⁶⁷ Terms and Conditions for Online Auction Platforms, In: *termsfeed.com* [online] 23. 12. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: https://www.termsfeed.com/blog/online-auctions-terms-conditions/#Governing_Law.

¹⁶⁸ KYSELOVSKÁ, op. cit. č. 12, str. 145.

než se uchýlit k doložce o volbě práva a prorogační dohody a v případě absence těchto ustanovení odvíjet soudní příslušnost od čl. 4 nařízení Brusel I bis.

5.1.4. Koncepce jednotného digitálního trhu v Evropě

Evropská unie se na výzvy spojené s internetovým obchodováním snaží reagovat. V rámci strategie jednotného digitálního trhu, představené v květnu 2015, Evropská komise přijala dva návrhy. Jeden z nich se týká poskytování digitálního obsahu a druhý prodeje zboží po internetu.¹⁶⁹ Cílem této koncepce je odstranit hlavní překážky pro přeshraniční elektronický obchod v EU, a to zejména právní roztržičnost v oblasti spotřebitelského smluvního práva. Ta podle EU malým a středním podnikům ztěžuje přeshraniční podnikání, a je důvodem nízké důvěry spotřebitelů při nákupu přes internet z jiného členského státu.¹⁷⁰

V první řadě se jedná o směrnici o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu.¹⁷¹ Směrnice vymezuje digitální obsah a upravuje práva a povinnosti v B2C vztahu. Jejím hlavním cílem je stanovit společná pravidla pro určité požadavky na smlouvy o poskytování digitálního obsahu nebo digitální služby uzavírané mezi obchodníky a spotřebiteli a harmonizovat pravidla pro soulad digitálního obsahu nebo digitální služby se smlouvou, prostředky nápravy v případě nesouladu nebo neposkytnutí a podmínky uplatňování těchto prostředků nápravy a pro úpravy digitálního obsahu a digitální služby.¹⁷² Zcela jistě se jedná o krok správným směrem, protože EU konečně reaguje na existenci digitálních produktů a služeb a jak spotřebitelé, tak podnikatelé uvítají jednotná pravidla pro novodobé obchodování.

Také směrnice o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku¹⁷³ se týká se kupních smluv uzavíraných na dálku mezi prodávajícím a spotřebitelem, pojímá ale obchod obecně, tedy nejen ohledně digitálního obsahu ale též při klasickém prodeji zboží po internetu.

Dle pracovního dokumentu se tyto koncepce opravdu zaměřují zejména na B2C vztahy a nikoli vztahy mezi podnikateli. „Pravidla smluvního práva se nejeví jako hlavní překážka pro přeshraniční online transakce B2B a velká většina zúčastněných stran

169 Přeshraniční elektronický obchod: Komise vítá dohodu o návrhu na usnadnění prodeje zboží a poskytování digitálního obsahu a služeb v EU. In: *ec.europa.cz* [online] 30. 1. 2019 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/news/190130_preshranicni_elektronicky_obchod_cs.

170 Ibid.

171 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb.

172 Bod 11 Preambule Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb.

173 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES.

zdůraznila, že pravidla smluvního práva nepředstavují významnou překážku pro podniky, aby prodávaly přeshraničně jiným podnikům.¹⁷⁴ Dle výsledků dotazování se však až 46 % dotazovaných podniků přece jen obává vzrůstajících nákladů na řešení přeshraničních stížností a sporů. V důvodových zprávách k oběma směrnicím se nicméně nepředpokládají žádné změny stávajícího unijního rámce pro mezinárodní právo soukromé.¹⁷⁵ Snad se tedy otázky mezinárodního práva soukromého v oblasti digitálního obchodování vyjasní v rámci judikatury Soudního dvora. Obě směrnice je nutno transponovat do 1. července 2021; Komise bude provádění těchto směrnic monitorovat a 5 let po jejich vstupu v platnost zahájí hodnocení s cílem posoudit, jak účinně naplňují své cíle.¹⁷⁶

5.2. Mezinárodní elektronický obchod na mezinárodní úrovni

Na půdě mezinárodního práva je mezinárodní obchod unifikován zejména Komisí OSN pro právo mezinárodního obchodu založenou již v roce 1966 (dále jako „UNCITRAL“), která se zaměřuje na sjednávání unifikačních pravidel a předpisů, mnohostranných mezinárodních smluv nebo legislativních doporučení.¹⁷⁷ Na půdě UNCITRALu vznikly ohledně elektronického obchodu celkem čtyři zajímavé právní dokumenty. Komise tak reagovala na stále rostoucí poptávku po usnadnění používání elektronických prostředků v mezinárodním obchodě. Záměrem těchto textů je usnadnit transakce elektronického obchodu stanovením pravidel, která umožní legální uznání elektronického ekvivalentu papírových dokumentů.

5.2.1. Aplikace Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží na elektronický obchod

Za nejvýznamnější typ kontraktu uzavíraný v rámci mezinárodního obchodu se dá bezpochyby považovat kupní smlouva. Unifikace pravidel pro hladký průběh transakcí byla a stále je prioritou v rámci mezinárodního společenství. Stěžejním unifikačním předpisem je pak Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980 (dále jako „CISG“). Této úpravy se použije na kontrakt uzavřený mezi dvěma stranami, pokud má každý sídlo v jiném státě a daný stát je smluvní stranou CISG. Upravuje veškeré důležité náležitosti kupní smlouvy, jakými jsou dodací podmínky, práva a povinnosti prodávajícího i kupujícího,

174 PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE - SOUHRN POSOUZENÍ DOPADŮ. Průvodní dokument k návrhům směrnic Evropského parlamentu a Rady o (1) některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a (2) některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku. [online] 9. 12. 2015. [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52015SSC0275>.

175 Body 37 a 49 směrnice.

176 Pracovní dokument, op. cit. č. 174.

177 POLÁČEK, Bohumil. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-770-7, str. 39.

převedení vlastnického práva či převzetí zboží a odpovědnost za vady. Funguje na principu bezformálnosti a většina ustanovení je dispozitivního charakteru.

V souvislosti s digitalizací obchodu pak přirozeně vyvstává otázka, může-li být CISG aplikovatelná i na mezinárodní elektronický obchod, resp. na smlouvy uzavírané elektronickou formou. Její vznik se datuje do počátku 80. let minulého století a za tu dobu se její obsah prakticky nezměnil. V osmdesátých letech však bylo těžké předvídat podobu elektronického obchodu, kterou funguje dnes. Jedinou moderní „vymožeností“, kterou CISG zmiňuje, je telegram a telefax.

Podle mého názoru je to ale právě „obecnost“ textu CISG, která i o čtyřicet let později umožňuje stejný předpis aplikovat i na elektronický mezinárodní obchod. CISG stanoví, nabídka, prohlášení o přijetí nebo jakýkoli jiný projev vůle dojde osobě, které jsou určeny, když jsou jí sděleny ústně nebo jsou doručeny jakýmkoli jiným způsobem jí do vlastních rukou, do jejího místa podnikání nebo na její poštovní adresu, nebo, nemá-li místo podnikání nebo poštovní adresu, do jejího bydliště či sídla. Analogickým výkladem lze dospět k závěru, že byla-li by podobně jako u telefaxu, který byl konkrétně zmíněn, v případě elektronické komunikace zpráva odeslána na platnou adresu, na níž by příjemce očekával příjem zpráv, měla by elektronická komunikace stačit ke splnění požadavků úmluvy. Analogicky tedy cílem doručení může být datová schránka či email. Jestliže si zprávu příjemce přečetl či nikoliv, je irelevantní, musí být jednoduše k dispozici v čitelné nebo zpracovatelné formě. Stejně tak v případě e-mailu musí být zpráva řádně doručena na e-mailovou adresu příjemce. Uzavření smlouvy elektronickými prostředky je dle CISG možné. Může však plnění ve smlouvách podle CISG poskytování digitálního obsahu nebo služby? Již dříve bylo řečeno, že „*jakákoliv položka, která komerčně obchodovatelná a je předmětem vlastnického práva, a která není výslovně vyloučena čl. 2 CISG, může být předmětem kupní smlouvy, tj. zboží dle čl. 1 CISG.*“¹⁷⁸ I na prodej počítačového softwaru se vztahuje CISG, obchodování s digitálním zbožím lze tedy regulovat dle CISG.¹⁷⁹ Závěrem lze tedy konstatovat, že CISG je možné použít na elektronicky uzavírané smlouvy, včetně smluv, jejichž předmětem je digitální obsah nebo služby.¹⁸⁰

178 HOJNIK, Janja. Technology neutral EU law: digital goods within the traditional goods/services distinction. *International Journal of Law and Information Technology* [online] 2016. [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://janjahojnik.eu/wp-content/uploads/2016/04/Int-J-Law-Info-Tech-2016-Hojnik-ijlit-eaw009.pdf>, str. 10.

179 Ibid.

180 PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 227.

5.2.2. Modelový zákon UNCITRAL k elektronickému obchodu

Pracovní skupina IV UNICTRAL se problematice e-commerce nicméně věnuje již celou řadu let. Prvním dokumentem je Modelový zákon UNCITRAL k elektronickému obchodu z roku 1996, který upravuje vznik a platnost smluv uzavíraných elektronickým prostředky (dále jako „MLEC“). Zákon definuje nejdůležitější pojmy elektronického obchodování jako například „*data message*“, která je definována jako „*informace generovaná, odesílaná, přijímaná nebo ukládaná elektronickými, optickými nebo podobnými prostředky.*“¹⁸¹ V čl. 3 dále stanoví interpretační nástroje, které vyžadují standard mezinárodního původu a jednotnost při uplatňování obecných právních zásad. Při přípravě vzorového zákona UNCITRAL poznamenal, že přeprava zboží byla kontextem, ve kterém se nejpravděpodobněji budou používat elektronické komunikace, a ve kterém byl nejnaléhavěji potřebný právní rámec usnadňující použití těchto komunikací.¹⁸² Články 16 a 17 obsahují ustanovení, která se vztahují stejně na neobchodovatelné přepravní doklady a na převod práv ke zboží prostřednictvím převoditelných nákladních listů. Zásady obsažené v těchto článcích se týkají nejen na námořní dopravy, ale také přepravy zboží jinými prostředky, jako je železniční, silniční a letecká doprava.¹⁸³

Modelový zákon UNCITRAL měl významný vliv na vývoj předpisů zaměřených na zajištění rámce, který odstraňuje právní překážky a vytváří bezpečnější prostředí právní prostředí pro rozvoj elektronického obchodu.

5.2.3. Modelový zákon UNCITRAL k elektronickému podpisu

Další modelovým právním předpisem je Modelový zákon UNCITRAL k elektronickému podpisu, který byl dokončen v roce 2001 (dále jako „MLES“). MLES navazoval na článek 7 MLEC, pokud jde o plnění funkce podpisu v elektronickém prostředí. Zvýšené používání technik elektronického ověřování vzbudilo nedůvěru k autenticitě takového podpisu.¹⁸⁴ Zavedením právního rámce pro vznik smluv elektronickými prostředky s sebou přineslo otázku validity elektronického právního jednání, které musí být stvrzeno validním elektronickým podpisem rovnocenným podpisu vlastnoručnímu. Takovým

181 Článek 2 MLEC

182 Guide to Enactment of the UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996), [online] 1998. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-04970_ebook.pdf, body 108-110.

183 Ibid.

184 UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment 2001, [online] 2002. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/ml-elecsig-e.pdf>, bod 3.

podpisem je v rámci EU nařízení eIDAS,¹⁸⁵ které ale není šťastně přijímáno českými soudy.

186

5.2.4. Úmluva o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace

Doposud jedinou úmluvou, která byla UNCITRAL v oblasti elektronického obchodu připravena, je Úmluva o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace z roku 2005 (dále jako „ECC“). Jejím hlavním zaměřením je uznání elektronické komunikace coby ekvivalentu validního uzavření smlouvy. ECC cílí tak na odstranění překážek obsažených například v Newyorské úmluvě¹⁸⁷ či CISG, které mohou představovat překážky širokému využívání elektronických komunikací.¹⁸⁸

Jedná se o přímou normu, která se bude aplikovat v oblasti elektronické komunikace na soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem.¹⁸⁹ ECC dle čl. 3 následuje soukromoprávní smluvní princip autonomie vůle. Vylučuje však ze své působnosti smlouvy spotřebitelské či smlouvy ohledně podnikání na kapitálových trzích (čl. 2). ECC pokrývá situace, které mohou při elektronickém obchodování nastat poměrně obsírně. Upravuje např. otázky vzniku neplatnosti (čl. 8) či transakcí uzavíraných pomocí automatizovaného počítačového systému (čl. 12).

5.2.5. Modelový zákon UNCITRAL k elektronickým převoditelným instrumentům

Nejnovějším dokumentem v oblasti e-commerce je Modelový zákon UNCITRAL k elektronickým převoditelným instrumentům z roku 2017 (MLETR). Účelem tohoto dokumentu je obecně zaplnit mezeru, která chyběla v zákonech o elektronickém obchodování. ECC si, jak je výše uvedeno, klade za cíl zajistit, „že uzavřené smlouvy a další elektronická výměna komunikace jsou stejně platné a vymahatelné jako jejich ekvivalenty v papírové podobě.“¹⁹⁰ ECC však vyloučila převoditelné instrumenty, jako jsou směnky, nákladní listy,

185 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES.

186 KROPÁČEK, Pavel. K elektronickým podpisům v době koronavirové aneb chvála nařízení eIDAS In: *pravopropodnikatele.cz* [online] 1. 4. 2020. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://pravopropodnikatele.cz/k-elektronickym-podpisum-v-dobe-koronavirove-aneb-chvala-narizeni-eidas/>.

187 Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958.

188 Explanatory note by the UNCITRAL secretariat on the United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts, [online] 2007. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-57452_ebook.pdf., bod 18.

189 PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 229.

190 Preambule ECC, bod 51.

skladové doklady nebo jakýkoli jiný převoditelný dokument nebo nástroj, na který se vztahuje.¹⁹¹

MLETR vyplňuje tuto mezeru tím, že stanoví pravidla, kdy by měl být elektronický převoditelný instrument považován za právně platný a vynutitelný, podobně jako u papírového dokumentu.¹⁹² Činí tak stanovením příslušných pravidel pro funkční rovnocennost (*functional equivalence*). To lze nalézt v kapitole II MLETR, v níž je poskytován funkční ekvivalent pro vlastnosti dokumentu v papírové podobě. Elektronický převoditelný instrument by tedy byl považován za platný a vymahatelný, pokud splňuje kritéria uvedená v kapitole II MLETR. Modelový zákon rovněž stanoví další pravidla týkající se používání elektronických převoditelných záznamů v kapitole III a pro přeshraniční uznávání elektronických převoditelných instrumentů v kapitole IV. MLETR jistě v budoucnu umožní rozvoj využívání elektronických přepravních dokumentů a pravděpodobně půjde ještě dál ve využití DLT technologie. Dokument, v němž by bylo vtěleno např. právo určení místa doručení by mohl být transformován do tokenu, s nímž by mohlo být operováno v rámci blockchainu,¹⁹³ jímž se budu zabývat v podkapitole 6.1.

5.2.6. Shrnutí koncepce UNCITRAL a další mezinárodní smlouvy

Texty UNCITRAL jsou koncipovány s ohledem na tři klíčové principy: nediskriminace, funkční ekvivalence a technologická neutralita. Nediskriminace zajišťuje, že „dokumentu nebude odepřen právní účinek, platnost nebo vymahatelnost pouze z toho důvodu, že je v elektronické podobě.“¹⁹⁴ Funkční rovnocennost stanoví kritéria, podle nichž lze elektronickou komunikaci považovat za rovnocennou papírové.¹⁹⁵ A konečně, technologická neutralita má v úmyslu „zajistit pokrytí všech faktických situací (...) bez ohledu na použitou technologii nebo médium.“¹⁹⁶

S ohledem na tyto tři principy mají texty elektronického obchodování UNCITRAL pravděpodobně v úmyslu vyhovět novým druhům technologií, pokud takové elektronické médium nebo forma splňují kritéria stanovená v konkrétním legislativním textu. Texty UNCITRAL tyto technologie přizpůsobují tím, že neurčují ani neuvádějí určité technologie, které by byly přijatelné. Ve výsledku se tak spíše jedná o přístup k posouzení spolehlivosti *ex post*, což je ostatně vidět i v MLETR, podle níž pokud technologie splňuje obecný standard

191 Článek 2 odst. 2 ECC.

192 Komentář k čl. 17 MLETR, op. cit. č. 188.

193 PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 233.

194 Článek 8 ECC.

195 Guide to Enactment (1996), op. cit. č. 182, bod 15.

196 Ibid, bod 24.

spolehlivosti, bude akceptován elektronický převoditelný instrument, který je vytvořen pomocí této technologie.¹⁹⁷

Texty UNCITRAL tedy na základě výše uvedeného mají zájem vyhovět novým technologiím, jako je blockchain či smart kontrakty, protože MLETR se ve svém textu zmiňuje o DLT technologii, od níž se blockchain i smart kontrakty odvíjí,¹⁹⁸ čímž chce pravděpodobně dostát principu technologické neutrality. Databáze judikatury na texty UNCITRAL však neobsahuje doposud jakákoliv rozhodnutí či stanoviska zabývající se DLT technologiemi.

Mezi další dokumenty, které upravují mezinárodní obchod a potažmo přepravu se řadí Úmluva OSN o smlouvách v mezinárodní přepravě zboží zcela nebo z části po moři z roku 2008, která se dotkla¹⁹⁹ i Haagsko-Visbyských pravidel o konosamentech.²⁰⁰ Článek 8 Úmluvy nastolil rovnoprávné postavení elektronických a papírových přepravních dokumentů.²⁰¹ Také Protokol z roku 2008 k Úmluvě CMR²⁰² a smluvní doložky INCOTERMS přiznaly elektronickým přepravním dokumentům stejnou hodnotu a účinek jako papírovým.²⁰³

197 Explanatory Note, op. cit. č. 188, bod 124

198 Ibid., bod 18.

199 PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 233.

200 Mezinárodní úmluva o sjednocení některých pravidel ve věci konosamentů, doplněna o Protokol o změně Mezinárodní úmluvy o sjednocení některých pravidel ve věci konosamentů podepsané v Bruselu dne 25. srpna 1924, ze dne 23. února 1968.

201 PFEIFFER, op. cit. č. 105, str. 234.

202 Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční dopravě uzavřená dne 19. května 1956.

203 PFEIFFER, op. cit. č. 105., str. 234-235.

6. Technologie distribuovaných účetních knih a blockchain

V prostředí kyberprostoru v minulosti vznikaly (a stále vznikají) zejména centralizované distribuované databáze. Databáze je systém sloužící k uchování většího množství dat, ať už se jedná o fotografie či různé údaje, které mohou být jednoduše vyhledatelné či mohou být změněny či vymazány.²⁰⁴ Distribuovaná databáze je databáze, která se skládá ze dvou nebo více souborů umístěných na různých webech ve stejné síti nebo ve zcela odlišných sítích. Části databáze jsou uloženy na více fyzických místech a zpracování je distribuováno mezi více uzlů databáze.²⁰⁵ Podstatou centralizované databáze je pak její správa nějakou autoritou, která ji může ovládat.²⁰⁶ Jak už název napovídá, decentralizovaná databáze *a contrario* vylučuje existenci třetí strany. Určitá forma decentralizované databáze, kterou v kyberprostoru spravují různí účastníci, se označuje jako DLT technologie neboli „*distributed ledger technology*“.²⁰⁷

Databáze existuje ve virtuálním prostředí, do kterého mohou vstupovat entity různé státní příslušnosti. Může tedy fungovat jako distribuovaná a neměnná účetní kniha sloužící k převodu vlastnictví, záznamu transakcí, sledování aktiv a zajištění transparentnosti, také zabezpečení, důvěry a výměny hodnot v různých typech transakcí s digitálními aktivy.²⁰⁸ Nejznámější DLT databází je pravděpodobně blockchain.

6.1. Blockchain

Blockchain se v posledních letech stal jakýmsi zaklínadlem pro prostředí kryptoměn, jeho využití se zdá však být mnohem širší. Svět se o něj začal zajímat před více než deseti lety, kdy blockchain zprvu figuroval právě jako platforma pro těžbu kryptoměny bitcoin.²⁰⁹ Virtuální těžba měny probíhá v decentralizované síti, která zabraňuje padělání, ovlivňování či zabavování účtů ze strany neoprávněných uživatelů. Její původ dokonce sahá až do roku 1991, kdy výzkumní vědci Stuart Haber a W. Scott Stornetta představili výpočetně praktické

204 Definice „database“, Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press. In: *cambridge.org* [online] [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/database>.

205 MOORE, Lindsay, DEFINITION - distributed database. In: *search.oracle.techtarget.com* [online] září 2018 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://searchoracle.techtarget.com/definition/distributed-database>.

206 Definice „centralised“, Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press. In: *cambridge.org* [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/centralized>.

207 MAJASKI, Christina. Distributed Ledgers. In: *investopedia.com* [online] 12. 5. 2020 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/d/distributed-ledgers.asp>.

208 Blockchain technology and distributed ledger technology (DLT) in business In: *i-scoop.eu* [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.i-scoop.eu/blockchain-distributed-ledger-technology/>.

209 SEIDL, Jan. Blockchain pro začátečníky. In: *deloitte.com* [online] leden-únor 2018 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/technology/Blockchain-pro-zacatecniky-Jan-Seidl.pdf>.

řešení pro digitální dokumenty s časovým razítkem, aby je nebylo možné zpětně aktualizovat nebo s nimi manipulovat.²¹⁰

Blockchain je tedy digitální, decentralizovaná a distribuovaná databáze. „Jednoznačně identifikuje platnou podobu elektronického dokumentu, čímž zvyšuje důvěryhodnost informací v online prostředí. Umožňuje oprávněným osobám přidávat, měnit a sdílet přístup ke stejným informacím v reálném čase, a to vše současně, a to bez prostředníka. A šifrování, které je jeho nedílnou součástí, chrání informace před neoprávněnými změnami a garantuje bezpečnost systému.“²¹¹ Tak shrnuje základní funkci blockchainu iniciativa jménem Blockchain Republic, která byla založena spolu se Svazem průmyslu a dopravy České republiky a Českou fintech asociací a jež si klade za cíl podporovat vývoj technologických řešení a využití blockchainu, přičemž působí nejen v soukromém ale i ve veřejném sektoru.

6.1.1. Princip fungování

Samotný princip fungování napoví již rozdělení jeho originálního anglického pojmu: „*block*“ a „*chain*“ neboli „*blok*“ a „*řetěz*“. Blockchain se tedy skládá z tzv. bloků. Tyto bloky reprezentují databáze, do nichž se vkládají a jsou nadále uchovávána data či transakce. Jednotlivé bloky přidávají uživatelé do sítě a ověřují je tak, že se nakonec vytvoří řetězec. Tomuto procesu se říká „*těžba*“, z angl. výrazu „*mining*“. Pojem těžba popisuje proces získávání nějakého omezeného zdroje. A právě počet bitcoinů není neomezený, podle protokolu jich může být celkem vytěženo pouze 21 milionů.²¹² Tento řetězec je pak validní, pokud je veden od tzv. „*genesis blocku*“ (prvního provedeného bloku) a jestliže jsou všechny transakce provedené s údaji v nich platné a navazují na sebe. Ačkoliv v minulosti bylo bitcoin možné těžit na standardních počítačích, spolu s jeho rozvojem a přístupováním dalších uživatelů, dnes těžbu provádějí jen ty nejvýkonnější procesory,²¹³ které jsou rychlé a zvládnout převést velký objem dat.

Blockchain neukládá ve svých blocích jen data, ale také všechny operace s nimi prováděné. Transakce však neprobíhají standardním způsobem, místo toho systém pouze přiděluje jednotlivým informacím v bloku, ve kterém je uložen, uživatele oprávněného s

210 History of blockchain. In: *academy.binance.com* [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://academy.binance.com/en/articles/history-of-blockchain>.

211 Blockchain. Blockchain Republic. [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.blockchainrepublic.cz/#blockchain>.

212 HAYES, Adam. What Happens to Bitcoin After All 21 Million Are Mined? In: *investopedia.com* [online] 28. 2. 2021 [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/tech/what-happens-bitcoin-after-21-million-mined/>.

213 Dip's Chips, Part I: How Crypto Mining is Driving the Evolution of Computer Chips. In: *soluna.io*. [online] 22. 12. 2018 [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.soluna.io/dips-chips-part-i-how-crypto-mining-is-driving-the-evolution-of-computer-chips/>.

ním nakládat. Pro ověření pak přidává k datům uloženým v blocích digitální podpisy uživatelů a na tomto základě určuje, který uživatel má právo nakládat se sadou dat v daném bloku. Databázi spravují a data do ní přidávají samotní uživatelé, kteří mají mezi sebou rovné postavení. Každý uživatel blockchainu vlastní kopii příslušného blockchainu na svém počítači, a ta se automaticky aktualizuje podle toho, jak jsou jednotlivé bloky ověřovány.

Jedním z druhů zabezpečení blockchainu je funkce tzv. „hashování“. Tento algoritmus v sobě spojuje data jakékoliv podoby (čísla, písmena) a transformuje je do pevného alfanumerického řetězce. Výsledkem je pak „hash“, který je jakýmsi „otiskem“ dat, která byla při procesu hashování zpracována. Stejný hash bude tedy generován pouze ze stejných vstupních dat.²¹⁴ Hash tak tvoří právě výše zmiňovaný digitální podpis, který je stvrzením konsenzu mezi dvěma stranami transakce.

Protože však tak vyznívá spíše abstraktním dojmem, se pokusím teorii převést do praxe. Adam si chce od Bedřicha koupit tenisky. Standardně by se spolu domluvili na kupní ceně a Adam by částku poslal převodem na bankovní účet Bedřicha. V takovém případě by se o převod financí postarala banka. Jenže v blockchainu žádná banka, která by ověřila a zprostředkovala transakci, neexistuje. Podobně jako by se Adam přihlásil do internetového bankovníctví, přihlásí se v tomto případě do databáze coby bitcoinové peněženky pomocí soukromého klíče a zadá příkaz k provedení transakce.²¹⁵ A nyní nastává proces specifický pro blockchain.

Příkaz je poté sdílen mezi ostatní uživatele blockchainu a automaticky přiřazen do sdíleného seznamu čekajících transakcí. Příkaz v tomto okamžiku čeká na potvrzení ostatními. Seznam transakcí si lze představit jako blok. Každých deset minut se přidává nový blok nových transakcí, který se napojuje na ty předchozí. Aby bylo zajištěno ověření každého bloku plného čekajících transakcí, je blok transformován v matematický úkol. Těžař, který jej vyřeší nejdříve, dostane za svou práci odměny v podobě bitcoinu a současně o vyřešení rovnice vyrozumí ostatní těžaře. Transakce je tímto způsobem současně ověřena a oprávněně napojena na ostatní bloky. V podstatě tedy těžba probíhá na kompetitivním principu, tedy na tom, kdo vyřeší hádanku jako první. Čím více počítačů se k ověřování připojí, tím těžším se matematický úkol stane a tím zabezpečenější blockchain je.²¹⁶

214 JIMI, S. How does blockchain work in 7 steps — A clear and simple explanation. In: *goodaudience.com* [online] 6. 5. 2018 [cit. 2021-03-28]. Dostupné zde: <https://blog.goodaudience.com/blockchain-for-beginners-what-is-blockchain-519db8c6677a>.

215 Ten si uživatel vygeneruje na webu, kde transakce probíhají, např. blockchain.info.

216 LEE, Wei-Meng. Understanding How Blockchain Works. In: *ndcconferences.com* [online] 14. 2. 2018 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://blog.ndcconferences.com/understanding-blockchain/>.

Jako hlavní výhoda blockchainu je uváděna nezměnitelnost dat v blockchainu přímo uložených.²¹⁷ Data jsou vnášena do vzájemně propojených bloků a kdyby chtěl uživatel data uložená v dřívějších blocích nějak změnit, musel by přepsat i informace v blocích následujících. Neměnnost zároveň zajišťuje důvěryhodnost blockchainu. V okamžiku, kdyby byl blok nějakou úpravou „narušen“, dojde tak v podstatě ke znehodnocení řetězce. Blockchain tedy tímto motivuje ostatní uživatele k tomu, aby s ním nakládali tím nejčestnějším způsobem.

6.1.2. Rizika zneužití

Dá se téměř tvrdit, že není-li transakce v blockchainu potvrzena, jako by nebyla. Může nastat situace, kdy žádný těžař daný příkaz nepotvrdí. Častou příčinou je například nízký poplatek, který odesílatel připojil k příkazu.²¹⁸ Každá transakce by totiž měla být doprovázená „poplatek za vyřízení“, podobně jako když klienti banky platí za jednotlivé služby dostupné v elektronickém bankovníctví. Čím vyšší poplatek odesílatel totiž připojí, tím více je těžař motivován transakci potvrdit. Tato finanční motivace také umožňuje prioritizovat, jaký příkaz k transakci těžař potvrdí dříve.

Další otázka, která zde vyvstává je, jestli lze blockchain nějakým způsobem zneplatnit či zneužít. Hashování neboli verifikace a potvrzení transakcí vždy zahrnuje metadata předchozího bloku a generuje pro něj nový hash, který vytváří spojení mezi blokem a řetězcem, a poté se stává „nezničitelným“. Poté už nikdo nemůže mazat a měnit data bloku umístěného v blockchainu, protože pokud se o to někdo pokusí, následující blok změnu odmítne, protože hash bloku už nebude nadále platný. I tak ale existují určitá rizika, kdy může dojít ke změně informací uložených na blockchainu.

Jedním z nich je tzv. 51 % attack.²¹⁹ Problém nastává ve fázi, kdy těžař vyřeší matematický úkol a měl by o následném potvrzení transakce vyrozumět ostatní těžaře. Avšak neučiní tak, a potvrzení si nechá „pro sebe.“ Tím dojde k vytvoření dvou verzí blockchainu. První, který je původním blockchainem, na němž operují těžaři, kteří transakce verifikují a na blockchainu těží bitcoiny či navazují informace podle správného postupu. Druhý blockchain je pak jeho nelegální odnož spravovaná nepoctivým těžařem.

217 LANDERRECHE, Esteban; Stevens, Marc (2018): On Immutability of Blockchains. In: W. Prinz & P. Hoschka (Eds.), Proceedings of the 1st ERCIM Blockchain Workshop 2018, Reports of the European Society for Socially Embedded Technologies ERCIM-Blockchain 2018 May 08–09, 2018, Amsterdam, Netherlands ISSN 2510-2591. In: *cwi.nl* [online] [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://ir.cwi.nl/pub/28537/28537.pdf>.

218 Rejected Transactions. In: *blockchain.com*. [online] [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://support.blockchain.com/hc/en-us/articles/360018083772-Rejected-Transactions>.

219 GOYAL, Swati. 51% Attack Explained: The Attack on A Blockchain. In: *FX Empire.com*. [online] [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.fxempire.com/education/article/51-attack-explained-the-attack-on-a-blockchain-513887>.

Nepoctivý těžař tedy bude většinu času pokračovat v práci na své vlastní verzi blockchainu, který v tomto případě není vysílán do zbytku sítě. S druhým blockchainem, který je nyní izolován od sítě, může nepoctivý těžař například utrácet své vytěžené bitcoiny na legitimní verzi blockchainu. Řekněme, že je utratí například za kolo. Na legitimním blockchainu jsou nyní utraceny jeho bitcoiny. Tuto transakci však nezahrne do své izolované verze blockchainu, kde se bitcoiny nezaúčtují a stále tam zůstanou. Zatímco dle legální verze blockchainu koupil kolo a kupní cena v podobě bitcoinů se mu odečetla z účtu, na izolované verzi bitcoiny zůstaly. Tento jev se nazývá *double-spending*. Myslím, že podobné riziko může nastat, jsou-li na blockchainu ukládány citlivé informace či různá data. Těžař může ukládat zdánlivě „pravá“ či náležitá data, ale na svém druhém blockchainu by je možná mohl podle svých úvah pozměnit či zfalšovat.

Blockchain je naprogramován tak, že vždy sleduje nejdelší (nejsilnější) vlákno bloků.²²⁰ Takto blockchain určuje, která verze jeho řetězce je pravdivá. Kdokoli má největší hashovací sílu, tj. sílu vyřešit úkol, přidá bloky do své verze řetězce rychleji.

Nepoctivý těžař se nyní pokusí přidávat bloky do svého izolovaného blockchainu rychleji, než ostatní těžaři přidávají bloky do svého blockchainu (toho pravého). Jakmile poškozený „horník“ vytvoří delší blockchain, najednou vyše tuto verzi blockchainu do zbytku sítě a sdílí ji s ostatními. Stačí samozřejmě vlákno delší jen o jeden blok, protože náhlé větší množství bloků by bylo podezřelější. Zbytek sítě nyní zjistí, že tato nelegální verze blockchainu je ve skutečnosti delší než ta, na které pracovali, a počítačový protokol je automaticky donutí přejít na tento řetězec. Nelegální blockchain je nyní považován za pravý blockchain a všechny transakce, které nejsou zahrnuty v tomto řetězci, budou okamžitě zrušeny.

Je jasné, že výše popsaný proces možná zvedne otázky, jak je určitý jev možný, obávám se však, že bez hlubších IT a programátorských znalostí mu ani já nejsem s to zcela celistvě porozumět. Popsala jsem nicméně, že existují určité problémy, které jsou však velmi složité na provedení, a běžný uživatel blockchainu je pravděpodobně nebude schopen bez výkonného počítače uskutečnit.

220 HOWELL, Ava. The Longest Blockchain is not the Strongest Blockchain. In: *cryptography services.github.io* [online] [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://cryptoservices.github.io/blockchain/consensus/2019/05/21/bitcoin-length-weight-confusion.html>.

6.1.3. Typy blockchainu

Blockchainy se dají různě kategorizovat, uvedu však to nejdůležitější rozdělení, a to z hlediska jeho přístupu k němu.²²¹ Veřejný blockchain, jak jeho název napovídá, je veřejně dostupný. Kdokoli si může stáhnout kód blockchainu a spustit jej na svém počítači, ověřovat transakce v síti, a tak se podílet na konsenzuálním procesu, v jehož rámci se určuje, jaké bloky a s jakým obsahem se přidají do řetězce. Kdokoli na světě může posílat transakce prostřednictvím sítě a očekávat, že budou zahrnuty do bloku, pokud jsou tedy platné. Každý může transakce číst a verifikovat. Transakce jsou transparentní, což posiluje možnost jejich verifikace. Cílem veřejných blockchainů je primárně odstranit potřebu zprostředkovatele neboli potřebu důvěryhodné třetí strany (většinou v podobě bank či dalších podobných institucí), které jsou využívány u transakcí. Uživatelé sítě si tedy dokonce ani nemusí navzájem důvěřovat, aby byly transakce na blockchainu zpracovávány a zabezpečovány. Jak jsem již předestřela výše, čím větší bude decentralizace a čím více uživatelé budou aktivnější, tím bezpečnější bude zajištění proti neoprávněným útokům. Proč? Pokud si řetězec blockchainu představíme jako rozvětvený strom, je nabíledni, že čím rozvětvenější budou větve, tím těžší bude napadnout ekosystém tohoto stromu a zničit jej. Vzhledem k tomu, že ve veřejném blockchainu se může každý účastnit, zároveň svou aktivitou přispívá k zabezpečení systému. Získání kontroly nad sítí je tak značně omezeno, protože by se muselo dohodnout mnoho uživatelů mezi sebou, jak kvalifikovaně a organizovaně síť napadnout.²²²

Soukromý blockchainu je naopak podmíněn omezeným přístupem k datům či určitým funkcím limitovanému počtu uživatelů mající určité vlastnosti. Jde tedy o takový uzavřený „blockchainový klub“. Soukromý blockchain funguje na principu odlišného konsenzuálního mechanismu a je vhodný pro využití pro uzavřenou skupinu uživatelů. U tohoto blockchainu bude také snadnější nastavit soulad s pravidly na ochranu osobních údajů a data a další regulační otázky, které s vývojem blockchainu vyvstanou. Vzhledem k menšímu počtu uživatelů, nacházejících se v síti, probíhá proces zpracování transakce rychleji a plynuleji, a to zejména díky rychleji dosažitelnému konsenzu stran. Naopak, zatímco u veřejného blockchainu si strany nemusí navzájem důvěřovat, zde se alespoň nějaká míra důvěry vyžaduje.²²³ Existuje zde i určitá bezpečnostní nevýhoda, a to z důvodu menšího počtu

221 GODDARD, William. Public vs Private Blockchains. [online] 21. 5. 2019 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://itchronicles.com/blockchain/public-vs-private-blockchains/>.

222 VOSHMIGIR, Shermin. *Token Economy: How Blockchains and Smart Contracts Revolutionize the Economy* 2019. In: *blockchainhub.net* [online] [cit. 2021-04-03]. Dostupné zde: <https://blockchainhub.net/blockchains-and-distributed-ledger-technologies-in-general/>.

223 Private Blockchains. Bird & Bird. In: *twobirds.com* [online] [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.twobirds.com/~media/pdfs/in-focus/blockchain/private-blockchain-briefing-note.pdf>.

zaznamenaných transakcí na této síti je tak možná i jednodušší jej napadnout. A konečně, ke zprovoznění soukromého blockchainu je třeba využít určitého systému, např. *Identity and Access Management (IAM)*²²⁴, což může v konečném důsledku vést ke centralizaci soustřeďující se pod provozovatele těchto platforem.

6.2. Smart kontrakty

Smart kontrakty neboli „chytré smlouvy“ fungují na DLT technologii a vůbec poprvé byly představeny světu již v roce 1994 americkým počítačovým vědcem Nickem Szabo, který vynalezl virtuální měnu zvanou „Bit Gold“, která byla v podstatě předchůdcem bitcoinu.²²⁵ Szabo definoval smart kontrakty jako počítačové transakční protokoly, které plní smluvní podmínky, „jako jsou platební podmínky, zádržná práva, důvěrnost a dokonce vymáhání), mohou minimalizovat škodlivé i náhodné výjimky a minimalizovat potřebu důvěryhodných zprostředkovatelů. Související ekonomické cíle (smart kontraktů) zahrnují snižování ztrát podvodů, náklady na rozhodčí řízení a vymáhání a další transakční náklady.“²²⁶ Jsou tedy vytvářeny a uzavírány prostřednictvím počítačového programu a jsou psány ve zdrojovém kódu, který se poté uloží v blockchainu. Chytrou vlastností těchto smluv je právě automatické plnění závazku (příkazu) pomocí počítačového programu v budoucnu za předem stanovených podmínek. Může tak např. zpřístupnit peníze, zašifrovat dokument, uvolnit nějaké zabezpečení. Smart kontrakty dnes dokonce mohou fungovat i bez blockchainu, stačí je jen napojit na počítačový centralizovaný systém, např. v bankovníctví.²²⁷

Jako příklad uvedu proces crowdfundingu, což je určitý způsob hromadění finančních prostředků, při němž vyšší počet jedinců přispívá menšími částkami k celkové sumě požadované pro realizaci předmětu financování. V celém systému operují tři subjekty – přispěvatelé, platforma a subjekt, který pro svůj projekt shání finanční záštitu. V rámci decentralizované funkce smart kontraktu se role platformy coby zprostředkovatele výběru prostředků a následné distribuce podnikateli stane nadbytečnou. Smart kontrakt totiž bude dopředu naprogramován tak, že přispěvatelé budou postupně posílat peníze a vzájemně si transakce ověřovat. Po dosažení cílové částky program bez zásahu třetí strany automaticky

224 GITTLEN, Sandra. What is identity and access management? Guide to IAM. In: *techtargget.com*. [online] [cit. 2021-04-04.] Dostupné z: <https://searchsecurity.techtargget.com/definition/identity-access-management-IAM-system>.

225 FRANKENFIELD, Jake. Smart Contracts. In: *investopedia.com*. [online] 25. 3. 2021 [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/s/smart-contracts.asp>.

226 Smart Contracts. In: *nortonrosefullbright.com*. [online] listopad 2019 [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.nortonrosefullbright.com/en-zw/knowledge/publications/1bcdc200/smart-contracts>.

227 Blockchain Revolution Without the Blockchain. In: *banqueducanada.ca* [online] 2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.banqueducanada.ca/wp-content/uploads/2018/03/san2018-5.pdf>.

rozešle vybrané prostředky podnikateli. Pokud by se náhodou nepodařilo vybrat potřebnou sumu, program navrátí peníze zpět přispěvatelům.

Dalším příkladem může být například vyplacení pojistného z životního pojištění.²²⁸ V tomto případě by byl notářsky ověřený úmrtní list poskytnut jako vstupní dokument pro chytrou smlouvu k uvolnění platby jmenovaným příjemcům. V úplně ideálním případě ve futuristické budoucnosti by úřady mezi sebou mohly být propojeny a dokumenty posílány automaticky.

Protože smart kontrakty operují na bázi blockchainu, jeho vyzdvihované přednosti jsou nepřekvapivě totožné. Nejdůležitější ale bude efektivita splnění příkazů bez využití nějakého vykonavatele, na němž by záviselo provedení určitého kroku dle smlouvy. Zejména nezměnitelnost dat nacházejících se na blockchainu má pro smart kontrakty význam. Činí je důvěryhodným a nezávislým, a strany nemohou tak snadno podvádět,²²⁹ ačkoliv v současné době se již však přiznávají možné odchylky od tohoto principu. Pokud strany zjistí, že se do systému vloudila chyba, je možné uzavřít „upgradable“ smart kontrakt, který umožní budoucí změnu.²³⁰ Migrace stavu smlouvy však může být nákladná. Vytvořením její nové verze se změní se také její „umístění“ v kyberprostoru, tedy její *genesis* block a bude nutné aktualizovat všechny smlouvy a dokumenty, které se starou smlouvou interagovaly. Také by bylo nutné obrátit se na všechny smluvní strany a přesvědčit je, aby začaly používat novou smlouvu a zpracovávat obě smlouvy, které se používají současně, protože uživatelé migrují pomalu. Tento postup jde podle mého názoru kompletně proti původnímu konceptu smart kontraktů.

Jakmile je smart kontrakt uzavřen a data zanesena do blockchainu, automaticky se předpokládá, že plnění smlouvy v budoucnu nastane. Naplňuje tak funkci samovykonatelnosti, protože snižuje potřebu důvěry v to, že druhá smluvní strana splní svou část závazku.²³¹ Ve smart kontraktu budou nastavena určitá pravidla ve formě algoritmů tak, aby v případě vykonání jedné části závazku nastal prostor pro vykonání té druhé.

228 How Smart Contracts Can Change Insurance. In: *medium.com*. [online] 7. 8. 2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://medium.com/smartz-blog/how-smart-contracts-can-change-insurance-2341d551aa47>.

229 LEVI, Stuard D., Alex B. LIPTON. An Introduction to Smart Contracts and Their Potential and Inherent Limitations. Harvard Law School on Corporate Governance. In: *harvard.edu* [online] 26. 5. 2018 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://corpgov.law.harvard.edu/2018/05/26/an-introduction-to-smart-contracts-and-their-potential-and-inherent-limitations/>.

230 How to Write Upgradable Smart Contracts. In: *simpleaswater.com* [online] 26. 2. 2020 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://simpleaswater.com/upgradable-smart-contracts/>.

231 ZÁBRANSKÝ, Adam. Úvod do práva smart kontraktů - část 1. In: *Epravo.cz*. [online] 22. 3. 2019 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uvod-do-prava-smart-kontraktu-cast-1-109049.html>.

6.2.1. Právní hledisko smart kontraktu

Ačkoliv mým úkolem není zabývat se samotnou právní podstatou smart kontraktů, dovolím si však položit otázku, zdali je možné smart kontrakt považovat za smlouvu v právním slova smyslu a je-li způsobilá k vymožení závazku v ní definovaného. Smlouva je obecně charakterizována závazkem mezi dvěma stranami, kdy se od obou stran očekává určité plnění. Plnění závazku ze smart kontraktu ale provádí počítač, nikoli přímí účastníci smlouvy. Podle mého názoru však postačí, že projev vůle uzavřít smlouvu, resp. smart kontrakt jako takový byl vyjádřen již při uzavření a tím tedy strany vyjádřily vůli být smlouvou vázány, a automaticky počítají se možností, že k plnění ze smlouvy dojde. Samotné smluvní strany pak mohou být identifikovány na základě asymetrické kryptografie, tedy na základě soukromého a veřejného klíče, tvořeného kódy.²³² S uznáním smart kontraktu coby smlouvy souvisí i vymahatelnost práva u soudu. V situaci, kdy smart kontrakt splňuje požadavky smlouvy, je možno vymáhat plnění závazku, tedy například, aby smluvní strana validovala určitý krok tak, jak měla.

Druhou možností vymahatelnosti, nebo lépe zajištění plnění závazku, je pak tzv. tamper-proof execution. Pojem tamper-proof znamená, že je zajištěno, že „*věc proběhne tak jak bylo zamýšleno, a to i za přítomnosti narušitele, který se pokouší narušit, sledovat nebo změnit splnění kontraktu*“²³³ Tamper-proof ochrana spočívá právě v tom, že data na blockchainu nelze jen tak jednoduše změnit a každý krok (resp. blok) nelze potvrdit bez verifikace toho předchozího a smluvní strany tak nutí plnit závazek ze smlouvy.

Myslím nicméně, že mezi fyzickými osobami pravděpodobně k uzavírání chytrých smluv tolik docházet nebude. Většina smart kontraktů dnes operuje na platformě ethereum a její zdrojový jazyk je podobný jazyku JavaScript. Zdrojovému kódu však nerozumí mnoho běžných uživatelů počítačové sítě a při uzavírání smlouvy by pak z důvodu špatného porozumění textu mohlo dojít k nedorozumění. Dalším rizikem *51% attack*, což se již v minulosti stalo v případě decentralizované autonomní organizace, kterou se budu zabývat níže. Tato technologie tak pravděpodobně najde využití zejména mezi společnostmi, kteří si za efektivitu, která při správném nastavení určitě přinese, mohou dovolit šikovné IT pracovníky, kteří ve spolupráci s právníky smart kontrakty dobře naprogramují na míru.

Je otázkou také vnitrostátních právních řádů, jak se k právnímu hledisku smart kontraktů postaví. Některé státy se zavedením chytrých smluv do svých legislativních prací

232 ZIMNIOKOVÁ, Markéta. AI + blockchain = smlouva o spotřebitelském úvěru? In: *advokatnidenik.cz*. [online] 2. 3. 2021. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/03/02/ai-blockchain-smlouva-o-spotrebitelskem-uveru/>.

233 How to make your software tamperproof. In: *searchsoftwarequality.techtarget.com*. [online] 26. 9. 2009 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://searchsoftwarequality.techtarget.com/How-to-make-your-software-tamperproof>.

již počítají. Americký stát Arizona například již uznal data uložená na blockchainu za důvěryhodná a ekvivalentní k elektronickému dokumentu a podpisu. „*Podpis, který je zabezpečen technologií blockchain, je považován za elektronickou formu a je elektronickým podpisem... Záznam nebo smlouva, která je zabezpečena technologií blockchain, se považuje za elektronickou formu a za elektronický záznam.*”²³⁴ Jedná se ale o další krok v zdokonalování digitálního obchodu. Smart kontrakty se budou také pravděpodobně těšit velké oblibě zejména v bankovníctví a na finančních trzích,²³⁵ kde již dnes mnohé operace probíhají na automatizované bázi pomocí různých programů a využití smart kontraktů tak představuje další logický krok.

6.3. Blockchain a mezinárodní právo soukromé

Jak už ze samotné podstaty blockchainu vyplývá, určit právo rozhodné pro transakce na něm probíhající není jednoznačné. To samé platí i pro místo sudiště. Existují tedy otázky, zdali pro blockchain vytvořit nová pravidla nebo je možné jej regulovat i těmi stávajícími.

Na unijní úrovni pomalu začínají vznikat iniciativy řešící investice a obecně obchod s kryptoměny. Evropská centrální banka a útvary Evropské unie společně přezkoumávají na technické úrovni širokou škálu politických, právních a technických otázek vyplývajících z možného zavedení digitálního eura. S cílem zvýšit investice a zajistit ochranu spotřebitelů a investorů přijal Evropský parlament komplexní balíček legislativních návrhů na regulaci kryptoaktiv, aktualizaci některých pravidel finančního trhu pro kryptoměny a vytvoření právního rámce pro regulaci orgány finančního dohledu v EU pro používání blockchainů při obchodování nejen s cennými papíry.²³⁶

Již jsem zmiňovala, blockchain a smart kontrakty se dostaly do pozornosti i UNCITRAL, která má na svém programu v posledních letech i konference a work papers na toto téma. UNCITRAL spatřuje nedostatečnou jistotu v obchodních vztazích, protože pro smart kontrakty neexistuje dostatečná právní úprava.²³⁷ Inteligentní smlouvy však neexistují v normativním vakuu, a i pro inteligentní smlouvy tak platí stejná pravidla a obecné zásady

234 HIGGINS, Stan. Arizona Governor Signs Blockchain Bill Into Law. In: *coindesk.com*. [online] 2. 4. 2017. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.coindesk.com/arizona-governor-signs-blockchain-bill-law>.

235 What Are Smart Contracts and How Do They Apply to FinTech? In: *silamoney.com* [online] 3. 7. 2019 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://silamoney.com/blockchain/what-are-smart-contracts-and-how-do-they-apply-to-fintech/>.

236 Digitální finance: nově vznikající rizika týkající se kryptoaktiv – výzvy v souvislosti s regulací a dohledem v oblasti finančních služeb, institucí a trhů. In: *europarl.europa.eu* [online] 8. 10. 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0265_CS.html.

237 Summary of the Discussion and Conclusions. JOINT UNCITRAL/UNIDROIT WORKSHOP In: *unidroit.org* [online] 6th – 7th May 2019. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.unidroit.org/english/news/2019/190506-unidroit-uncitral-workshop/conclusions-e.pdf>, bod 19.

smluvního práva.²³⁸ UNCITRAL tedy smart kontrakty za smlouvy jako takové považuje. Automatické uzavírání kontraktů je považováno za formaci kontraktu i dle Zásad mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT, a to konkrétně v čl. 2.1.1 bod 3, který stanoví, že „*znění tohoto čl. je dostatečně široké, aby zahrnovalo i případy tzv. automatizovaného uzavírání smluv, tj. pokud se strany dohodnou na používání systému schopného uvést do chodu samostatně prováděné elektronické akce vedoucí k uzavření smlouvy bez zásahu fyzické osoby.*“

Ačkoliv je UNCITRAL toho názoru, že vypracování právního rámce k zajištění smluvních vztahů v kontextu rozvíjejících se technologií je důležité, usoudila, že lze také doporučit uplatňování stávajících pravidel a nástrojů pro inteligentní smlouvy a další moderní technologie, jakými jsou MLETR, ECC a další.²³⁹ Je zejména důležité do budoucna vyjasnit, jak se tato stávající pravidla a obecné zásady vztahují na inteligentní smlouvy, a případně navrhnout aktualizované znění ve stávajících právních textech.²⁴⁰

Obstojí však unijní předpisy mezinárodního práva soukromého ohledně aplikace na blockchain? V situaci, kdy je blockchain součástí velké „hlavní“ smlouvy by rozhodné právo ani místo sudiště nemělo být problematické. V situaci, kdy se strany dodavatelského řetězce rozhodnout zavést blockchainovou technologii za účelem uchování dat týkající se například množství a druhu zboží ze skladu, by se právo blockchainu mělo odvíjet od smlouvy mezi dodavateli. Porušením práva v rámci blockchainu může být zneužití dat či oprávnění k zápisu dat. Jestliže se smlouva mezi dodavateli řídí nařízením Řím I, aplikovalo by se nařízení i na otázky vyvstávající z blockchainu, protože aplikace této technologie je součástí příslušné smlouvy. Toto řešení mi připadá logické a nevidím důvod, proč by se hmotné právo, potažmo určení jurisdikce, jimiž se řídí smlouva hlavní, nemohlo aplikovat i na její blockchainovou součást. Právní poměr mezi obchodníky tak zůstane jednotný a konzistentní.²⁴¹

6.3.1. Decentralizované autonomní organizace

Problém nastává v situaci, kdy blockchain stojí poněkud „osamoceně“ a nemá se o „co“ opřít. Entitami operujícími pouze na základě DLT technologie jsou tzv. DAO (Decentralized Autonomous Organisation). DAO je decentralizovaná autonomní organizace navržená jako forma venture capital fondu, založená na otevřeném zdrojovém kódu a bez

238 Ibid., bod 20.

239 Ibid., bod 17.

240 Ibid.

241 ZIMMERMAN, Anton S. Blockchain Networks and European Private International Law. Institute for Comparative Law, Conflict of Laws and International Business Law (Heidelberg) In: *conflictoflaws.net*. [online] 26. 11. 2018 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://conflictoflaws.net/2018/blockchain-networks-and-european-private-internationale-law/>.

typické řídicí struktury nebo představenstva. Decentralizace DAO spočívá v neexistenci spojení s žádným konkrétním národním státem a využívá ke své správě síť blockchain či ethereum.²⁴² Účelem takové organizace je eliminace lidské chyby nebo manipulace s investičními fondy tím, že rozhodovací moc je umístěna do rukou automatizovaného systému.²⁴³ Investoři tak do fondu mohli anonymně posílat peníze odkudkoli na světě výměnou za tokeny, které jsou ekvivalentem hlasovacích práv.²⁴⁴ Z virtuálního charakteru takové „společnosti“ však na první pohled vyplývá, že právně DAO uchopit není úplně jednoduché. DAO by se podle mého názoru dala definovat jako obchodní společnost. Avšak bude záležet na právních rádech jednotlivých států, jestli jej takto uznají. Například v americkém státě Vermont je již od července roku 2018 účinný zákon, který upravuje nový typ podnikatelského subjektu, „společnosti založené na blockchainu s ručením omezeným“ (*blockchain-based limited liability companies*), pro podnikatele a společnosti, které chtějí upřednostnit a vytvořit vlastní struktury řízení přizpůsobené této technologii.²⁴⁵ Žádné mezinárodní unifikační pravidlo doposud však neexistuje, a to ani na unijní úrovni.

DAO obvykle nemá žádné sídlo, orgány, žádný ústřední bod ani místo operace týkající se území jednoho státu. Komunita DAO je tak spíše rozptýlena po celém světě. Pouhé snaha o indikaci rozhodného práva pro posouzení právní povahy DAO, jakož i rozsahu odpovědnosti členů DAO, čelí velké nejistotě.²⁴⁶ Tato nejistota může v praxi poměrně činit obtíže. Je to především proto, že konečnými uživateli DAO jsou fyzické a právnické osoby, na které se vztahují konkrétní právní systémy. Navíc pro své fungování a růst bude DAO často muset jednat s externími poskytovateli služeb, např. s programátory či dodavateli, kteří, jednající s náležitou péčí, se snaží přesně identifikovat své zákazníky,²⁴⁷ což je v případě nedefinovatelné „společnosti“ problematické.

V případě vyššího množství založených DAO by tak dle mého názoru měla být poměrně naléhavě požadována harmonizace právních systémů na evropské a globální úrovni. Teprve ve chvíli, kdy stát uzná existenci DAO a ukotví ji v právním řádu, je možné od ní

242 Další typ DLT sítě.

243 REIFF, Nathan. Decentralized Autonomous Organization (DAO). In: *investopedia.com*. [online] 25. 6. 2019 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/tech/what-dao/>.

244 Ibid.

245 LANDEN, Xander. Vermont bullish on blockchain as new law takes effect. In: *vtigger.org*. [online] 28. 8. 2018 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://vtigger.org/2018/08/28/vermont-bullish-blockchain-new-law-takes-effect/>.

246 LEGAL AND REGULATORY FRAMEWORK OF BLOCKCHAINS AND SMART CONTRACTS. An initiative of the a thematic report prepared by THE EUROPEAN UNION BLOCKCHAIN OBSERVATORY AND FORUM. In: *eublockchainforum.eu*. [online] 27. 9. 2019. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/reports/report_legal_v1.0.pdf, str. 29-30.

247 WOJTYŁO, Krzysztof. What is DAO from the legal perspective? Blockchain, smart contracts and DAO. [online]. Wardyński & Partners, 2016. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <http://www.codozasady.pl/wp-content/uploads/2016/11/Wardynski-and-Partners-Blockchain-smart-contracts-and-DAO.pdf>.

odvítet určení rozhodného práva či sudiště, protože hraničním určovatelem tak bude moci být právo země, v níž byla DAO založena. Otázky upravené právem obchodních společností však nejsou dle čl. 1 odst. 2 písm. f) závazně regulovány nařízením Řím I. Hlavní charakter DAO, tedy decentralizace mi tedy neumožňuje určit právo rozhodné pro její právní způsobilost samu o sobě a tento úkol zůstane na národním právu. Např. v českém právním řádu by bylo možné uvést § 30 ZMPS, možná dle uživatele, který inicioval „zakladatelské jednání“ jako první, kdo DAO dal první iniciativu k založení. Pokud to nebude možné, přistoupím k § 24 ZMPS, podle něhož pro určitý poměr nebo otázku, které spadají do předmětu ZMPS, nelze určit rozhodné právo podle jiných ustanovení zákona, použije se pro ně právo, které je s nimi v nejužším vztahu. A jak určím úzký vztah? Budou-li dohledatelní členové DAO coby právnické či fyzické osoby, vztah by se odvíjel od místa jejich bydliště či sídla. Avšak jak budeme postupovat v případě, že uživatelé jsou skutečně šikovní IT specialisté, kteří svůj původ dokážou zašifrovat? Bude pak DAO nedotknutelná? To by si v praxi jistě každý nerad představoval. Ideálním řešením by pravděpodobně bylo stanovit nějaká „členská kritéria“, jejichž obsahem by byla povinnost identifikace a ověřování totožnosti.

Mezi další možnosti se řadí uvážít majetkový prvek, jakým je daňový domicil²⁴⁸ či rozdělování zisků. Mnoho právních svazků uzavřených v rámci DAO bezpochyby lze klasifikovat jako vztahy uznávané v tradičním právním systému (např. kupní smlouva nebo nájemní smlouva). Určit právo rozhodné pro takový smluvní závazkový vztah je v možné dle čl. 4 odst. 1 nařízení Řím I a toto právo by mělo také určovat právní způsobilost DAO s ohledem na tuto konkrétní smlouvu. Nařízení Řím I sice osvobozuje jak společnosti, tak právní způsobilost z oblasti působnosti, to však znamená pouze to, že nařízení není v těchto oblastech závazné.²⁴⁹ Když veškerá uplatnitelná kolizní pravidla selžou, musí být při hledání nového nepsaného kolizního pravidla vodítkem právě zásada nejužšího spojení. Nejužším územním propojením decentralizovaných organizací jsou jejich příslušné akty, např. smlouvy, zásada blízkosti naznačuje, že příslušný akt je to, co určuje nejužší spojení společnosti. I když navrhované řešení skutečně vede k nepřímému použití nařízení Řím I, představuje přesto samostatné a nepsané kolizní pravidlo, které tedy není vyloučeno katalogem výjimek obsaženým v nařízení Řím I.²⁵⁰ Obdobně by pak bylo možné dle nařízení Brusel I bis určit místo sudiště. Zde bych se nepouštěla do nalézání sudiště dle ustanovení o zvláštní soudní příslušnosti, ale podle ustanovení obecných. Pokud však vím, v současné době žádný spor,

248 SHAKOW, David J., "The Tao of The DAO: Taxing an Entity That Lives on a Blockchain" (2018). Faculty Scholarship at Penn Law. 2009. Dostupné z: https://scholarship.law.upenn.edu/faculty_scholarship/2009, str. 941.

249 ZIMMERMAN, Anton. S. op. cit. č. 240.

250 Ibid.

jehož strano by byla DAO před Soudním dvorem řešen nebyl, a proto jsou moje úvahy stále čistě hypotetické.

Možná že nejlepším řešením by bylo řešit spory pomocí internetové jurisdikce. Takovým je i soukromý projekt Aragon, který v podstatě funguje jako digitální jurisdikce a decentralizovaný online rozhodčí soud.²⁵¹ Je vybaven vlastní „ústavou“ schválenou držiteli tokenů. V rámci sítě Aragon bude kdokoli schopen vytvořit svoji DAO podle jeho vlastních pravidel, avšak stále v mezích právního rámce Aragonu. Řízení o sporech např. z chytrých smluv budou poté probíhat tak, že pro zahájení řízení musí žadatel zaplatit zálohu v tokenech.²⁵² Ty budou vráceny, pokud žadatel proces vyhraje. Pokud prohraje, tokeny zůstanou zachovány. V některých situacích může mít žádost o rozhodčí řízení za následek také zmrazení všech smluv a obchodů žalovaného, tedy entitu či koncového uživatele, který porušil svou povinnost ze smlouvy a je možné jej v kyberprostoru dohledat. Na začátku řízení bude náhodně vybráno pět soudců z uživatelů Aragonu, kteří již dříve vyjádřili ochotu urovnávat spory ukládáním vkladů v tokenech. Pokud kterýkoli vybraný soudce odmítne, bude tato osoba potrestána a bude vybrán jiný soudce. Jakmile se rozhodnou, soudci předají své zašifrované verze soudu, aniž by odhalili, o čem rozhodli. Jakmile uplyne lhůta pro předložení verdiktu, soudci oznámí svá rozhodnutí. Aragonský soudní systém předpokládá i možnost soudit se ve druhé i nejvyšší instanci.²⁵³ Tento projekt je označován jako „první digitální jurisdikce“.²⁵⁴ Je však otázkou, jestli se Aragon jako řešení sporů DAO skutečně uchytí a jestli však nakonec i tak nebudou uživatelé nuceni se obrátit na autority v „reálném“ světě.

6.3.2. Blockchain v mezinárodní přepravě

Také v mezinárodní elektronická přeprava představuje do jisté míry prostředí, které může operovat na blockchainu, potažmo etheru. Tradičně jsou elektronické přepravní dokumenty nahrávány např. ve formátu .pdf a uloženy ve stálé databázi. Tím se však vystavuje riziku zneužití důvěry správce databáze, který může data měnit, aniž by o tom někdo věděl. Databáze je v tomto případě centralizovaná a spravována. Pomocí blockchainové sítě se dokumenty nahrávají a ukládají v distribuovaném systému souborů a

251 CUENDE, Luis. Launching Aragon Court. In: *aragon.org*. [online] 10. 2. 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://aragon.org/blog/launching-aragon-court>.

252 LISICKA, Aleksandra. First jurisdiction on the blockchain. In: *newtech.law* [online] 9. 10. 2017 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://newtech.law/en/first-jurisdiction-the-blockchain/>.

253 Ibid.

254 COLWELL, Brian. Aragon Launches First-Of-Its Kind Digital Jurisdiction. In: *briandcolwell.com* [online] 12. 2. 2020. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://briandcolwell.com/aragon-launches-first-of-its-kind-digital-jurisdiction/>.

zašifrují se. Blockchain nemá centrální autoritu a data jsou replikována bezpečně a důvěrně mezi zúčastněnými uzly.

Dokument je hashován a tokenizován. Proces tokenizace je popisován přeměna citlivých dat na „tokeny“, která lze použít v databázi nebo interním systému, aniž by byl zobrazován jejich plný obsah.²⁵⁵ Tokeny jsou poté odeslány do interních systémů organizace k použití a původní data jsou uložena v zabezpečeném trezoru tokenů, který může být klidně uložen serveru společnosti, avšak nemůže jí být svévolně měněn. Uživatelé blockchainu využívají své soukromé klíče k podepisování a ověřování transakcí, přičemž tyto transakce poté přenášejí tokeny, a s nimi i název na dalšího uživatele v procesu. Transakce mohou být podepsány prostřednictvím uživatelského rozhraní přímo uživateli. Uživatelé mohou kdykoli sledovat stopu převodů titulů a dalších transakcí přes jakýkoli veřejně přístupný prohlížeč blockchainu a vidět veřejné adresy držitelů. Mohou tedy vidět, která společnost je držitelem titulu. Pouze uživatelé, kteří jsou součástí procesu pro konkrétní dokument, mohou zobrazit obsah dokumentu v úložišti dokumentů.

Nejčastěji skloňovaným tokenizovaným dokumentem je jsou neinvestiční cenné papíry, konkrétně náložný list (*bill of lading*). K němu se vyjádřila i Mezinárodní obchodní komora v Paříži (dále jako „ICC“). Ta se využívání této technologie nebrání, avšak konstatuje, že přijetí nových technologických řešení je pomalé. Podle ní to částečně to může být způsobeno konzervativními postoji mezi státy, které vyčkávají, které systémy získají největší podporu, ale právní nejistota je významným faktorem. „*Právní řády většiny zemí papírové přepravní dokumenty v mezinárodním obchodě, ale není jasné, zda se stejný právní stav vztahuje na přenos údajů v elektronické podobě,*“ komentuje ICC a dodává, že někteří dopravci dnes využívají eB/L²⁵⁶ na základě vzájemného smluvního ujednání mezi stranami. Ideálním řešením je však použití elektronické verze náložného listu automaticky. „*Dožene právo technologii, aby bylo možné převést práva a závazky z eB / L bez konkrétní smluvní dohody?*“ ptá se ICC, a uzavírá, že v současné době to zůstává nejisté, ale přijetí modelového zákona UNCITRAL hlavními hráči na poli světového obchodu by bylo významným krokem vpřed.

Dovolím si ještě poznamenat, že Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR v roce 2017 započalo veřejnou konzultaci k možnosti zavedení elektronického ekvivalentu cenného papíru, který není investičním nástrojem a konstatovalo, že poptávka po elektronizaci

255 What is tokenization? In: *tokenex.com* [online] [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.tokenex.com/resource-center/what-is-tokenization>.

256 Electronic bill of lading.

neinvestičních cenných papírů existuje.²⁵⁷ Posléze i Ministerstvo financí ČR zahájilo veřejnou konzultaci na téma využití technologie blockchain k evidenci i cenných papírů. „*Rozvoji decentralizovaných technologií a transpozici vzorového zákona MLETR do českého právní řádu však brání několik předpisů. Současná právní úprava cenných papírů v občanském zákoníku neupravuje jejich elektronickou podobu při zajištění rovnosti s listinnou podobou mimo centrální depozitář.*“²⁵⁸ I Ministerstvo financí již ve své konzultaci konstatovalo, že změna způsobu evidence zaknihovaných cenných papírů, tak aby byla možná mimo jiné prostřednictvím blockchainové databáze, je nutná.²⁵⁹ Do budoucna se tedy pravděpodobně bude toto téma těšit velké diskuzi i v českém právním prostředí.

6.3.3. Blockchain v přeshraniční spolupráci soudů

Přeshraniční spolupráce soudů je v současné době stále poměrně náročná a nákladná. Ačkoliv mezi sebou ústřední orgány komunikují prostředky dálkové komunikace, nesou s sebou riziko kybernetické bezpečnosti ve veřejném sektoru. Používáním nezabezpečených komunikačních prostředků, jako jsou nezašifrované e-maily a účty na sociálních médiích představují riziko zpřístupnění citlivých dat veřejnosti. Ukládání dat je také problematické, bez ohledu na to, zda jsou data vyměňována v papírové nebo elektronické podobě. Každý stát uchovává své záznamy v souborech, v papírové nebo elektronické podobě a s různým stupněm zabezpečení, které mohou nebo nemusí být stejné jako záznamy jiných států. To přináší další problémy týkající se nedostatečného monitorování a sledovatelnosti údajů. Subjekty Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (dále jako „HCCH“) kontinuálně pracují na různých technologických normách, které by zajistily větší bezpečnost.

Na půdě HCCH se tak objevily myšlenky,²⁶⁰ zdali blockchain či obecně DLT mohly podpořit a zlepšování fungování úmluv HCCH v kontextu budoucí komunikační platformy, a tím posílit přeshraniční právní spolupráci. Dle bodu 15 závěru ze setkání Haagské konference

257 Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Veřejná konzultace k možnosti zavedení elektronického ekvivalentu cenného papíru, který není investičním nástrojem. In: *mpo.cz* [online] 11. 1. 2018 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-organizace-a-obchod/uncitral/uncitral-e-commerce/verejna-konzultace-k-moznosti-zavedeni-elektronickeho-ekvivalentu-cenneho-papiru--ktery-neni-investicnim-nastrojem--234448/>.

258 MPO hledá možnosti využití nových technologií pro zefektivnění státní správy. Potenciál decentralizovaných technologií pro rozvoj české ekonomiky. In: *mpo.cz* [online] 24. 1. 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/digitalni-spolecnost/mpo-hleda-moznosti-vyuziti-novych-technologii-pro-zefektivneni-statni-spravy---252451/>.

259 Ministerstvo financí ČR. Veřejná konzultace - Blockchain, virtuální měny a aktiva (využití technologie blockchain k evidenci cenných papírů). In: *mpo.cz* [online] 30. 11. 2018 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/cenne-papiry/2018/verejna-konzultace-blockchain-virtualni-33613>.

260 Council on General Affairs and Policy – March 2020. Conclusions and decisions adopted by CGAP. HCCH. In: *hcch.net* [online]. březen 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/f787749d-9512-4a9e-ad4a-cbc585bddd2e.pdf> a <https://assets.hcch.net/docs/70458042-f771-4e94-9c56-df3257a1e5ff.pdf>.

v roce 2020 Rada pro obecné záležitosti a politiku vyzvala Stálou kancelář, aby s ohledem na dostupné zdroje sledovala vývoj s ohledem na dopady DLT na mezinárodní právo soukromé a reportovala své poznatky na příštím setkání. Vytvořením plně digitální komunikační platformy založené na DLT by mohlo dojít k usnadnění fungování HCCH. Platforma by měla fungovat na základě členství, což znamená, že státy, které ji chtějí používat, musí nejprve souhlasit s jejími podmínkami stanovenými zprostředkovatelem platformy. Jednalo by se tedy o typ soukromé uzavřené DLT sítě. Platforma by byla spravována správcem, který by měl být také odpovědný za poskytování právní a technické podpory uživatelům. V současné době však neexistuje žádný právní rámec, který by poskytoval mezinárodní právní standardy pro platformy DLT obecně. Neexistují tedy ani žádná pravidla, která by zabránila úniku citlivých údajů na této platformě. Vzhledem k odlišným vnitrostátním pravidlům a postupům přetrvává právní nejistota i ohledně právního stavu a platnosti transakcí a komunikace prováděné prostřednictvím platformy.²⁶¹ Úskalím může být i nedostatečné technologické porozumění DLT. Ačkoliv důvěra v data nacházející se na nehmotných nosičích v průběhu let značně rostla, stále by existovalo riziko manipulace s platformou či právě zneužití dat na ní se nacházejících. Otázkou je také spolupráce systémů mezi sebou v případě, že by došlo ke zřízení platform DLT i na regionální (unijní) úrovni.

Přeshraniční spolupráce za použití DLT technologií se nyní pohybuje prozatím ve úvahové rovině, zkoumajíc různé možnosti, jak by se přeshraniční komunikace mezi orgány dala pojmout. Konkrétní návrhy implementace však vzhledem k vývoji posledních let na sebe pravděpodobně nenechají dlouho čekat. Zatím HCCH uvažuje zejména využití technologie v souvislosti s Úmluvou o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních. Zejména typické vlastnosti blockchainu, jakými jsou nezměnitelnost a zajištění dat na něm uložených jsou podle HCCH klíčové pro přenos a ukládání právních dokumentů prostřednictvím DLT. *„Tyto dvě základní funkce technologie blockchain splňují základní podmínky požadované pro přenos dokumentů pro doručování do zahraničí. Kromě toho by informace uložené v blockchainu mohly být snadno přístupné orgánům odkudkoli na světě. Úřady by si (zanesení dokumentu do systému) mohly okamžitě všimnout, protože systém by byl přístupný dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu. Použití*

261 RIPLEY, Burcu Y. a Florian HEINDLER. Use of Blockchain Technology in Cross-Border Legal Cooperation under the Conventions of the Hague Conference on Private International Law (HCCH). University of Aberdeen. In: *abdn.ac.uk* [online] 15. 8. 2019 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.abdn.ac.uk/law/blog/use-of-blockchain-technology-in-crossborder-legal-cooperation-under-the-conventions-of-the-hague-conference-on-private-international-law-hcch/>.

*technologie blockchain by tak zvýšilo bezpečnost, efektivitu a rychlost v mezinárodním systému doručování dokumentů zřízeném Úmluvou.*²⁶²

6.3.4. Online dispute resolution & blockchain

Kromě tradičních soudních mechanismů se v současné době začíná dostávat do popředí řešení sporů online (dále jako „ODR“). ODR bylo původně vnímáno jako alternativní řešení sporů (alternative dispute resolution, dále jako „ADR“), narůstající digitalizace společnosti a její projevy v právu mu však přiznalo samostatnou kategorii. Ačkoliv je dnes ODR využíváno spíše pro mimosoudní řešení sporů, v budoucnu by mohlo být spolehlivým prostředkem pro řešení sporů vycházejících z nových technologií. Za nástroj stimulace a usnadnění nových institucionálních možnosti řešení sporů může být považován i blockchain, protože ze své podstaty by mohl vytvořit soukromé mechanismy decentralizovaného řešení sporů, jako například projekt Aragon zmíněný v podkapitole 6.3.1. Tzv. blockchainové startupy ve svých koncepčních materiálech představily různé scénáře řešení sporů a případové studie.

Jedním z nich je Mattereum, které je výsledkem spolupráce programátorů a právníků, jejímž cílem je vytvoření systému k legálnímu uzavírání chytrých smluv a také zajištění jejich vymahatelnosti.²⁶³ Společnost představila koncept Ricardiánské smlouvy (Ricardian Contract), která má za cíl vytvořit kontrakt skládající se ze dvou částí, a to běžně psaného kontraktu a jeho „otisku“ smart kontraktu, který bude čitelný ve zdrojovém kódu.²⁶⁴ Jedná se tedy o metodu záznamu dokumentu jako smlouvy do digitálního prostředí a jeho bezpečného propojení s jinými systémy smlouvy tak, že získá právně relevantní hodnotu. Mattereum vytváří řadu právních smluv a odpovídajících inteligentních smluv s cílem usnadnit běžné právní transakce, jako je prodej, aukce a pronájem fyzického majetku, jakož i licencování duševního vlastnictví.²⁶⁵ V případě sporu z těchto smluv se strany mohou obrátit k rozhodčímu řízení, které je vedeno nezávislým externím orgánem.²⁶⁶ Smluvní strany si

262 HCCH A|BRIDGED: INNOVATION IN CROSS-BORDER LITIGATION AND CIVIL PROCEDURE [online] 11. 12. 2019 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/24788478-fa78-426e-a004-0bbd8fe63607.pdf>, str. 52.

263 Working Paper: Smart Contracts. Real Property. In: *mattereum.com* [online] únor 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://mattereum.com/wp-content/uploads/2020/02/mattereum_workingpaper.pdf.

264 Ibid.

265 Ibid.

266 RABINOVICH-EINY, Orna a Ethan KATSCH. Blockchain and the Inevitability of Disputes: The Role for Online Dispute Resolution. *Journal of Dispute Resolution*. In: *law.missouri.edu* [online] Volume 2019, Issue 2. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1837&context=jdr>, str. 21.

rozhodce mohou zvolit nebo jim bude přidělen.²⁶⁷ Mattereum však aktivně posiluje prevenci předcházení sporů tím, že náklady na rozhodčí řízení jsou zahrnuty již v poplatcích, které strany hradí za audit smluv, prováděný společností Mattereum za účelem zjištění nedostatků či potenciálních rizik.²⁶⁸ Mattereum tedy úplně neopouští fyzický prvek zabezpečený existencí původní fyzické smlouvy a nabízí tak možnost řešení sporů na bázi blockchainu i pro tzv. off-chain aktiva, čímž rozšiřuje rozsah sporů, které by mohly být řešeny prostřednictvím ODR pro blockchain.²⁶⁹ Převratné je nicméně zejména zřízení decentralizovaného obchodního rozhodčího soudu, který dokáže rozpoznat smart kontrakty a porozumět jim. Dle ředitele společnosti je „*tento soud je konkrétně uznán jako rozhodčí soud podle Newyorské úmluvy z roku 1958, a může proto vydávat právně závazná rozhodnutí, která budou vymáhat vnitrostátní soudy téměř ve všech zemích světa. To znamená, že zákonnou povinnost převést hodnotu na základě správného provedení chytré smlouvy lze vynutit po celém světě. Tím se konečně odstraní nejednoznačnost ohledně toho, zda jsou či nejsou inteligentní smlouvy právně vymahatelné.*“²⁷⁰

Na podobném principu funguje i Blockchain Arbitration Forum (dále jako „BAF“), které je stejně jako Mattereum společnost založená právníky a IT experty. Jedná se službu, která svým členům poskytuje vzory inteligentních smluv (s rozhodčími a mediačními doložkami) a také poskytuje odborné poradenství pro rozhodování sporů. BAF definuje své služby jako ADR, protože nabízí spíše flexibilní přístup k přizpůsobení formátu sporů a přidělování soudců na základě převládajících potřeb protistran smlouvy.²⁷¹ V rámci BAF existuje i tzv. Smart Contract Arbitration Library (SCAL), která se skládá ze sady pravidel, založených na rozhodčích pravidlech UNCITRAL,²⁷² která umožňují protistranám pozastavit, obnovit, upravit a ukončit inteligentní smlouvu.

267 Ibid.

268 Ibid.

269 Ibid.

270 GUPTA, Vinay. The first Mattereum briefing. In: *medium.com*. [online] 15. 12. 2017 [cit. 2021-04-09].

Dostupné z: <https://medium.com/humanizing-the-singularity/the-first-mattereum-briefing-11a67c75d840>.

271 Dispute Resolution. In: *blockchainarbitrationforum.cz* [online] [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <http://blockchainarbitrationforum.org/dispute-resolution/>.

272 REUTER, Michael. CodeLegit Conducts First Blockchain-based Smart Contract Arbitration Proceeding. In: *codelegit.com*. [online] 16. 7. 2017 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <http://codelegit.com/2017/07/16/codelegit-conducts-first-blockchain-based-blockchain-arbitration-proceeding/>.

Závěr

Mým úkolem bylo v této diplomové práci analyzovat výzvy, které nové technologie přináší do oboru mezinárodního práva soukromého, a také jak se s nimi právo v konkrétních případech vypořádalo. Myslím, že jsem naplnila cíl diplomové práce a rozebrala podrobně vliv internetu na obor mezinárodního práva soukromého, a také se mi podařilo analyzovat současnou právní úpravu a zhodnocení její aplikace v jednotlivých právních oblastech. Na počátku jsem definovala pojem kyberprostoru (internet) a konstatovala, že na internetu bezpochyby dochází k právním jednáním, které mají právní účinky i v "reálném" světě.

Poměrně podrobně jsem rozebrala principy personality a teritoriality ve vztahu k online prostředí. Jelikož se princip teritoriality váže k určitému území státu a potažmo jeho právnímu řádu, situace ohledně určení rozhodného práva a sudiště se mnohdy komplikuje, není však neřešitelná. Nastínila jsem různé pohledy na uchopení tohoto principu a možnosti, jak „připoutat“ a lokalizovat jednání na internetu. V rámci principu personality jsem se věnovala paralele určení státní příslušnosti s Kosmickou smlouvou a oba principy a jejich postoje k nim jsem se následně snažila analyzovat a popsat v rozhodnutích ve věcech *Gutnick* a *LICRA*, v nichž se soudy v podstatě poprvé setkaly s nečekaným úkolem určit místo sudiště v souvislosti s jednáním na internetu. Podle mého názoru to bylo také určité varování, aby subjekty důkladně rozmýšlely o tom, jaký dosah jejich jednání na internetu má, a že může mít až několikanásobný přesah, který nebyl v počátku předpokládán.

V kapitole zabývající se ochranou osobnosti na internetu jsem vycházela z rozsudku ve věcech *Bier* a *Shevill*, které již v době „předinternetové“ vyložily pojmy jako místo škodné události či klíčové kritérium mozaiky, podle něhož je možné fragmentárně požadovat náhradu škody u soudů smluvních států, kde došlo k újmě. Na tato rozhodnutí plynule navázala další judikatura, která mj. stanovila kritérium zaměřování činnosti a zejména v rozhodnutí ve věci *Martinez*, centrum zájmů poškozené osoby. V tomto rozhodnutí se tak SD EU s ohledem na charakter šíření informací po internetu od mozaikové úpravy odklonil. Jako u téměř každého přelomového rozhodnutí SD EU jsem i zde našla zajímavé odlišné názory odborníků, kteří byli k závěrům rozhodnutí více či méně kritičtí. V rozhodnutí ve věci *Bolagsupplysningen* jsem se zamýšlela nad tím, zdali i právnické osoby mají osobnostní práva a s nimi spojenou ochranu, pokud je někdo v tomto směru (nejen na internetu) poškodí.

V kapitole 4 jsem se zabývala střetem internetu a ochranou duševního vlastnictví, přičemž zejména v části zabývající se licenčními smlouvami se mi dle mého názoru podařilo popsat problematiku jejich právního uchopení ve světle mezinárodního práva soukromého a také a možnosti, které současná právní úprava k určení rozhodného práva a sudiště v případě

sporu nabízí. V rámci mimosmluvních aspektů práva duševního vlastnictví jsem se opět zabývala rozbořem dostupné judikatury, zejména s ohledem na právo z porušení ochranných známek a jaké možnosti ochrany se poškozeným nabízí. Dá se říct, že i přes zdánlivou „bezhraničnost“ internetu SD EU dokáže účinně rozpoznávat, do jakého státu škůdce cílil své aktivity, což v důsledku znamená, že v tomto státě může být žalován.

Definovala jsem pojem mezinárodního obchodu a vliv, který na něj měla v průběhu let digitalizace. Zabývala jsem se *browse-wrap a click-wrap* smlouvami a jaký postoj zaujal SD EU k formě zobrazování (a souhlasu) všeobecných obchodních podmínek v těchto smlouvách, a to ve vztahu jak k podnikateli, tak ke spotřebiteli. V rozhodnutí ve věci *Pammer* jsem se opět „vrátila“ ke kritérium zaměřování a zkoumala, jaké indicie SD EU považuje za klíčové ve zjištění, zdali podnikatel zaměřuje svoji činnost na spotřebitele určitého státu. Dovolila jsem si také nesouhlasit s tvrzením, že indicie jazyka je překonána, podle mého názoru je i přes možnost využití strojového překladu aspekt jiného jazyka velmi klíčový. Také jsem nezapomněla zahrnout podkapitolu nařízení o zákazu zeměpisného blokování, kterého se zaměřování činnosti také explicitně dotýká. V neposlední řadě jsem zanalyzovala, jaké možnosti skýtá mezinárodní právo soukromé u prodeje digitálního zboží, které je naplno odpoutáno od územního principu, a představila koncepci jednotného digitálního trhu z pera institucí EU, v jejímž důsledku budou transponovány dvě nové směrnice, které budou mít vliv na rozvoj digitálního obchodu.

Dále jsem analyzovala, jak se s elektronickým obchodem, resp. DLT technologiemi potýkají nejznámější orgány zabývající se harmonizací a unifikací pravidel pro mezinárodní obchod. Konstatovala jsem, že zejména pravidla UNCITRALu dosahují se pomalu, ale jistě přizpůsobují potřebám nových technologií. V poslední kapitole jsem se zabývala tématem decentralizovaných databází, jejichž fungování jsem popsala skrz jejich nejznámějšího zástupce, blockchain. Také jsem představila využití blockchainu a jeho rizika. Dále jsem popsala fungování smart kontraktu a nastínila názory na jeho právní uchopení. V neposlední řadě jsem analyzovala, jakým způsobem lze využít blockchain například v mezinárodní přepravě a také v online řešení sporů.

Nezbývá než konstatovat, že zatímco internet jako takový je již poměrně dobře právně ošetřen a chování na něm je přiměřeně regulováno tak, jako v reálném světě, způsob regulace a využití DLT technologií je v souvislosti s právem stále v procesu poznávání. Právo a technologie však podle mého názoru nemusí kráčet ruku v ruce, ale právo mělo by být alespoň v těsném závěsu, připraveno na společenské změny reagovat.

Seznam zkratek

B2B transakce	transakce mezi dvěma obchodníky (Business to Business)
B2C transakce	transakce mezi obchodníkem a spotřebitelem (Business to Consumer)
Dohoda TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
eB/L	elektronický náložný list (electronic bill of lading)
GDPR	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES
HCCH	Haagská konference o mezinárodním právu soukromém
ICC	Mezinárodní obchodní komora v Paříži
ICANN	Internetová korporace pro přidělená jména a čísla (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)
LICRA	Liga proti rasismu a antisemitismu (Ligue contre le racisme et l'antisémitisme)
nařízením Řím I	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
nařízením Řím II	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
nařízením Brusel I bis	Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I bis)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
Pařížská úmluva	Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883
SD EU či Soudní dvůr	Soudní dvůr Evropské unie
VPN	virtuální privátní síť
ZMPS	zákon. č. 90/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- KYSELOVSKÁ, Tereza. Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní (se zaměřením na princip teritoriality a pravidla pro založení mezinárodní příslušnosti soudu ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů). Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 228 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 487. ISBN 978-80-210-7424-8
- ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T. Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, ISBN 978-80-7478-016-5
- KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Mezinárodní právo soukromé. 8. vydání. Brno: Doplněk, 2015. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7239-321-3
- SVANTESSON, Dan Jerker B. Solving the Internet Jurisdiction Puzzle. Velká Británie: Oxford University Press, 2017, ISBN 978-0-19-879567-4
- POLČÁK, Radim. Právo informačních technologií. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-045-8
- PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ, Květoslav RŮŽIČKA a Jan BRODEC. Mezinárodní obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Edice monografie. ISBN 978-80-7380-764-1
- FAWCETT, James J.; TORREMANS, Paul. Intellectual Property and Private International Law. Oxford: Oxford University Press, 2011, ISBN 0-19-826214-0
- POLÁČEK, Bohumil. Právo mezinárodního obchodu. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-770-7

Seznam použitých právních předpisů

a) Právní předpisy mezinárodního práva

- Smlouva o zásadách činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru včetně Měsíce a jiných nebeských těles ze roku, platná od 10. října 1967
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví ze dne 15. dubna 1994

- Meziamerická úmluva o osobnosti a způsobilosti právnických osob v mezinárodním právu soukromém ze dne 24. května 1984
- Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883, ve znění pozdějších revizí a změn
- Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží ze dne 11. dubna 1980
- Modelový zákon UNCITRAL k elektronickému obchodu ze dne 12. června 1996
- Modelový zákon UNCITRAL k elektronickému podpisu ze dne 5. července 2001
- Úmluva o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace ze dne 23. listopadu 2005
- Modelový zákon UNCITRAL k elektronickým převoditelným instrumentům ze dne 13. července 2017
- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů ze dne 10. června 1958
- Mezinárodní úmluva o sjednocení některých pravidel ve věci konosamentů, doplněna o Protokol o změně Mezinárodní úmluvy o sjednocení některých pravidel ve věci konosamentů podepsané v Bruselu dne 25. srpna 1924, ze dne 23. února 1968
- Zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT
- Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční dopravě uzavřená dne 19. května 1956.
- Úmluva OSN o smlouvách v mezinárodní přepravě zboží zcela nebo z části po moři z roku 2008
- Mezinárodní obchodní dodací podmínky INCOTERMS
- Úmluva o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních uzavřená dne 15. listopadu 1965

b) Právní předpisy Evropské unie

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I bis), Úř. věst. L 351/1
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (nařízení Řím II), Úř. věst. L 199/40
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (nařízení Řím I), Úř. věst. L 177/6

- Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Římská úmluva), Úř. věstník C 169/1
- Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a o výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Bruselská úmluva), Úř. věstník L 339
- Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věstník L 12/1
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/881 ze dne 17. dubna 2019 o agentuře ENISA („Agentuře Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost“), o certifikaci kybernetické bezpečnosti informačních a komunikačních technologií a o zrušení nařízení (EU) č. 526/2013 („akt o kybernetické bezpečnosti“), Úř. věst. L 151/15
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů), Úř. věst. L 119/1
- Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství, nahrazeno Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1001 ze dne 14. června 2017 o ochranné známce Evropské unie, Úř. věst. L 78/1
- Nařízení (EU) č. 2018/302 Evropského parlamentu a Rady ze dne 28. února 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES (nařízení o zeměpisném blokování), Úř. věst. L 60 I/1
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES, Úř. věst. L 257/73
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu), Úř. věst. L 178/1
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, Úř. věst. L 144/19

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb, Úř. věst. L 136/1
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES, Úř. věst. L 136/28
- Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách

c) Právní předpisy ČR

- zákon č. 90/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti
- zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě

Seznam použité judikatury

a) Seznam judikatury Soudního dvora EU a stanovisek generálních advokátů

- Rozhodnutí SD EU ze dne 30. listopadu 1976 ve věci C-21/76 *Handelskwekerij Bier vs. Mines de Potasse d'Alsace*, ECLI:EU:C:1976:166
- Rozhodnutí SD EU dne 7. března 1995 ve věci C-68/93 *Shevill vs. Presse Alliance SA*, ECLI:EU:C:1995:61
- Rozhodnutí SD EU ze dne 25. října 2011 ve spojené věci *eDate Advertising GmbH v X (C-509/09)* a *Olivier Martinez a Robert Martinez vs. MGN Limited (C-161/10)*, ECLI:EU:C:2011:685
- Rozhodnutí SD EU ze dne 17. října 2017 ve věci C-194/16 *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan vs. Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:766
- Rozhodnutí SD EU ze dne 23. 4. 2009 ve věci C-533/07, *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst*, ECLI:EU:C:2009:257
- Rozhodnutí SD EU ze dne 19. 2. 2002 ve věci C-256/00 *Besix SA vs. Wasserreinigungsbau Alfred Kretschmar GmbH & Co. KG (WABAG) a Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretschmar GmbH & KG (Plafog)*, ECLI:EU:C:2002:99

- Rozhodnutí SD EU ze dne 28. 7. 2016 ve věci C-191/15, *Verein für Konsumenteninformation vs. Amazon EU Sàrl.*, ECLI:EU:C:2016:612
- Rozhodnutí SD EU ze dne 19. dubna 2012 ve věci C-523/10, *Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*, ECLI:EU:C:2012:220
- Rozhodnutí SD EU ze dne 22. ledna 2015 ve věci C-441/13, *Pez Hejduk vs. EnergieAgentur.NRW GmbH*, ECLI:EU:C:2015:28
- Rozhodnutí SD EU ze dne 5. září 2019 ve věci C-172/18 *AMS Neve Ltd a další vs. Heritage Audio SL a Pedro Rodríguez Arribas*, ECLI:EU:C:2019:674
- Rozhodnutí SD EU ze dne 21. května 2015 ve věci C-322/14 *Jaouad El Majdoub vs. CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH.*, ECLI:EU:C:2015:334
- Rozhodnutí SD EU ze dne 3. března 2020 ve věci C-482/18 *Google Ireland Limited vs. Nemzeti Adó-és Vámhivatal Kiemelt Adó-és Vámigazgatósága*, ECLI:EU:C:2020:141
- Rozhodnutí SD EU ze dne 5. července 2012 ve věci C-49/11 *Content Services Ltd vs. Bundesarbeitskammer*, ECLI:EU:C:2012:419
- Rozhodnutí SD EU ze dne 3. července 1997 ve věci C-269/95 *Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl.*, ECLI:EU:C:1997:337
- Rozhodnutí SD EU ze dne 7. prosince 2010 ve spojené věci *Pammer v. Karl Schlütter GmbH & Co. KG C-585/08 and Hotel Alpenhof vs. Mr. Heller C-144/09*. ECLI:EU:C:2010:740
- Rozhodnutí SD EU ze dne 19. října 2016 ve věci C-582/14 *Patrick Breyer vs. Bundesrepublik Deutschland*. ECLI:EU:C:2016:779
- Stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 13. července 2017, ve věci C-194/16, *Bolagsupplysningen OÜ a Ingrid Ilsjan vs. Svensk Handel AB*, ECLI:EU:C:2017:554
- Stanovisko generální advokátky V. Trstenjak ze dne 27. ledna 2009, ve věci C-533/07, *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst*, ECLI:EU:C:2009:34
- Stanovisko generálního advokáta P. C. Villalóna ze dne 16. února 2012, ve věci C-523/10, *Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*, ECLI:EU:C:2012:90
- Stanovisko generálního advokáta M. Szpunara ze dne 28. března 2019, ve věci C-172/18, *AMS Neve Ltd a další vs. Heritage Audio SL a Pedro Rodríguez Arribas*, ECLI:EU:C:2019:276

- Stanovisko generálního advokáta P. C. Villalóna ze dne 18. července 2013, ve věci C-218/12, *Lokman Emrek vs. Vlado Sabranovic*, ECLI:EU:C:2013:494

b) Ostatní

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Austrálie ze dne 10. 12. 2002. *Dow Jones & Company Inc vs Joseph Gutnick*. Věc: M3/2002. In: AustLII [online] In: *hcourt.gov.au* [cit. 2021-02-02] Dostupné z: <http://eresources.hcourt.gov.au/downloadPdf/2002/HCA/56>
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Paříži ze dne 20. 11. 2000. *Ligue contre la racisme et l'antisémitisme – LICRA a The Association Union des Etudiants Juifs de France (UEJF) vs YAHOO! Inc. Société Yahoo France*, [online] In: *juriscom.net* [cit. 2021-02-02] Dostupné z: <http://juriscom.net/wp-content/documents/tgiparis20001120.pdf>
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Paříži ze dne 22. května 2000 - UEJF et Licra c/ Yahoo! Inc. et Yahoo France. [online] In: *juriscom.net* [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://juriscom.net/tgi-paris-op._____cit.ere-22-mai-2000-uejf-et-licra-c-yahoo-inc-et-yahoo-france/
- Odvolací soud USA - United States Court of Appeals, Ninth Circuit. - 433 F.3d 1199, *Yahoo! Inc. v. LICRA and UEJF*, January 12, [online] In: *law.justia.com* 2006, [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/433/1199/546158/>.

Seznam ostatních dokumentů

- Legislativní observatoř Evropského parlamentu. [online] 22. 7. 2003 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?id=23514>.
- Elektronický obchod ve WTO, In: *mpo.cz* [online] 29. 4. 2019 [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/svetova-obchodni-organizace/negociace/elektronicky-obchod-ve-wto--245757/>
- Definice podle OECD. In: *oecd.org* [online] [cit. 2020-12-13]. Dostupné zde: <https://www.oecd.org/digital/ieconomy/1893506.pdf>
- Prezentace OECD. In: *unctad.org* [online] [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: https://unctad.org/system/files/non-official_document/dtl_eWeek2017p29_VincenzoSpiezia_en.pdf.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Nařízení o zákazu geoblockingu v otázkách a odpovědích. In: *mpo.cz* [online] 13. 4. 2021 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z:

<https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitni-trh-eu/narizeni-o-zakazu-geoblockingu-v-otazkach-a-odpovedich--241412/>

- Přeshraniční elektronický obchod: Komise vítá dohodu o návrhu na usnadnění prodeje zboží a poskytování digitálního obsahu a služeb v EU. In: *ec.europa.cz* [online] 30. 1. 2019 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czech-republic/news/190130_preshranicni_elektronicky_obchod_cs.
- PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE - SOUHRN POSOUZENÍ DOPADŮ. Průvodní dokument k návrhům směrnic Evropského parlamentu a Rady o (1) některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a (2) některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku. [online] 9. 12. 2015. [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52015SC0275>
- Guide to Enactment of the UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996), [online] 1998. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-04970_ebook.pdf
- UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures with Guide to Enactment 2001, [online] 2002. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/ml-elecsig-e.pdf>
- Explanatory note by the UNCITRAL secretariat on the United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts, [online] 2007. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-57452_ebook.pdf
- Digitální finance: nově vznikající rizika týkající se kryptoaktiv – výzvy v souvislosti s regulací a dohledem v oblasti finančních služeb, institucí a trhů. In: *europarl.europa.eu* [online] 8. 10. 2020 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0265_CS.html.
- Summary of the Discussion and Conclusions. JOINT UNCITRAL/UNIDROIT WORKSHOP In: *unidroit.org* [online] 6th – 7th May 2019. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.unidroit.org/english/news/2019/190506-unidroit-uncitral-workshop/conclusions-e.pdf>

- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Veřejná konzultace k možnosti zavedení elektronického ekvivalentu cenného papíru, který není investičním nástrojem. In: *mpo.cz* [online] 11. 1. 2018 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-organizace-a-obchod/uncitral/uncitral-e-commerce/verejna-konzultace-k-moznosti-zavedeni-elektronickeho-ekvivalentu-cenneho-papiru--ktery-neni-investicnim-nastrojem--234448/>
- MPO hledá možnosti využití nových technologií pro zefektivnění státní správy. Potenciál decentralizovaných technologií pro rozvoj české ekonomiky. In: *mpo.cz* [online] 24. 1. 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/digitalni-spolecnost/mpo-hleda-moznosti-vyuziti-novych-technologii-pro-zefektivneni-statni-spravy---252451/>
- Ministerstvo financí ČR. Veřejná konzultace - Blockchain, virtuální měny a aktiva (využití technologie blockchain k evidenci cenných papírů). In: *mpo.cz* [online] 30. 11. 2018 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/cenne-papiry/2018/verejna-konzultace-blockchain-virtualni-33613>
- Council on General Affairs and Policy – March 2020. Conclusions and decisions adopted by CGAP. HCCH. In: *hcch.net* [online]. březen 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/f787749d-9512-4a9e-ad4a-cbc585bddd2e.pdf> a <https://assets.hcch.net/docs/70458042-f771-4e94-9c56-df3257a1e5ff.pdf>

Seznam odborných článků

- MAYER, Marco, Luigi MARTINO, Pablo MAZURIER a Gergana TZVETKOVA. How would you define Cyberspace? Akademia.edu. In: *academia.edu* [online]. 19. 5. 2014 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: https://www.academia.edu/7096442/How_would_you_define_Cyberspace
- SHULER, Ros. How Does the Internet Work? Web – Stanford University. In: *web.stanford.edu* [online]. 2002 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z <http://web.stanford.edu/class/msande91si/www-spr04/readings/week1/InternetWhitepaper.html>
- SVANTESSON, Dan Jerker B. The Choice of Courts Convention: How Will It Work in Relation to the Internet and E-commerce?. *Journal of Private International Law*. 2009, Vol. 5, No. 3, s. 517–535. ISSN 1744-1048. [online] [cit. 2021-03-02].

Dostupné z <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17536235.2009.11424369?needAccess=true>

- KOŠČÍK, Michal. Pojem a obsah právních úkonů na internetu. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2011, č. 4, s. 30-77, [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/4089>
- MILLS, Alex. The Private History of International Law [online]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2006, Vol. 55, No. 1, s. 1 – 49, In: *cambridge.org* [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/>
- JOHNSON, David R. a David G. POST, 'Law and Borders: The Rise of Law in Cyberspace' In: *jstor.org* [online]. (1996) 48(5) *Stanford Law Review*, [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/1229390?seq=5#metadata_info_tab_contents
- ZANOBETTI, Alessandra. *Smluvní právo v mezinárodním elektronickém obchodu*. Evropské a mezinárodní právo. 7 – 8/2000. ISSN 1210-3977
- MENTHE, Darrel. Jurisdiction in Cyberspace: A Theory of International Spaces [online]. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*. 1998, Vol. 4., No. 69, In: *law.umich.edu* [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1163&context=mttlr>
- GOLDSMITH, Jack L., The Internet and the Abiding Significance of Territorial Sovereignty [online] (1998) 5(2) *Indiana Journal of Global Legal Studies*, In: *law.indiana.edu* [cit. 2020-12-17]. Dostupné z: <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1130&context=ijgls>
- LIAN, Bin and Hong LU. Internet Development, Censorship, and Cyber Crimes in China, *Journal of Contemporary Criminal Justice* 26(1) 103–120, [online] [cit. 2020-12-17]. Dostupné z: <https://intel-writers.com/wp-content/uploads/2020/02/Internet-Development-Censorship-and-Cyber-Crimes-in-China-Material-Paper-Page.pdf>
- GARNETT, Richard. Case Notes *Dow Jones & Company Inc v Gutnick*, Melbourne Law School - University of Melbourne. [online] In: *unimelb.edu.au* [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0007/1680343/Garnett.pdf
- OKONIEWSKI, Elissa A. "Yahoo!, Inc. v. LICRA: The French Challenge to Free Expression on the Internet." *American University International Law Review* 18, no. 1 (2002): 295-339., [online] In: *sherloc.unodc.org* [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://>

sherloc.unodc.org/cld/case-law-doc/cybercrime/crimetype/fra/2000/uejf_and_licra_v_yahoo_inc_and_yahoo_france.html

- REVOLIDIS, Ioannis. (2017). Judicial Jurisdiction over Internet Privacy Violations and the GDPR: a Case of "Privacy Tourism"?. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 11. 7. 10.5817/MUJLT2017-1-2., [online] [cit. 2020-12-09] Dostupné z: <https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/6671/6395>
- de MIGUEL ASENSIO, Pedro A. The law governing international intellectual property licensing agreements (a conflict of laws analysis) [2013] ELEC D 185; in de Werra, Jacques (ed), "Research Handbook on Intellectual Property Licensing" (Edward Elgar Publishing, 2013) 312, In: *ucm.es* [online] [cit. 2020-11-02]. Dostupné z: https://eprints.ucm.es/id/eprint/18063/1/pdemiguelasensio-IP_Licensing_2013.pdf
- HOJNIK, Janja. Technology neutral EU law: digital goods within the traditional goods/services distinction. *International Journal of Law and Information Technology* [online] 2016. [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://janjahojnik.eu/wp-content/uploads/2016/04/Int-J-Law-Info-Tech-2016-Hojnik-ijlit-eaw009.pdf>
- LANDERRECHE, Esteban; Stevens, Marc (2018): On Immutability of Blockchains. In: W. Prinz & P. Hoschka (Eds.), *Proceedings of the 1st ERCIM Blockchain Workshop 2018, Reports of the European Society for Socially Embedded Technologies ERCIM-Blockchain 2018 May 08–09, 2018, Amsterdam, Netherlands* ISSN 2510-2591. In: *cwi.nl* [online] [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://ir.cwi.nl/pub/28537/28537.pdf>
- LEVI, Stuard D., Alex B. LIPTON. An Introduction to Smart Contracts and Their Potential and Inherent Limitations. *Harvard Law School on Corporate Governance*. In: *harvard.edu* [online] 26. 5. 2018 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://corpgov.law.harvard.edu/2018/05/26/an-introduction-to-smart-contracts-and-their-potential-and-inherent-limitations/>
- ZIMMERMAN, Anton S. Blockchain Networks and European Private International Law. *Institute for Comparative Law, Conflict of Laws and International Business Law (Heidelberg)* In: *conflictoflaws.net*. [online] 26. 11. 2018 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://conflictoflaws.net/2018/blockchain-networks-and-european-private-internationale-law/>

- SHAKOW, David J., "The Tao of The DAO: Taxing an Entity That Lives on a Blockchain" (2018). Faculty Scholarship at Penn Law. 2009. Dostupné z: https://scholarship.law.upenn.edu/faculty_scholarship/2009
- RIPLEY, Burcu Y. a Florian HEINDLER. Use of Blockchain Technology in Cross-Border Legal Cooperation under the Conventions of the Hague Conference on Private International Law (HCCH). University of Aberdeen. In: *abdn.ac.uk* [online] 15. 8. 2019 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.abdn.ac.uk/law/blog/use-of-blockchain-technology-in-crossborder-legal-cooperation-under-the-conventions-of-the-hague-conference-on-private-international-law-hcch/>
- RABINOVICH-EINY, Orna a Ethan KATSCH. Blockchain and the Inevitability of Disputes: The Role for Online Dispute Resolution. Journal of Dispute Resolution. In: *law.missouri.edu* [online] Volume 2019, Issue 2. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://scholarship.law.missouri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1837&context=jdr>

Seznam ostatních internetových zdrojů

- Cyber Space: Meaning, Regulation and Scope Read more at Legal Bites © Reserved In: *legalbites.in* [online]. 18. 3. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z <https://www.legalbites.in/cyber-space-meaning-regulation-scope/>
- BUSSELL, Jennifer. "Cyberspace". Encyclopedia Britannica, In: *britannica.com* [online]. 12. 3. 2013 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z <https://www.britannica.com/topic/cyberspace>
- The Difference Between Cyberspace & The Internet. In: *cybersecurityintelligence.com*[online]. 22. 5. 2017 [cit. 2021-03-16]. Dostupné z <https://www.cybersecurityintelligence.com/blog/the-difference-between-cyberspace-and-the-internet-2412.html>
- BARLOW, John Perry, 'A Declaration of the Independence of Cyberspace' (Electronic Frontier Foundation, 8.2.1996), [online] In: *eff.org* [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.eff.org/cyberspace-independence>
- BONNER, Brendan. How to Find The Location Of Your Servers with Traceroute and WHOIS. [online] 16. 10. 2015 In: *atlantic.net*. [cit. 2020-12-17]. Dostupné z: <https://www.atlantic.net/vps-hosting/how-to-find-location-servers-traceroute-whois/>
- Where in the World Does the Internet Live? [online] 28. 9. 2020 In: *whoishostingthis.com* [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://www.whoishostingthis.com/blog/2013/12/06/internet-infographic/>

- Osobní údaje – definice. In: *gdpr.cz* [online] [cit. 2021-03-15]. Dostupné zde: <https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/osobni-udaje/>
- Jak se liší autorské právo od vlastnického práva? In: *ooas.cz* [online] [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <http://www.ooas.cz/pro-autory/autorske-pravo/a2987.html>
- Browsewrap vs. Clickwrap. In: *termsfeed.com* [online] 18. 12. 2020 [cit. 2021-01-30]. Dostupné z: <https://www.termsfeed.com/blog/browsewrap-clickwrap/>
- Terms and Conditions for Online Auction Platforms, In: *termsfeed.com* [online] 23. 12. 2020 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z: https://www.termsfeed.com/blog/online-auctions-terms-conditions/#Governing_Law.
- KROPÁČEK, Pavel. K elektronickým podpisům v době koronavirové aneb chvála nařízení eIDAS In: *pravopropodnikatele.cz* [online] 1. 4. 2020. [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://pravopropodnikatele.cz/k-elektronickym-podpisum-v-dobe-koronavirove-aneb-chvala-narizeni-eidas/>
- Definice „database“, Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press. In: *cambridge.org* [online] [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/database>
- MOORE, Lindsay, DEFINITION - distributed database. In: *search.oracle.techtarget.com* [online] září 2018 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://searchoracle.techtarget.com/definition/distributed-database>
- Definice „centralised“, Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press. In: *cambridge.org* [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/centralized>
- MAJASKI, Christina. Distributed Ledgers. In: *investopedia.com* [online] 12. 5. 2020 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/d/distributed-ledgers.asp>
- Blockchain technology and distributed ledger technology (DLT) in business In: *i-scoop.eu* [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.i-scoop.eu/blockchain-distributed-ledger-technology/>
- SEIDL, Jan. Blockchain pro začátečníky. In: *deloitte.com* [online] leden-únor 2018 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/technology/Blockchain-pro-zacatecniky-Jan-Seidl.pdf>
- History of blockchain. In: *academy.binance.com* [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://academy.binance.com/en/articles/history-of-blockchain>

- Blockchain. Blockchain Republic. [online] [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: <https://www.blockchainrepublic.cz/#blockchain>
- HAYES, Adam. What Happens to Bitcoin After All 21 Million Are Mined? In: *investopedia.com* [online] 28. 2. 2021 [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/tech/what-happens-bitcoin-after-21-million-mined/>
- Dip’s Chips, Part I: How Crypto Mining is Driving the Evolution of Computer Chips. In: *soluna.io*. [online] 22. 12. 2018 [cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.soluna.io/dips-chips-part-i-how-crypto-mining-is-driving-the-evolution-of-computer-chips/>
- JIMI, S. How does blockchain work in 7 steps — A clear and simple explanation. In: *goodaudience.com* [online] 6. 5. 2018 [cit. 2021-03-28]. Dostupné zde: <https://blog.goodaudience.com/blockchain-for-beginners-what-is-blockchain-519db8c6677a>
- LEE, Wei-Meng. Understanding How Blockchain Works. In: *ndcconferences.com* [online] 14. 2. 2018 [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://blog.ndcconferences.com/understanding-blockchain/>
- Rejected Transactions. In: *blockchain.com*. [online] [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://support.blockchain.com/hc/en-us/articles/360018083772-Rejected-Transactions>
- GOYAL, Swati. 51% Attack Explained: The Attack on A Blockchain. In: *FX Empire.com*. [online] [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.fxempire.com/education/article/51-attack-explained-the-attack-on-a-blockchain-513887>
- HOWELL, Ava. The Longest Blockchain is not the Strongest Blockchain. In: *cryptography services.github.io* [online] [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://cryptoservices.github.io/blockchain/consensus/2019/05/21/bitcoin-length-weight-confusion.html>
- GODDARD, William. Public vs Private Blockchains. [online] 21. 5. 2019 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://itchronicles.com/blockchain/public-vs-private-blockchains/>
- VOSHMIGIR, Shermin. *Token Economy: How Blockchains and Smart Contracts Revolutionize the Economy* 2019. In: *blockchainhub.net* [online] [cit. 2021-04-03]. Dostupné zde: <https://blockchainhub.net/blockchains-and-distributed-ledger-technologies-in-general/>

- Private Blockchains. Bird & Bird. In: *twobirds.com* [online] [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.twobirds.com/~media/pdfs/in-focus/blockchain/private-blockchain-briefing-note.pdf>
- GITTLEN, Sandra. What is identity and access management? Guide to IAM. In: *techtargt.com*. [online] [cit. 2021-04-04.] Dostupné z: <https://searchsecurity.techtargt.com/definition/identity-access-management-IAM-system>
- FRANKENFIELD, Jake. Smart Contracts. In: *investopedia.com*. [online] 25. 3. 2021 [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/s/smart-contracts.asp>
- Smart Contracts. In: *nortonrosefullbright.com*. [online] listopad 2019 [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <https://www.nortonrosefulbright.com/en-zw/knowledge/publications/1bcdc200/smart-contracts>
- Blockchain Revolution Without the Blockchain. In: *banqueducanada.ca* [online] 2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://www.banqueducanada.ca/wp-content/uploads/2018/03/san2018-5.pdf>
- How Smart Contracts Can Change Insurance. In: *medium.com*. [online] 7. 8. 2018 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://medium.com/smartz-blog/how-smart-contracts-can-change-insurance-2341d551aa47>
- How to Write Upgradable Smart Contracts. In: *simpleaswater.com* [online] 26. 2. 2020 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://simpleaswater.com/upgradable-smart-contracts/>
- ZÁBRANSKÝ, Adam. Úvod do práva smart kontraktů - část 1. In: *Epravo.cz*. [online] 22. 3. 2019 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uvod-do-prava-smart-kontraktu-cast-1-109049.html>
- ZIMNIOKOVÁ, Markéta. AI + blockchain = smlouva o spotřebitelském úvěru? In: *advokatnidenik.cz*. [online] 2. 3. 2021. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/03/02/ai-blockchain-smlouva-o-spotrebitelskem-uveru/>
- How to make your software tamperproof. In: *searchsoftwarequality.techtargt.com*. [online] 26. 9. 2009 [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://searchsoftwarequality.techtargt.com/How-to-make-your-software-tamperproof>
- HIGGINS, Stan. Arizona Governor Signs Blockchain Bill Into Law. In: *coindesk.com*. [online] 2. 4. 2017. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <https://www.coindesk.com/arizona-governor-signs-blockchain-bill-law>

- What Are Smart Contracts and How Do They Apply to FinTech? In: *silamoney.com* [online] 3. 7. 2019 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://silamoney.com/blockchain/what-are-smart-contracts-and-how-do-they-apply-to-fintech/>
- REIFF, Nathan. Decentralized Autonomous Organization (DAO). In: *investopedia.com*. [online] 25. 6. 2019 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/tech/what-dao/>
- LANDEN, Xander. Vermont bullish on blockchain as new law takes effect. In: *vtdigger.org*. [online] 28. 8. 2018 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://vtdigger.org/2018/08/28/vermont-bullish-blockchain-new-law-takes-effect/>
- LEGAL AND REGULATORY FRAMEWORK OF BLOCKCHAINS AND SMART CONTRACTS. An initiative of the a thematic report prepared by THE EUROPEAN UNION BLOCKCHAIN OBSERVATORY AND FORUM. In: *eublockchainforum.eu*. [online] 27. 9. 2019. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/reports/report_legal_v1.0.pdf, str. 29-30.
- WOJTYŁO, Krzysztof. What is DAO from the legal perspective? Blockchain, smart contracts and DAO. [online]. Wardyński & Partners, 2016. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <http://www.codozasady.pl/wp-content/uploads/2016/11/Wardynski-and-Partners-Blockchain-smart-contracts-and-DAO.pdf>
- CUENDE, Luis. Launching Aragon Court. In: *aragon.org*. [online] 10. 2. 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://aragon.org/blog/launching-aragon-court>
- LISICKA, Aleksandra. First jurisdiction on the blockchain. In: *newtech.law* [online] 9. 10. 2017 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://newtech.law/en/first-jurisdiction-the-blockchain/>
- COLWELL, Brian. Aragon Launches First-Of-Its Kind Digital Jurisdiction. In: *briandcolwell.com* [online] 12. 2. 2020. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://briandcolwell.com/aragon-launches-first-of-its-kind-digital-jurisdiction/>
- What is tokenization? In: *tokenex.com* [online] [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.tokenex.com/resource-center/what-is-tokenization>
- Working Paper: Smart Contracts. Real Property. In: *mattereum.com* [online] únor 2020 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://mattereum.com/wp-content/uploads/2020/02/mattereum_workingpaper.pdf

- HCCH A|BRIDGED: INNOVATION IN CROSS-BORDER LITIGATION AND CIVIL PROCEDURE [online] 11. 12. 2019 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/24788478-fa78-426e-a004-0bbd8fe63607.pdf>
- GUPTA, Vinay. The first Mattereum briefing. In: *medium.com*. [online] 15. 12. 2017 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://medium.com/humanizing-the-singularity/the-first-mattereum-briefing-11a67c75d840>
- Dispute Resolution. In: *blockchainarbitrationforum.cz* [online] [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <http://blockchainarbitrationforum.org/dispute-resolution/>
- REUTER, Michael. CodeLegit Conducts First Blockchain-based Smart Contract Arbitration Proceeding. In: *codelegit.com*. [online] 16. 7. 2017 [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <http://codelegit.com/2017/07/16/codelegit-conducts-first-blockchain-based-blockchain-arbitration-proceeding/>

Poznámka

Část diplomové práce (podkapitola 6.1.3. a některé další pasáže v kapitole 6) byla již publikována v mnou psané soutěžní práci s názvem *Blockchain a GDPR* v rámci soutěže Studentské vědecké a odborné činnosti konané v akademickém roce 2018/2019, pořádané Právnickou fakultou Univerzity Karlovy.

Nové technologie a mezinárodní právo soukromé

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na prozkoumání vlivu nových technologií na obor mezinárodního práva soukromého. Rozebírány jsou zejména jednotlivé právní oblasti, do nichž digitalizace zasáhla a v jejímž důsledku vznikají výzvy, jak danou problematiku upravit z právního hlediska. Cílem práce je analýza existující právní úpravy se zaměřením na unijní legislativu a zhodnocení jejího použití na právní jednání vznikající v digitálním prostředí. Práce se zabývá i právní úpravou mezinárodního obchodu a technologií distribuovaných účetních knih (blockchainu) a jejími aspekty vzhledem k mezinárodnímu právu soukromému. V neposlední řadě je v diplomové práci analyzován vývoj judikatury Soudního dvora EU v dané problematice.

Práce rozebírá principy personality a teritoriality ve vztahu k online prostředí a různé pohledy na uchopení tohoto principu a možnosti, jak lokalizovat právní jednání na internetu. Čtenář se v práci seznámí s judikaturou Soudního dvora EU, který se v průběhu let vypořádává s výklady jednotlivých klíčových institutů a jejich významu v online prostředí. Práce však obsahuje i různé odlišné názory odborníků a teoretiků, kteří se závěry Soudního dvora EU mnohdy polemizují. Práce se zabývá právní úpravou digitálního obchodu a vztahy mezi obchodníky a spotřebiteli či obchodníky navzájem. Představena je i koncepce jednotného digitálního trhu Evropské unie, která bude mít vliv na rozvoj digitálního obchodu.

Práce nadále analyzuje, jak se s elektronickým obchodem, resp. DLT technologiemi potýkají nejznámější orgány či instituce zabývající se harmonizací a unifikací pravidel pro mezinárodní obchod. Poslední kapitola se zabývá tématem decentralizovaných účetních knih a využitím blockchainu. V neposlední řadě se čtenář dozví informace o fungování smart kontraktu a názorech na jeho právní uchopení.

Klíčová slova: *mezinárodní právo soukromé, nové technologie, internet*

New technologies and private international law

Abstract

This thesis aims to explore the impact of new technologies on the field of private international law. In particular, it analyses the different legal areas that have been affected by digitalization and the challenges that arise as a result of this process in terms of how to regulate the issue from a legal perspective. The aim of the thesis is to analyse the existing legal framework with a focus on EU legislation and to assess its application to legal actions arising in the digital environment. The thesis also deals with the legal regulation of international trade and distributed ledger technology (blockchain) and its aspects in relation to private international law. Last but not least, the thesis analyses the development of the case law of the CJEU on the issue.

The thesis discusses the principles of personality and territoriality in relation to the online environment and different perspectives on the grasp of this principle and the possibilities to locate legal actions on the Internet. The reader will be introduced to the case law of the CJEU, which over the years has dealt with the interpretation of each of the key institutes and their relevance in the online environment. However, the work also includes various divergent views of experts and theorists who often dispute the CJEU's conclusions. The work deals with the legal regulation of digital commerce and the relationship between traders and consumers or traders with each other. The concept of the European Union's Digital Single Market, which will have an impact on the development of digital commerce, is also presented.

The thesis further analyses how e-commerce or DLT technologies are dealt with by the most well-known bodies or institutions dealing with the harmonisation and unification of rules for international trade. The last chapter deals with the topic of decentralized ledgers and the use of blockchain. Last but not least, the reader will learn about the functioning of a smart contract and views on its legal grasp.

Key words: *private international law, new technologies, internet*